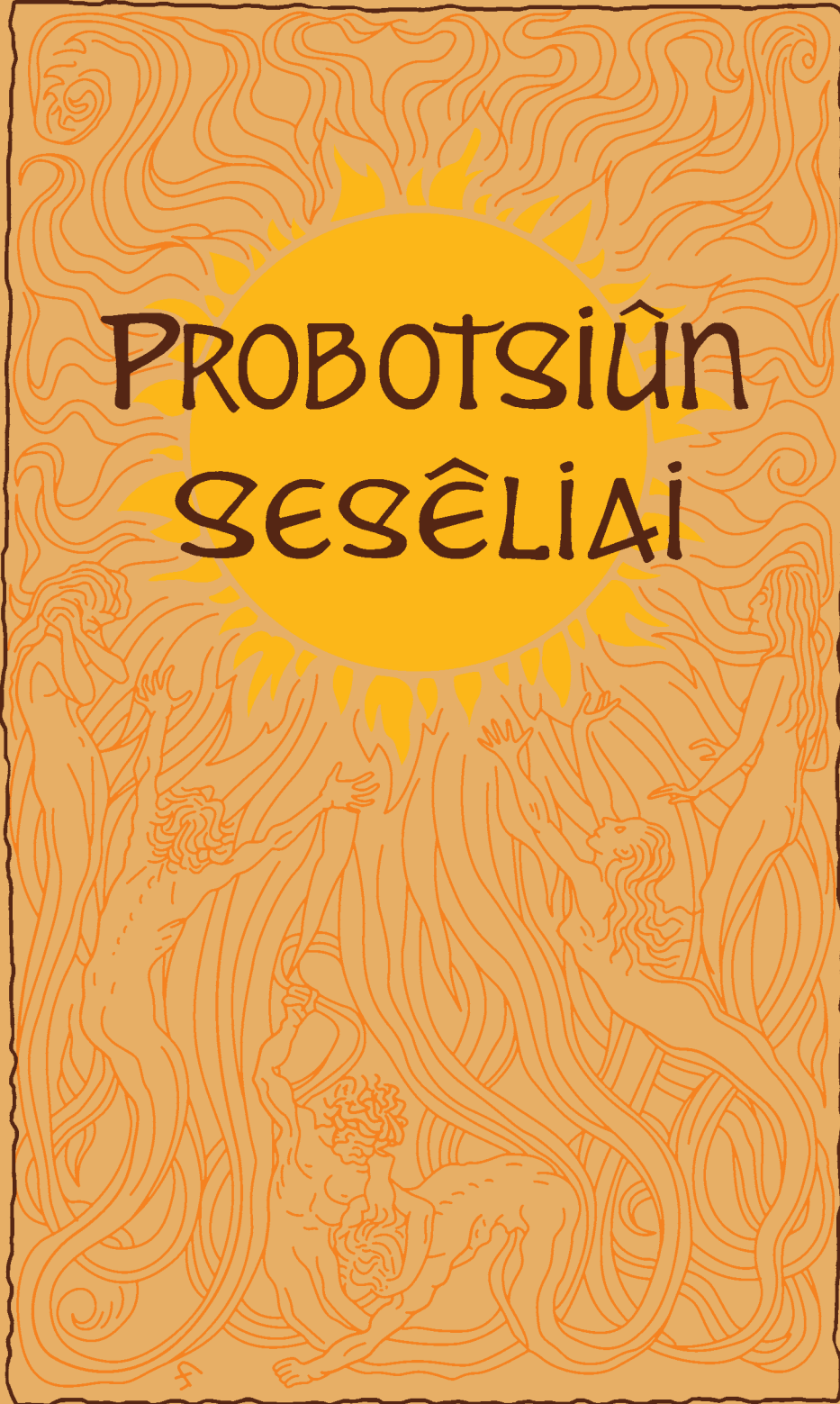
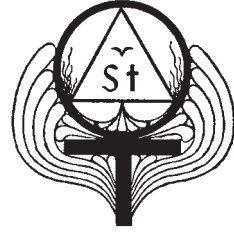


PROBOTSIÛN
SESÊLIAI



Probotsiun
Seſeliai





Išleista Vydūno draugijos užsakymu
<http://vydunodraugija.lt>
2012 m.

**Vydūno draugija dėkoja Gražbylei Venclauskaitei
už paramą šios knygos leidimui**

Spausdino UAB „Print easy“
Europos pr. 42, LT-46367 Kaunas
Tiražas 500 egz.

Vydūno *Probočių šešėlių* kelias į antrąjį šimtmetį

Trilogiją *Probočių šešėliai* Vydūnas sukūrė 1900-aisiais, 1901 m. pradžioje pastatė spektaklį su Tilžės lietuvių giedotojų draugijos vaidintojais. Prasidedant XX amžiui, Vydūnas atskleidė žmogaus sąmoningumo pabudimo svarbą, iškelė lietuvių tautinės tapatybės suvokimo būtinybę. Esminė lietuvių tautinės tapatybės suvokimo sąlyga Vydūnas laiko istorijos pažinimą ir jos įvykių refleksiją. Trilogijoje į istoriją žvelgiama kaip į dramatišką lietuvių sąmoningumo nuopolių ir pakilimų procesą.

1908 m. išspausdinus *Probočių šešėlius*, Sofija Kymantaitė atkreipė skaitytojų dėmesį į tai, kad Vydūnas pirmasis lietuvių literatūroje įsigilino „į tą baisųjį tragizmą „ne sau žmogus““. Ji rašo apie dramos sukeltas emocijas: „širpulys ima reginti kryžėivių nedorybes, ašaros veržiasi, išgirdus Uogelės ir Elniuko maldą, kurie dievus prašo nuo kraugerių apsaugoti“, ir prieina išvados, kad *Probočių šešėliai* – „įkvėpimo veikalas“¹. Tais pačiais metais „Dainos“ draugijai paskelbus istorinės dramos konkursą, Sofija Kymantaitė skatina rašytojus kurti naujus kūrinius, pavyzdžiu pateikia *Probočių šešėlius*, – modernios istorinės dramos pavyzdį². 1910 - aisiais knygoje *Lietuvoje* ji išskyrė tik du lietuvių rašytojus – Vydūną ir Juozapą Albiną Herbačiauską, kurie „kaipo stipri savybi talentai, rastų priderančią vietą kiekvienoje visuomenėje“³.

Probočių šešėlių idėjos

Trilogijoje *Probočių šešėliai* Vydūnas kelia tėvynės meilės, valstybės laisvės ir nepriklausomybės idėjas. Iš svetimų kraštų sugrįžta tėvynės pasiilgęs Tautvyda. Pamatęs, kokia tėvynė yra iš tiesų, nusivilia, – „nuleidusi sparnus sustojo siela, / nebelekia toliau“. Simboliniame ir poetiskame prologe *Anga* į Tautvydos tėvynės ilgesį atsiliepia tautos dvasia, kuriai Vydūnas parenka vardą iš sanskrito kalbos, – Daiva (skr. lemtis, dalia). Daiva pasiunčia Tautvydą į kelionę po Lietuvos praeitį, kur jis patiria priežastis, atvedusias prie dabarties situacijos.

1 Kymantaitė, S., „Vydūno ‚Probočių šešėliai‘“, *Viltis*, 1908, balandžio 27 d. (gegužės 10 d.), Nr. 48, p. 3.

2 Kymantaitė, S., „Į rašytojus: ‚Dainos‘ konkursas ir istorijos drama“, *Viltis*, 1908, gegužės 14 (27) d., Nr. 55 (90), p. 1.

3 Čiurlionienė-Kymantaitė, S., *Lietuvoje: kritikos žvilgsnis į Lietuvos inteligentiją*, Vilnius: Zavadzkiis, 1910, p. 40.

Pirmoje dalyje – tragedijoje *Vėtra* Tautvyda tampa lietuvių didžiūnu Mantvyda, kuris gyvena lietuvių kovų su kryžiuočiais laikais. Jis niekina senąją lietuviškąją kultūrą, religiją, atsisako ginti savo kraštą, nes žavisi naująja – kryžiuočių nešama kultūra. Tik kryžiuočiams sudeginus jo pilį, kilus pavojui žmonai su sūneliu, Mantvyda prisideda prie kovojančių lietuvių ir žūva mūšyje. Savo kultūros išsižadėjimą Vydūnas parodo kaip tragiškąją visos tautos klaidą. „Mačiau, kad žmonės, pertraukdami ryšį su savo kilme, savo tėvais-protėviais, gadina savo dorą ir intelektą, trukdina savo dvasios-sielos tarpimą, praleidžia veltui savo amžių“, – tikina Vydūnas. *Probočių šešėliuose* tokio elgesio pasekmė – fizinė ir dvasinė nelaisvė baudžiamos laikais, kurie vaizduojami antroje trilogijos dalyje – dramoje *Ne sau žmonės*.

Drama *Ne sau žmonės* pradeda, pasak Vytauto Kavolio, etinėje nykumoje, o baigiasi – individualizmo ir žmogiškumo reikalavimų pabudimu⁴. Baudžiauninkų sąmoningumą žadina Vysuomis, Vytauto Kavolio studijoje interpretuojamas kaip „sau ir kitiems padarytų skriaudų atmintis“⁵. Po baudžiauninkų trobeles keliaujantis Vysuomis žadina istorinę atmintį. Tautvyda, patirdamas baudžiauninko Mykolo likimą, pajunta tapatumą su savo laisvaisiais protėviais:

MYKOLAS (*luktelėjęs, vėliau iš lėto karštu pastodamas*). Aš tai – toks jau žmogus kaip dykūnas! – Aš! – Aš! Tai jau visai, kaip tėvelis kalbėdavo, kad mūsų probočiai buvo aukštūnais! – O aš jų vaik! Jų ainis, jų pasekėjas! (*Ir staiga nutilęs, žvalgos, lyg savimi nusistebėdamas*).

Laisvųjų protėvių – didžiūnų priminimas ir baudžiauninkų šeimininko ketinama padaryti skriauda paskatina baudžiauninką Mykolą pakelti ginklą, ginti žmogaus savigarbą. Tačiau, klajojančio išminčiaus Vysuomio žodžiais tariant, laisvais ir sąmoningais sau žmonėmis taps ne Mykolas, o jo vaikai, ar vaikų vaikai.

Trečioje dalyje – misterijoje *Šventa ugnis* Vydūnas vaizduoja savo laikus. Tautvyda klausia, kodėl turi palikti turtingą gyvenimą svetimame krašte ir grįžti į nuskurdusią tėvynę, kodėl turi dirbti ir aukotis tėvynės labui, jeigu jo neįtikina tėvynę mylėti skatinančių ideologų argumentai. Vydūnas perfrazuoja Jono Basanavičiaus ir aušrininkų mintis, varpininkų idėjas, satyriškai vaizduoja kultūrininkų konfliktus, verslo žmonių gobšumą. Parodydamas Tautvydos klaidžiojimus, Vydūnas byloja apie neteisingai suprantamą tėvynės meilę ir laisvę. Tautvyda mato, kad

4 Kavolis, V., *Žmogus istorijoje*, Vilnius: Vaga, 1994, p. 261.

5 *Ibid.*

prabudusios tautos žmonės meilę įsivaizduoja kaip visokiausių gėrybių gavimą, o laisvę – kaip galimybę elgtis nevaržomai, leisti reikštis bet kokiems polinkiams, norams, silpnybėms, neįsivaizduojant už tai jokios atsakomybės. Neteisingai suprasta meilė ir, Vydūno žodžiais tariant, „nepriklausomybė paviršiaus dalykuose“, nutolina tikrąją meilę ir laisvę. Tautvyda mato, kad prabudusios tautos žmonės meilę įsivaizduoja kaip visokiausių gėrybių gavimą, o laisvę – kaip galimybę elgtis nevaržomai, leisti reikštis bet kokiems polinkiams, norams, silpnybėms, neįsivaizduojant už tai jokios atsakomybės. Tautvyda pamilsta tėvynę ir yra pasiryžęs nuoširdžiai aukoti jai visas savo jėgas. Vaizduodamas Tautvydos sąmoningumo pabudimą ir brendimą, Vydūnas svarbiu argumentu pasirenka atsakomybę už savo elgesį, tačiau dar svarbesnis akstinas herojui yra meilė Daivai – tautos sielai, kuriančiajai tautos galiai, kuri neleidžia herojui išsižadėti savo tikslo. Proto ir jausmo sutapimas, pareigos vykdymas laisva valia susieja Vydūno *sau žmogaus* veikimo koncepciją su Frydricho Šilerio idėjomis.

Probočių šešėliai: spektakliai teatro scenoje ir spektakliai popieriuje

Vydūno *Probočių šešėlius* ypatingu veikalu laikė Maironis. 1911 m. pradėtoje rašyti ir 1920 m. išspausdintoje poemoje *Mūsų vargai* Maironis aprašė, kokį sukrečiantį poveikį poemos veikėjui Jonui Sutkui sukėlė Vydūno *Probočių šešėlių* vaidinimas, – spektaklio metu jis vėl pasijaučia esąs lietuviu⁶. Tad viena pirmųjų Vydūno trilogijos *Probočių šešėliai* teatrinių interpretacijų yra sukurta literatūros kūrinyje.

Vydūno kūryba žavėjo daugelį teatralų, – režisierių Antaną Sutkų, aktorę Potenciją Pinkauskaitę, scenografą Liudą Truikį, latvių dramaturgą Janį Rainį ir daugelį kitų. 1910 m. trilogijos *Probočių šešėliai* antrąją dalį *Ne sau žmonės* Šiauliuose pastatė pirmojo lietuviško spektaklio dalyvė, režisierė Stanislava Venclauskienė⁷. Vydūnas tapo šeimos bičiuliu, 1912 m. gimusios dukters Gražbylės Venclauskaitės krikštatėviu. Iš išlikusios korespondencijos žinoma, kad su Vydūnu susirašinėjo moksleivis Balys Sruoga, taip pat ketinęs statyti Vydūno dramą *Ne sau žmonės*.

Vydūno kūriniai paskatino Antaną Sutkų savo gyvenimą paskirti teatrui. 1911 m. Aleksandro Vitkausko su Kauno artistų trupe pastatyta Vydūno *Probočių šešėlių* pirmoji dalis *Vėtra* taip sužavėjo devyniolikmetį jaunuolį, kad jis pradėjo profesionaliai gilintis į teatro meną. Antanas

6 Maironis, *Raštai*, t. II, Vilnius: Vaga, 1988, p. 173–176.

7 Peleckis, L., *Namuose ant Pasadnos ulyčios*, Vilnius: Valstybinis leidybos centras, 1991, p. 15.

Sutkus Vydūno dramaturgijoje vertino „logiško ir jausminio bei vaizdinio meno sintezę“⁸. 1917 m. Antanas Sutkus kvietė teatralus: „Imkime Vydūno teatrą, supraskime, kur, kas ir kaip, pažinkime jo sielą bei dvasią, jo dėsnius ir esmę, tas gelmes, prie kurių veda Vydūnas, įstenkime jį įkūnyti ir turėsime pavydėtiną Meno ir Tautos teatrą, kuris reikalingas žmonijai“⁹. Antanas Sutkus režisavo keletą spektaklių pagal Vydūno dramas, 1938-aisiais sugrįžo prie jaunystėje sužavėjusio kūrinio, – Valstybės teatro Klaipėdos skyriuje pastatė tragediją *Vėtra*.

XX a. antrojoje pusėje pagal Vydūno *Probočių šešėlius* sukurti trys spektakliai. 1973-iais Vilniaus universiteto teatre trilogiją režisavo Leonas Ciunis, 1988-aisiais Lietuvos konservatorijos Klaipėdos fakultetų teatras, vadovaujamas Petro Bielskio pastatė prologą *Anga* ir dramą *Ne sau žmonės*, 1993 m. Vilniaus Senamiesčio teatre pastatyta misterija *Šventa ugnis* (rež. L. Ciunis). Režisierės Aurelijos Ragauskaitės apibūdintas spektaklis atskleidžia neišblėsusį Vydūno dramos aktualumą: „Mano giliu įsitikinimu, paskutinėje Vydūno *Probočių šešėlių* dalyje „Šventa ugnis“ telpa visa mūsų šiandieninė Lietuva su visomis realiomis problemomis: pragmatizmu, partijų rietenomis, fašizmo šešėliais, alkoholizmo pavojumi, nesveiku savęs garbinimu ir visa tai nugalinėčio individo, tautos ir pasaulio vienybės idėja“¹⁰.

Ypatingu įvykiu *Probočių šešėlių* interpretacijos istorijoje laikytinas režisierės Aurelijos Ragauskaitės sukurtas spektaklis popieriuje¹¹. Vydūnas įrašomas į lietuvių dramaturgijos kanoną: „mano lietuviškos klasikos autorių „cikle“ [...] greta Putino, Nėries, Sruogos, Vaičiūno, Krėvės trūksta vienos pavardės – Vydūno“¹². Įvardijama suvokiamų sunkumų ir ramybės neduodančios svajonės kolizija: „Vydūno ilgus metus [...] prisijaukinti niekaip nepavyko, nors tai buvo bendra mano ir scenografės Dalios Mataitienės svajonė“¹³. Prisipažįstama, kad spektaklį popieriuje režisierė nutarė pastatyti tam, kad nusikratytų „persekiojančių vaizdinių“. Apibūdinamas Vydūno kūrybos originalumas, apsistojama prie XX a. devintojo–dešimtojo dešimtmečio aktualijoms artimiausios dalies – misterijos *Šventa ugnis*: „sceninis vaizdas yra tiesiog fantasmagoriškas

8 Vengris, A., „Antanas Sutkus teoretikas“, Vengris, A., *Teatro pašauktieji*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996, p. 48.

9 Sutkus, A., „Tautos teatras“, *Santara*, 1917, birželio 3.

10 Ragauskaitė, A., „Ilsiuosi nuo gyvenimo kaip žmogus po sunkaus darbo“, *Lietuvos rytas*, 1994, gegužės 6, p. 39.

11 Ragauskaitė, A., *Režisierės užrašai*, Vilnius: Scena, 2000, p. 158–176.

12 *Ibid.*, p. 158.

13 *Ten pat.*

abstrakčių filosofinių simbolių pasaulis. Su kuo lyginti? [...] Šiaip ar taip, tai misterija, moralitė, nuostabios siurrealistinės formos kūrinys¹⁴. Sukurtas spektaklis popieriuje atskleidžia režisierės troškimą įgyvendinti svajonę ir prisipažinimas, kad realiam spektakliui, galbūt, nebūtų pakakę meninių pajėgų: „Tiesą sakant, kai mano Vydūno projektas susidūręs su realybe dėl vienu ar kitu priežasčių žlugdavo, greta nusivylimo pajusdavau beveik palengvėjimą, nes jaučiau, kad tokį spektaklį pakelti ne mano jėgoms, o bet koks kompromisas neįmanomas¹⁵“.

Žvelgiant iš šiuolaikinio teatro perspektyvos, Vydūno trilogija įgyja vis daugiau vertės. Pasak Heinerio Müllerio, „teatro tekstas geras tik tada, kai jo negali pastatyti jau egzistuojantis teatras¹⁶“. Vydūno dramos, taip pat ir *Probočių šešėliai* parašytos taip, kad tokiems tekstams „dar reikia atrasti tinkamą teatro formą¹⁷“. Vydūno trilogija *Probočių šešėliai*, perkopusi į antrąjį šimtmetį ir vis dar nesulaukusi visavertės interpretacijos teatro scenoje, išlieka kūrybiniu iššūkiu teatro menininkams. Autentišku pavidalu pas skaitytojus sugrįžtanti Vydūno trilogija *Probočių šešėliai* chaotiškame šiandienos kalbėjimo triukšme išsiskiria tauriu vydūniškosios kalbos skambesiu. Rituališkai paveikus Vydūno žodis suteiks skaitytojui galimybę ištrukti iš paviršutiniškos informacijos srauto ir savo sąmone panirti į vydūniškosios minties gelmę. Vydūniškasis vizijų pasaulis įkvėps skaitančiuosius savo vaizduotėje sukurti ir išvysti Tautvydos kelionę, kaip savąją gyvenimo prasmės ieškojimo viziją.

Aušra Martišiūtė-Linartienė

14 *Ibid.*, p. 159.

15 *Ten pat.*

16 Hans-Thies Lehmann, *Postdraminis teatras*, Vilnius: Menų spaustuvė, 2010, p. 75.

17 *Ten pat.*

Rašības dēlei:

Sitame veikale reik skaitīti:

Ņ, ņ kaip Š, š, arba Sz, sz;

З, з kaip Ž, ž;

ТS, тS kaip Č, č arba Cz, cz;

â kaip ą ir tesiamâ a;

e kaip ę ir tesiamâ plâtsiâ e;

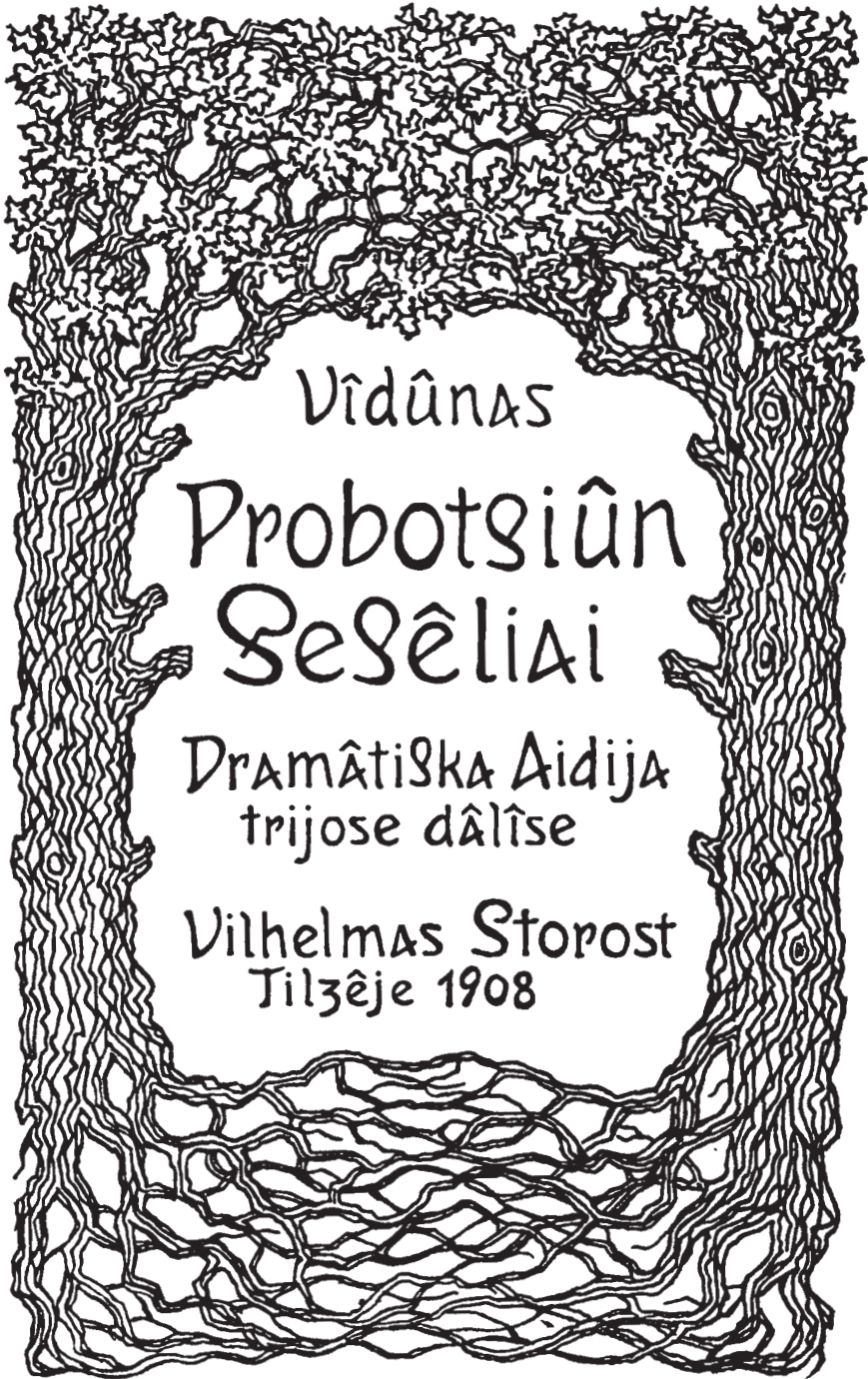
ê kaip siaurâ ilgâ e;

e kaip trumpâ, līg daug ar siaurâ ar plâtsiâ e;

î kaip į ir y;

û kaip ū ir kiekvienâ tesiamâ u.





Vidūnas

Probotsiūn
Sesēliai

Dramātiska Aidija
trijose dālīse

Vilhelmas Storost
Tilzēje 1908

Veikalas šitas parašitas ant greitūjū Gruodžio mėnesyje 1900 metais: reikėjo drāmos Lietuviū vākarui, o nebuvo sānlīgoms atsākantšios. Ir veikiai, būtent 10 Vasārio 1901 m., jau visas veikalas galėjo būti Tilžėje, Pilietšiu nāmuose (Bürgerhalle), vaidintas. Toliau jis buvo vaidinamas Klaipėdoj, paskui dār sīkī Tilžėje, o dalimis atsikartotinai Tilžėje ir kitur.

Spaudai rengiant reikėjo visā dalīkā tobūlinti. Pirmoji dalis, dabar praminta: Vētra, ir antroji: Ne-sāu-žmonēs, pasiliko, berods, beveik visai kaip buvusi. Vienok tretšioji, būtent mystērija, pavadinta: Sveta Ugnis, visai naujai atgimo. Dvāsia tatšau ir dabar īra ta pati, kaip pirma, ir tie pātīs vīriausi pavidalai. Bet iš vieno ir antro stojosi po du ir dār daugiau. Taip ta dalis labai išāugo. Toliau visai naujai prisidėjo īvedamas veiksmas: Anga. Tokiu būdu dabar visa Aidija susideda iš Angos ir iš trijų veikalo daliū: iš tragaidos: Vētra, iš drāmos Ne-sāu-žmonēs, ir iš mystērijos: Sveta Ugnis.

Spaudai buvo prirengtas šis veikalas jau pavāsarī 1907 metais. Bet spauzdinimas nusitesē dēl visokiū priezastšiu lig šio laiko.

Meilītšiau gāuti ziniā, jei kuomet ketama būtū vaidinti šitas veikalas, vis tiek, ar visas, ar dalimis. Rašiti reikia ī leidējā.

Tilžėje 1 Sausio 1908 m.

Autorus.





Têvînei

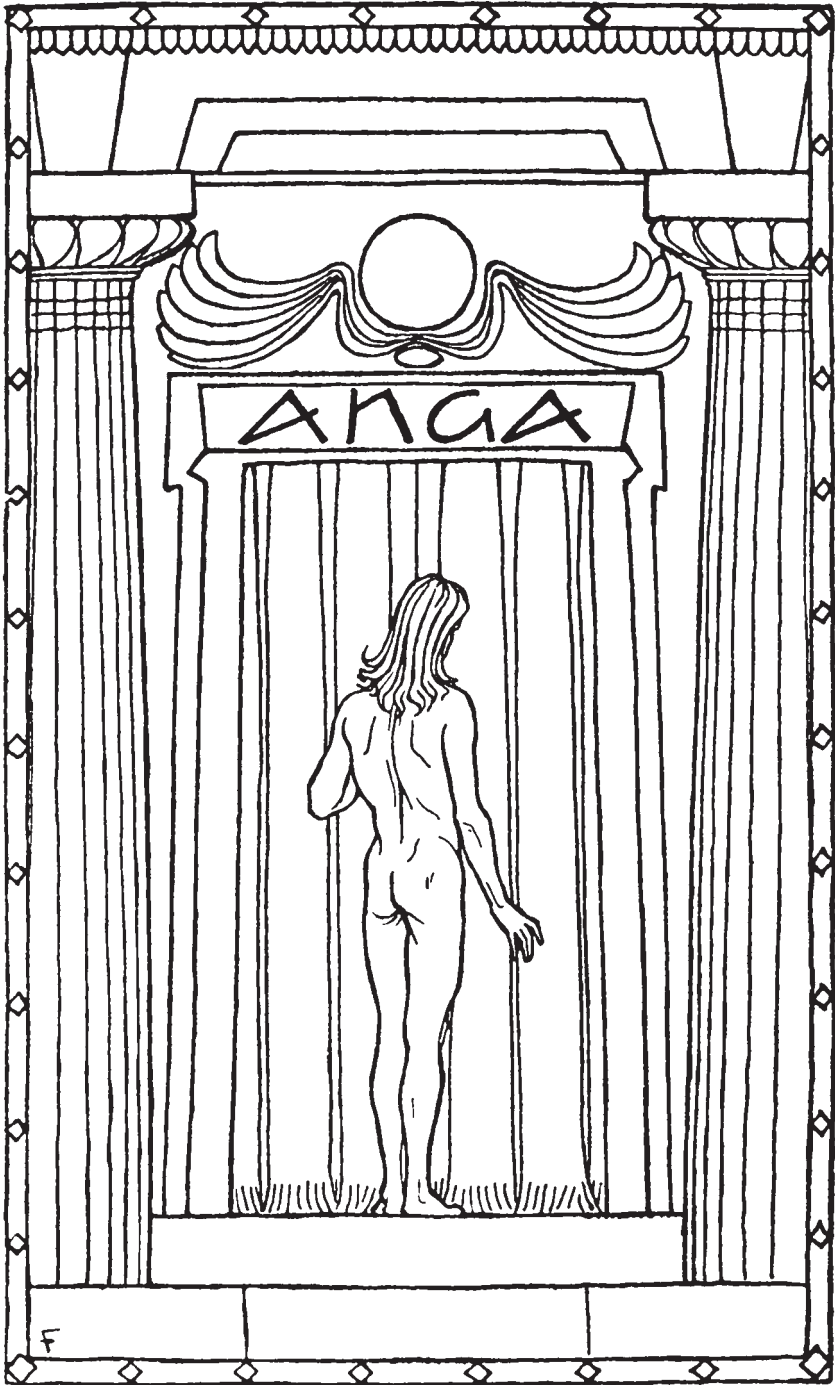
Išleisdamas šitą veikalą, negaliu neatsiminti visų tų tautiečių, kurie man yra meilingai pagelbėję jo kalbą tobūlinti. Pavardžių visų negaliu minėti. Bet jų vienas man ypatingai daug svarbių patarimų yra suteikęs. Gerbiamas tai rašytojas J. Bekampis. Jám ir visiems gívai atsiliepia mano širdis.

Ypatingá déká ir esu kaltas garsingám Vokietíu vaizdininkui Fídus. Búdamas su manim širdingame sutarime ir užjausdamas Lietuviú tautos kílímá, sutvêrê jis mielai kelis vaizdelius, ne mano žodžiáms paaiškinti, bet jeib savo dailés galéjimu padarítú svarbesniu ši mano veikalá. Vis dėlto vaizdeliai savo búdu tápat kalba, kaip ir veikalas. Tesuteikia jie kiekvienám pasimégimá, kurs atsidêjes í juos išsiúrês.

Galiausiai turiu dár viená Lietuvaité paminêti. Ira tai garbingoji mergaitê Marta Raišukítê. Mán rášant dramátiskus veikalus, kurie toliau ir buvo vaidinami, ji visai viena tiktai su pilna lúkestimi tikêjo mano darbá vasiú têvinei nešant. Su ypatingu pritarimu ji žvelgê ir í ší veikalá ir jî savo širdingumu augino. Teregie ji jame ir mano sielos gelmes.

Vídûnas.





===== ANGA. =====

Ivedamas veiksmas.

Regîkla:

Priešakîj ir giliau, vienok tik abišaliai, didi medžiai, kuriû šakos âugštai viršuj regîklos susisieka. Savo prietemoj regîkla išrodo lîg bûtû ji Gamtos Sventîkla.

Sâkose pilki tirštî rûkai, kurie nudrîke lig zemês. Kuomet rûkai šâlinas, tai taip nusiduoda, jog gilumoj paskiau dingsta, tartum tšia tai bûs regimi visos šalies slêpiniai.

Apatšioj mâtoma kesuota kâdagio krûmais apžêlusi plînîa. Visai priešakîj, pagal plînîâ, tesiasi takelis nuo vienos regîklos pusês î antrâjâ. Jisai laipsnî ar du zemesnis uz plînios pâkraštî.

Tame pakraštîj, regîklos vidurîj, šale takelio, mâtomas didžio medžio stuobrîs su šaknimis, kurios išbêgusios pagal plînios pâkraštî ir skersai î priešakî per takelî. Išveizdi jos sumindžiotos, žîmu, jog per jas vaikštšiojama. Plînios pakraštîje, šale tiesiojo takelio, mâzumâ apžêlusi juodzemê.

Laikas:

Dabartis.

Asmens:

Tautvîda, laibas vîrukas, apsitaisës šviesokais rûbais, panašiais î graikiškus: ilgoku apjuostu švarku, kelinêmis, kurios apatšioje raudonuose trumpuose bâuose. Jo išvaizda tokia, kaip kad bûtû pasišventes kazin-kâm îpatingai iškilmingâm, kas turi atsitikti.

Daiva (Gênijus), labai gražus, âugštas moteriškas pavidalas, su skaistšiai baltais ilgais rûbais, liemuo îmanîtinai platšiai apjuostas trejopomis juostomis: apatinê rausva, vidurinê žalsva, viršutinê melsvai-rausva (violette), ant galvos ji turi îpatingai žibantî diadêmâ.

Pastebêti reikia, jog visame veikale kairioji ir dešinioji pusê skiriama nuo žiurêtojų.

1. Reginis.

Tautvīda.

Uzdangai pakilus, regīkla, mātoma, rūkais apstrāukusi, silpnai teap-
 sviesta. Veikiai rūkai palengva māzumā prasiskleidzia, Sviesa nesi-
 keitšia, tik priešakīj tešvietšia; toliau gilumon tamsiau. Valandele
 trukus išeina po kairēs

T a u t v ī d a. Palengva zengdamas, jis zvelgia su pasiilgējimu ī re-
 gīklos gilumā īr paējējes takeliu, priešakīj lig medžio stuobrio, tāria:

Ir īzengiau pro angā.

Pasiilgims vadino.

Ivest zadējo ī šventīklā.

Tai jī sekiau. — —

Betgi dabar —

kur štai ir vēl esu, — kaip jau nekartā!

Aplinkui tankūs, painūs tankumīnai!

Ir draiko vien rūkus — po tamsiā plīniā!

Nuleidusi sparnus — sustojo siela.

Nebelekia tolīn.

O lāukia — nieko nesulāukdama.

Ir veik pati taip negīva,

kaip šī šalis visa.

Kodēl tik nepasilikau, kur buves?

Be sunkenībiū gīvenu.

Ko tai nerimst širdis,

kad, rodos, viskas taip ramu?

Argi īstikro dirbtšiau

ant svetimos dirvos,

ir dāgā svetimiems berinktšiau,

apleisdamas savuosius?

Argi gīvībēs pasiilges

kaip koks zelmuo, kursai svetur

beāugdams vargst ir nīksta,
tikrū šakniū līg neturēdams?

Ar svetimi visi draugai,
kad nesīliaudama širdis vis jīeško
toli savūjū — oi, toli —
kaip ir ant antro jūrū kranto,
kur, kaip nuduoda, būs tēvū namai,
būs tēviškē, tēvīnē Probotšīū,
būs āmžina ramībēs Romūva.

Betgi paklusdamas širdies,
tik vis atsiduriu, kur šitie rūkai,
kur šitos plīnios tamsuma!
Ir grīštšiau, — kad ne līg liepsnelē,
sušvītusi širdij, tikēti lieptū,
jog māt dār sielos ākīs atsivers
staiga — kaip žaibs sušvinta —
gīvībēs, āmžīū slēpiniāms išvīsti.

Tikt gaila! Neatsiveria!
Nepraregiu.
Pasīlieku,
kaip buves — āklas.
Tuštumā tematau
ir negīvumā!
O kur pilnībē rodēsi,
tšia tamsūs miegt vargū bedugniai!
Ir kur gīvībē jau līg moja,
tšia smēkšo tik šešēliai,
ir bālsta griautšiai negīvūjū!
Kodēl, pasiilgime,
kodēl tu šišon atvedi mane?

Ar, kad rîmodamas
 Sirdies jausmus suteiktšiau
 nudziûvusiâmjâm stuobriui?
 Ar, kad sukeltšiau negîvîbêj
 gîvîbês âtgarsî,
 o tamsumoj suzâdintšiau
 atspindêjimâ Sviesîbês? — —

Rods, kartais lîg per sâpnâ
 regiu tos plînios tamsumoj
 sublîzgantšîâ stebêtinâ Sviesîbe,
 kuri bûk esanti pati palaima,
 pasiilgimas pats gîvasis! —

Betgi tai sâpnas, vis tik sâpnas!
 Kad atveriu tikrai akis,
 tai visa niekas — tuštšias niekas! — — —
 O tik — turêtû bût — lîg tverياما
 nezinoma kokia esîbê! —

Kuomet, kuomet gîvai Tave išvîsiu!
 Nors kartâ apsireikški regimai,
 kas šišon atveda mane!
 Tave seku, kaip kûdikis pakludams.
 O tai tik vêl apleists pasijautšiu,
 lîg bûtšiau sukļaidintas, suvadziotas!
 Ar niekuomet ir neišvîsiu,
 kas mano âmziaus slêpinîs,
 kas taip stebêtinai apšiautš mane
 ir taip giliai mân mano vidû pildo,
 kad ir visa širdis gîva jame!
 Ak, duoki susitikti šišon!

Išlengvo sušvinta melsva Sviesa po kairês ir ateina Daiva. Rûkai
 daugiau skleidziasi.

Tautvîda nesustodamas, bet vis daugiau nurimdamas, Svelniai
ir patîlomis kalba:

Duok prisišaukti to,
kursai ir neregêdams mîli,
kurs ir menkiausio Tavo balso klausos,
kad jis — giliai — širdij mân târiasi —
ir — taip — tûzgena — saldžiai —
slaptšiai — ir taip — tîliai — — —
Sustoja kalbêjes; melsvoji šviesa lîgiai liejasi ant jo.

2. Reginîs.

Daiva, Tautvîda.

Daiva, Tautvîdai dâr bekalbant, ârtinas didžiai mandagiu bûdu
jâm uz nugaros rankas ištiesusi, tartum jîjî laimindama. Ji neša
zibintšiu, kaip kokiâ zvaigzde, kuriâ uzdeda Tautvîdai, susto-
jusiâm prie stuobrio, ant galvos; rûkai kuone visai pasitrâukia.

Tautvîda vël bet aiškiau kalba âugštin žvelgdamas:

Ar ne stebûklas?
Mane apglobia Svelniai
dâr neregêtas mielas sâpnas!
O tik — budžiu —
tikrai — irgi regiu!
Matau, tšia stovi po akiû
lîg regimas pasiilgimas mano!
Kaip tik pratart reikêtû! — —
Ar Tu mane tšia atsivadinai?
Ar âmžiaus slêpinius mân Tu slepi? —
Kokia mîslê tšia reikia mân atminti?
Kodêl mane, nelîginant rîšiais,
î šitâ šâlî trâukte trâukia,
kur tamsumoj skandinas ir ūkai?

Daiva, kuri vis už jo pasilieka, įstabiai Sirdingu balsu, bet mažum̃ slėpdama jo skambėjim̃, t̃aria:

O tavo tai t̃ṽiñ!

Tautṽida su nusistebėjimu:

T̃ṽiñe mano?

Daiva:

Is t̃sia tu kiles!

T̃sia tavo šakñis!

Tautṽida:

Koks netik̃etas apreiškimas!

Tai aš dabar t̃ṽiñej̃ b̃ūt̃šiau?

Pasiilgims — pašaukes į t̃ṽiñe?

Nuleidžia akis ir dairosi.

Daiva:

Ir pats jisai t̃ṽiñ!

Taip meiliai tr̃auk savesp̃i!

Ir ji, Tautṽidai besidairant, nuima žibint̃šiũ nuo jo galvos. R̃ukai sujunda, k̃ila ir nusileidžia, kol neapsiũkia ṽel̃ visiškai reg̃kla.

Tautṽida, kaip ir su skausmu:

Taip meiliai tr̃auk savesp̃i?

Ar tai ne monai?

Ak, tikreñb̃e visiškai kita!

T̃ṽiñe — šitas kr̃aštas?

Likims tamsus mân nudalino tokĩa!

Kuom b̃ūt̃šiau nusikaltes?

Id̃ets pasiilgimas mân į Sird̃i,

kad šis̃on kl̃idiñet tur̃iu,

kur ūkuose ir tamsumoj̃ reik žũti,

kur tik tuštumas! — —

O, kaip geidžiu pilñib̃es ir šviesos!

Ar b̃us kuomet ir mân d̃ar teikiamos?

Atsideng̃e mân am̃žiaus sl̃ėpiñis!

Bet ir — î kokî skausmâ vertšiamas —
jau nuverstas — tuomi — esu!

Jisai susmunka prie stuobrio.

Daiva, rankâ pakeldama ir jî lîg îmigindama, târia:

Ir tu? — Ir tu, kurs jieškai
su pasiilgimu manes,
ir tu kitiems prilîgsti?
Tiek mâtote, kiek plak širdis!
Kad ji dzaugsminga,
grazu jums viskas;
kad ji nuvargusi,
tai viskas vîl tamsu.
Nereik norêti rast, o bûti.
Jieškok veikimo, ne pasimêgimo!
Kurs jau pasijautšia têvînêje,
tas tur îsmokt atverti širdî,
ir duoti plûst îš jos gelmiû
su veikimu tîriausiâm žmoniškumui!
Bet kâm ir siela apsireiškê
pilnoj didîbês îskilmîbêj,
tas turi bût kiekviename
nors ir menkiausiame vaike têvînês
jo atsigavimu, palaima jo,
jo tvirtumu ir — jo šviesa!
To tu dabar nenumanai!
Daugumas jûsû tai
ir numanîti nei negâl!
Todêl, kaip jâ dabar regi,
têvînê tavo negîvai tamsi.

Tautvîda, rankas ant stuobrio dēdamas, târia lîg per miegâ:

Taip Tu tari —
 o aš —
 lîg î sapnus —
 giliai — tîliai —
 grimstu. —
 Ir nebregiu
 Taves. —
 Sešēlius gaudīti aš tegaliu!
 Ir mīlimos šviesos nebetenku!

Daiva:

Aš neapleidziū niekuomet taves.
 Tu pats nusikreipi.

Tautvîda:

Akis aš vos atvert galiu. —
 Bet jās atvēres —
 Tave argi išvīstīšiau?

Daiva:

Išvīstumei —
 tîliai: ir veik — išvīsi!

Tautvîda

Tai, rodos, kad miegu ištikro?

Daiva:

Miegi! Bet pats nusimanai.
 O tai jau tâu geriau neng tiems,
 kurie nežino, kad jie miega.

Tautvîda:

Irgi, kân aš regêjau, kân regiu,
 sapnai, tušti sapnai?

Daiva:

Berods sapnai!
 Tatšau daug gīvesni
 už tuos, kurios sapnuoji
 kad, kaip jūs sâkote, budi.

Tautvīda:

Budēti būtū tai tiek-jau,
kiek sâpnas ir kiek miegas?

Daiva:

Gilesnis miegas ir margēsnis sâpnas!
Tuomet jau nei nebžinote,
kad miegat ir sapnuojat.

Tautvīda:

Tai mân atverk akis,
jeib dâr aiškiau regētšiau,
ir vēl Tave išvīstšiau!
Taves be gālo pasiilgstu!

Daiva, jâm bekalbant, uzdeda vēl žibintšiu ant jo galvos; rūkai prasiskleidžia.

Tautvīda pakelia âugštîn akis:

Ak! Apglaudžia ir vēl mane palaima!
Ir vēl Tave galiu regėti!
Duok Tavo pasilikt akîvaizdoj,
duok būt su Tavimi
ir âmžinai nebatsiskirti!
Tai būtū visiškai nutildīts
pasiilgimas mano visas.

Daiva:

Tu mielas, miels berneli!
Vis dar vaikelis tebesi.
Kas tâu dabar suteikiama,
tai tik palaiminims.
Sunkiū tik dârbu šiaip îvîksta,
kân tu dabar patirti gâuni.
Dâr tolims, tolimas
tas kelias lig manes.

Jis trāukiasi per āmziūn kālnus.
 Ir juom keliauja žmonės,
 keliauja tautos,
 keliauji, mīlimas, ir tu
 su Lietuvos tauta kartu!
 O lāukiu, lāukiu su skausmu,
 bau nesugrīstumei greitšiau!
 Pasiilgimas tavo
 graudino širdī mano.
 Tamsiems sapnāms tave išplēšiau,
 o tai mane tu ir išvīdai.
 Eikš tad! Ir stokis pasirīzes!
 Žiūrēki ī tautos kelione!
 Irgi save išvīski pātī,
 kaip tšia keliāves jau esi
 ne vienam āmziūje, —
 kurs mirtīje pragaišo. —
 Pasiklausīki aido —
 tautos gīvenimo,
 kaip jis, līg jūrū bangomis
 atsigarsi ir supia tavo širdī!
 Išgirski, koks tšia tavo balsas,
 ir jān širdij duok suskambēti,
 kad imtum sāmoningai
 gīventi tautoje,
 jā savo gīvumu gaivindams!

Tautvīda:

O! kad manīj dār vis taip tuštšia,
 kaip ir toj tāriamoj tėvīnēj!
 Gana, kad suradau Tave!
 Daugiau mān nieko nebereikia!

Daiva:

Bût prie manes, tai ne tiktai
pajaust ramîbe, bûti sâu laimingu.
Ira tai ir uzdavinîs.
Kas prie manes, tas tur suteikti tautai
galingas ir gausias sroves gîvîbês!

Tautvîda:

Perdaug ji, rodos, nebgîva!
Jau tšia nebêr jokios vilties!

Daiva:

Tik reikia panorêti. —
Paleiski gi galiausiai
tamsius sapnû sešêlius!
Taip tik vis pats grimsti!
Iškeltas î budêjimâ esi!
Tai pasilik sviesoj!
Nezvelgki î têvîne
su svetimûjû akimis!
Jie peikia, kas ne jû.
Bet argi geras vaisius
nepasilieka tos patšios vertîbês,
ar jau nunokes ar dâr ne?
Taip ir su tautomis.
Ar jos îskilusios, ar zemos,
zmonijoj kiekviena tur savo vietâ.
Tšia ji tur nokti ir parnešti vaisiû.
Ir vaisius bûs, kaip koks jo gaivals.
O jî îsvîsk, îsvîski jo gîvumâ!
Ir kaip jî zâdint galima!
Palaimintas, kurs mâto,
kaip jojo lâukia darbs vaisingas!

O tãu dâr îpatšiai sakau:
 Palaiminta toji tauta,
 kur ne tik viens tãvînãs vaikas
 jau gîvu jautšias su tauta visa,
 ir gîvu nusimãno dël žmonijos!
 Ar supranti mane?

Tautvîda:

Lîg nujautšiu palaiminimã!
 Lîg koks gîvumas uzgem širdîje!

Daiva:

Išlengvo ãkîs tãu prašvis.
 Tiktai nurimki mano šviesoje!
 Išlengvo tik žmogus priãuga tautai.
 Pradžioj jisai ramiai kvãpuodams
 sãu miega prieglobstîj gamtos
 ir judinas tik jai paliepus.
 Užeina jãm paskui vargai,
 kad jis gîventi nor savaip
 ir skirias nuo kitû,
 nuzemindamas savo ãrtîmã.
 Tai svetimi naudojas tuom.
 Jãm paim žeme iš po kojû,
 îkinko kûnã tad î jungã,
 ir jo galiausiai nor pavergti dvãsiã.
 Tuomet žmogus tautoj pabunda
 ir nor save surasti sievoj,
 išvîsti gënijû tautos —
 ir jo klausîdamas gîventi! — —

Tautvîda:

O nesustok! tik supki mano širdî!
 Mokîk, kaip sielos reik sparnus išplêst!

Daiva:

Pasiklausīk tad pasakelēs!
Ji temurmie tāu prie ausies,
kaip koks pliauškimas Šaltinelio!
Oi daug jū ten, kur uolos kālnuose!
Nevienas drumstume berods pamirkes;
bet, susitvenkēs savīje jiegos,
tik liejas tūls, ir, savo srovele
linksmi beplaukdamas tolīn,
vilioja ir vangiuosius bēgt lenktīn.
Klausīkis tik, koks tai gurgzdimas!
Tai sopi, verkia, kol tik su dzaugsmu
nišsprūst iš priespaudos uolū!
Ir vis daugiau susitelkia!
Ir dzaugsmingiausias, kurs kitus
vadinti moka savo dainele!
Ir kaip niūniuoja viens kitām!
Stebētina aidelē jūjū primen
aldējimā tolibēs ir didībēs, —
kur jūros ūžia āmžinos! —
Ar ne prisišaukia srovelēs:
Ten, ten nubēgkiva, iš kur
mes kilusios! Oi jūron! jūron!
Susitelkia ir sesers ir broleliai,
ir net putuodami aptvīst uolas,
kad jos jiems stojasi ī keliā. —
Koks dzaugsmas tšia sutvenkt jiegas!
Klausīk, kaip dzaugiasi visi
sužādinti tēvīnēs atgarsio:
Oi jūron! jūron! —

Tautvîda atsikeldamas:

Ak! siela lēkti nor drauge!
Sirdij atsigarsi: Oi jûron! jûron!

Daiva:

Saugokis, kad tik nesukluptum!
Visai nesitikint vangioji plīnia
platšiai po kojū guldosi.
Tai tvīsta ī šalis sekļiai srovelēs,
ir tad nuīla pats tēvīnēs balsas. — —
Kur atsiras versmē, kuri galingai
paplēš su savimi kitas!
Iškur atplūs, kuri pradēs
kitas vēl šaukti jûron, jûron!
O mat, kaip vēl sukīla, sriauniai teka!
Kaip neša su savim laivus, turtus
ir, modamos kalnāms, pilīnāms,
tik riedi vilnīs, bangos jûron!
Ir nesulaikomai — galingai
visa srioviū - sroveliū giminē
artīn ir vis artīn tik plaukia!
Ir vis aiškiau giesmē jū sutaria
su jūrū āmžinu griausmu!
Ogi srovē — ji kilo iš pasiilgimo! — —
Tautos — toks esti āmžius! —

Tautvîda pasistodamas ant plīnios krāsto:

O! suprantu, gīvai matau!
Tesusilieja su gīvenimu tēvīnēs
gīvībē mano visiškai!
Kad, kas praējo ir kas būs,
manīj gīvai sukiltū ir galingai!

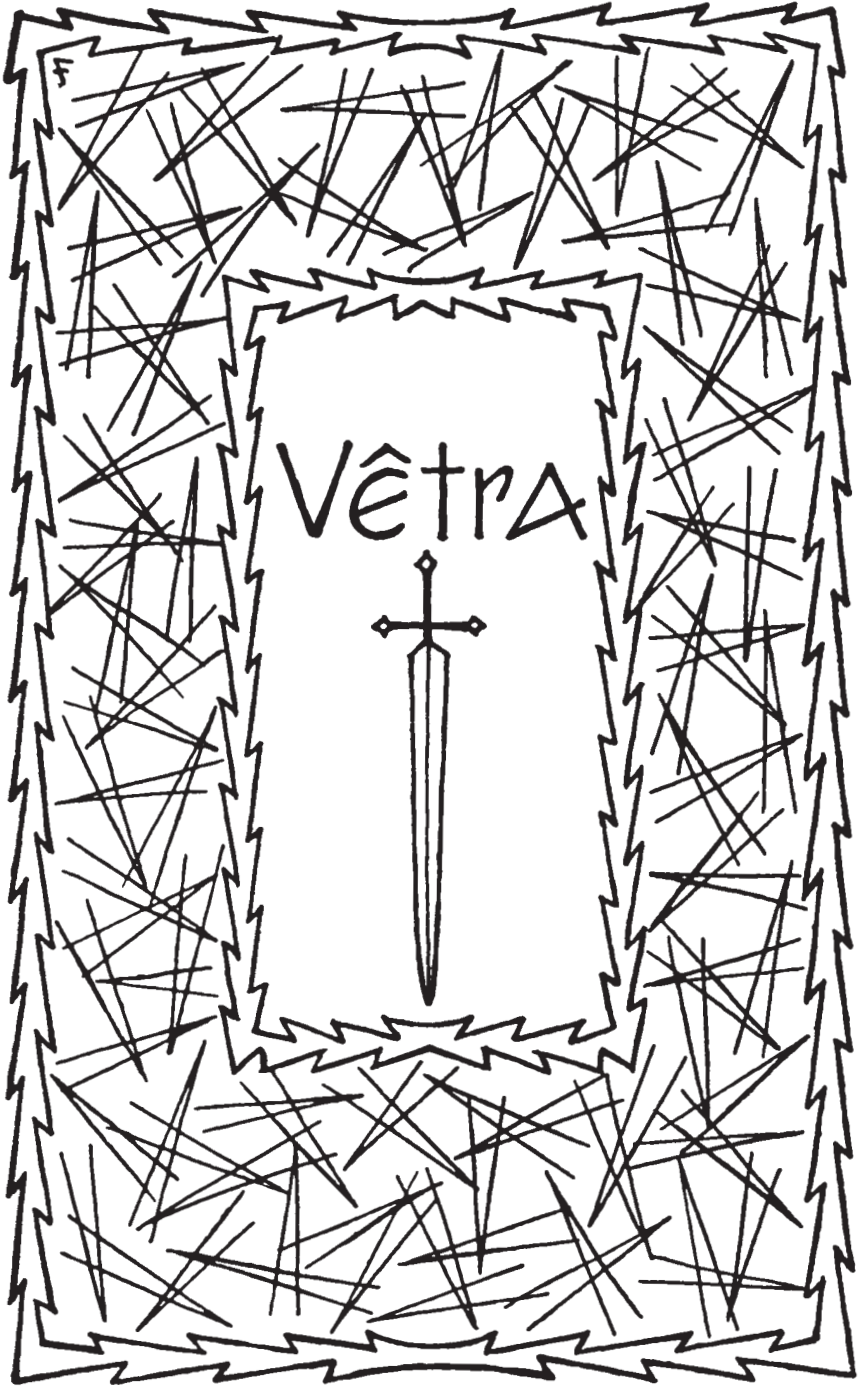
Duok mân tautos išgirsti aidâ —
ir susirasti savo balsâ,
kurs tšia skambêjo âmžiuose!
Lai bûna jis garsiausia aidija!
Ir balsiai tesuskâmba po pasâulî!
Tautoj aš bûsiu Tavo kanklês!

Daiva:

Tai eikš, irgi pajausk
gîvai tautos gîvenimâ!
Regêdamas gîvenk drauge!
Bet nepamirški niekadai,
jog tikt gîvîbês nudalît gali
pats gîvas bûdamas tikrai!
Gîvenimo tu nesuprasi,
kai sâpnuose prasipuldîsi.
Ir vël tik su didžiais skausmais
tu gîvâ šviesâ beišvîsi!

U 3 d a n g a.





===== VĒTRA. =====

Tragaida viename veiksmē.

Regīkla:

Miņkas. Gilumoj didziū medziū tankumīnas. Priešakij stovi taipojau didi medziai, bet retšiau. Vidurij, māzumā dešinēn nuo ziūrētojū, kalvutē. Tšia dviejū medziū stuobriu. Tarp jūdviejū aukuro griuvēsiai. Uz jū didis āuzuolas. Abišaliai krūmīnai.

Laikas:

Kaip krīzeiviū uzkaraujama buvo Prūsija ir Lietuva.

Asmens:

Mantvīda, Lietuvos didziūnas. Apsitaisēs krīzeiviškai: ant galvos turi Salmā, apie liemenī lengvus vielinius šarvus, pritinkamā avalnē, prie šalies kardā, uz juostos uzkišēs svaidomuosius kūjelius, rankoj ragotinė nešinas. Jis augalotas, stiprus vīras, vidutinio āmžiaus.

Kernius, jo vergas, buves Lietuviū didziūnas, kuone nuogas; apsisiautes keliais kailiais, vīzotas. Jis taipojau augalotas vīras, bet jau apšisenis.

Nuomē, Mantvīdos žmona, ilgu baltu rūbu apsivilkusi ir margine apsisiautusi; āugšta motera, kūdikiu nešina.

Godvila ir

Angis, Mantvīdos kaimīnu, laisvu Lietuviu. Abu dėvi pilkus rūbus, iš dviejū daliū, kuriū viena priešakij, antra užpakalij, o ant petšiū abi susegti; ilgos rankovēs prisiūtos. Ant galvos turi ī šalmā panašiā muglinē, pakāuši ir nugarā apdengiantšiā, ant kojū ilgus tšebatus iš raudonos odos, abu apsiginklāvusiu rāgotinēmis.

Elniukas, Godvilos sūnus, apsitaisēs kaip tėvas, bet trumpomis rankovēmis ir kelnēmis, vienplaukis, kojas vīzomis apsiāves.

Uogelē, Angio dūkrelē, ilgoku baltu rūbu, nuogomis rankomis šmėklos, išrodo kaip pilki šešėliai; viena žvilgantšiomis kanklēmis nešina.



1. Reginis.

Uogelē ir Elniukas.

Uogelē atēina iš gilumos po dešinēs (nuo ziūrētojū) ir, priējusi
prie āžuolo, rankas āugštai ištiesusi, delnais ī veidā atkreip-
tais ir āugštīn zvelgdama, meldziasi stovēdama:

Dievel, tu gārbinams ir āugštīnams,
Taves māt motīnelē liepē melst,
kad širdīn mūsūn nuvalītumbei
nuo to, kas neskaistu ir neteisu,
kuom svetiemieji atējūnai
mus apibiaurino. —

Elniukas, atbēgdamas iš dešinēs pusēs, daugiau priēsakīj, su
nusistebējimu rankas suploja ir tārja:

Uogel, tu tšja?

Uogele, krūptelējusi, rankas nuleidzja:

Motelē liepē šišon pasimelst.

Kazīn — ko atējūnai vēl mus gandin!

Elniukas:

Krīzeiviai lauzias ī namus
kaip alkani vilkai.
Tai aš turiu sušaukt kaimīnus.
Didziūnān Gvildān širīt, sāko,
Krīzeiviai uzmušē.

Uogelē nusigandusi:

Neduok, Dievel, neduok!

Elniukas:

O tik teisībē! Ir todēl aš bēgu —

Uogelē ištiedama rankas išnaujo maldaudama:

Dievel, būk malonus ir nebeduok
nei vieno tiems piktiemsiems bezudīti!

Ak, apsaugoki mus visus nuo jūn!

Dievel, Dievel, būk malonus!

Nuleidžia rankas ir verkia.

Elniukas:

Dār melskivos daugiau! O tark aiškiau!

Atbēgdams per kalnelīn, pamatšiau,

kaip jau Perkūns ateina paziūrēt,

kokia vietelē jo; išgirs tai mudu.

O bēgti dār turiu pas Mantvīdān.

Nors šīn kart neapleis tēvelio mano!

Tik jo, kažin, ar — neuzpuls taip-jau.

Uogelē:

Elniuk, māt jau baugu ir šīson!

O tik šventa Perkūno Romūva!

Elniukas:

Tik melskivos! Tu moki, līg pati

tarnaitē būtum prie šventos ugnies.

Abu iškelia rankas.

Uogelē:

Dievel, neduok piktiemsiems nuzudīt
nei tētuzēlio ir nei motīnelēs.

Nutrenki juos visus zaibais,

ir išvarīk iš mūsūn giriūn,

iš mūsūn tēviškēs, jeib mūsūn jie

nebgandinētūn ir nebezudītūn!

Dievel, būk malonus, Dievel!

Ji nuleidžia rankas; po jos ir Elniukas.

Elniukas:

Ir aš — norētšiau melst kai-ko —

Bet kaip tšia maldān tik išreiškus! —

Iškelia rankas, Uogelē jī seka; jis tāria:

O Dieve, duoki mân pastoti vîru,
kad aš kaip sentēviai apgint galētšiau
namus ir visân šitân šâlîn! — —

Dâr lūktelējes, nuleidzia rankas:

Reiks — bēgti jau, kaip motīnelē liepē! —

Bebēgdamas î šâlî, iškur atējes, dâr atsigrežia ir târia:

Ir uz mane dâr pasimelsk!

Uogelē ziûri, kaip jis nueina; po to baimingai ir nusiminusi ištisia rankeles maldaudama:

Dievel, tik apsaugok ir Godvilos

Elniukân, kad išliktûn gîvas,

ir sveiks uzâugtûn kaip medukas!

Girdēt brâkštelējimas. Išgandinta Uogelē staiga pazvelgia per savo dešinî petî kairēn nuo ziūrētoju ir surinka:

Elniuk, krîžeiviai —

Pabēga dešinēn.

2. Reginîs.

Mantvîda, Kernius.

Mantvîda ataina iš kairēs per krūmus gilumoj. Vos mâtomas.

Kernius uz jo eina, ant nugaros du kiškiu ir viena stirnaite nesinas. Aiškiiai, bet negreitai kalba, rodīdamas zemîn:

Tie pēdsakai, tai, kunge, aš sakau,

būs vos pirm valandos žirgûn išminti.

Mantvîda mâzumâ sustoja ir per dešinî petî atsiliepia tokiu-jau būdu:

Sešēlius tu matai, miels Kerniau.

Pavojaus mums negâli būti.

Dâr išmintingûn ir teisiûn valdonûn

šalelê mûsûn valdoma.

Kernius Mantvîdo nesiklausīdamas:

Tie pēdsakai zemîn nueina

pas Gvildos sodân!
Galvelen jojo mielân
Dievai teapsaugoja!

Mantvîda nekantriai:

Niekus kalbêt nebuvo tavo bûdas!
Bet šiandien, rodos, jau matai smêklas
dienovidij. O naktimis blaškîsis
gâl dâr ant tavo kelio ir zaltvîkslês!
Klausîk manes, svetšius gâus mielus Gvilda
pasveikint šiandien savo nâmuose!

Kernius, vis lîgiu bûdu kalbêdamas:

Kân mano âkis mâto, tân pamâto!
Nepîks garbings ir mîlims kungas
dêl to, kân aš jâm pasakîsiu:
Tie svetimieji jâm uzdêjo šidân,
kad nebegâl matîti jojo âkîs.

Mantvîda su švelniu kartumu:

Kodêl tu rūpesniais mân širdîn pildai?

Kernius:

Ne rūpesniais — atsargumu!

Mantvîda:

Ar tām reikêtûn dâr ir atsargumo,
kurîn tikrasis Dievas apsaugoja!
Supraski tik, aš krikštšionis!
O tu — nusikratîki savo baime!
Ir eikiv sâu ramiai namolei!
Laimingai vêt pasimatîsiv
su mîlimais namiškiais! —
Išeidamas priekîn dâr atsigrežia ir târia:

Kad mes visi Sirdij augintumēm
nusitikējimân — —

Pamâtes Kerniû bestovint:

O kân? — Ar dâr —

ir dâr vis atsiskirti negali? —

Kernius, Sirdingai tardamas:

O, teiksis mielas kungas leist aplenkt
mân Ņitân vietân, kur meldēsi tēvai,
ir kur jûn dvāsios Ņiandien klaidzjoja
raudodamos dēl mūsûn. Mân skaudu
net vien pazvelgt kaip jājân niekini!

Mantvîda didžiai nusiteikes:

Koks tu tik varģas! Ar jausmai
taip susivelt galējo, kad ir pats
neburandi ģijûn ir nebģinai,
kodēl Sirdis tâu skaust? Klausĳk manes:
ne tai, kad aģ Ņiân vietân niekintģiau,
bet kad tu vēl tas dovanas atstūmei,
kurias tikrasis Dievs mums dâvē,
ir to laikais, kas tik zaislai tamsuoliûn!

Kernius su skausmu:

Ak, mielas kungas tik vis brangina,
kân siûlo svetimi ateiviai,
o ko ģie pâtģ neģi tiek negârbĳn,
kad ben krislelis bûtûn regĳmas!
Nenoriu to nupeikt, kân âugģtĳni.
Tai ne Lietuviû bûdas buvo,
nors jau ĳslengvo pradeda ĳvisti.
Bet mums vienĳbē ardoma,
ir pâtģ skĳriamēs nuo Probotģiûn.

Sešēļiai, tarsi, slenkam po girias.
 Todēl ir mātomai tēvīnē zūva.
 O, karzīgi ir brangus kunge,
 nepīk, kad aš sakau, kas regima:
 Tēvīnei — pakirstas tu medis!
 Kām šventa nebēra, uz kân tēvai
 ir brangūn savo kraujân liejo,
 jau to gīvenims pagadintas. —

Mantvīda suvaldīdams kīlantī savo karštumā, māzumā lūktelējes,
 atsiliepia gana dār aštriu balsu:

Kad tâu ant to neatsakau, kaip reiktūn,
 tai vien todēl, kadangi suprantu
 krikštioniškājân âugštân mokslân,
 kurīn krīzeiviūn karzīgi mums atneš,
 pasigailēdami tamsībēs mūsūn.

Kernius staiga apmaudingai:

Pasigailēdami tamsībēs mūsūn,
 jie mân gīvenimân sugrovē,
 nuzudē zmonân, kūdikius,
 surišo mano sânarius, jeib vargtšiau
 nezmoniškai per âmziūn jūn vergovēj!
 O jei manes nebūtum pasirinkes,
 virves tebsuktšiau šiandien broliâms rišt,
 kaip svetimi mane suriše buvo.
 Kad nors suskubes būtšiau atsivert
 krūtinen, iš kurios Tēvīnēs dēl
 norējau ir išlieti savo kraujân!

Mantvīda svelniai:

Ar negali išvīsti, kaip kaltībē
 svarstšius īn tavo pusen trâukia?

Pirmiau jūn krikštān priēmei,
dešimtinen zadējai kunigāms,
stabāms atsižadējai melsties, o —
susitelkei vēl su kitais, kurie
atlīginti ragotine norējo,
kān mums gera svetšiūn širdis išrodē.

Kernius:

Kas būt galējes rimt matīdamas,
kaip mūsūn broliūn viens po kito krito
līg zaibo nutrenkts jūjūn ginklais.
Nusitikējimān jūn mokslas skelbia,
kān turime krauje iš Probotšiūn,
bet jūjūn širdīse tik siunta
krauju apdergtas prigavimas!

Mantvīda neramiai:

Liezuvis tavo tai tarnāuja tiesai,
ir vēl tai raitos po neteisības.
Eikš ir gīvenk protingai!
Medziuose pradeda ūzti.

Mantvīda toliau kalbēdamas:

Mat, vētra kīla! Skubinkiv namon!

Kernius dairoš ir pabūges tāria:

O kaip tšia šmēkšo! Tepaziūri kungas!
Ak, vēlēs Probotšiūn dūsauja!
Skaidu jiems, kad vaikai atsižada
tēvūn, irgi apleidžia šventān vietān!

Mantvīda didžiai aštriai:

Nugrimzdes jau tamsībēn iki kāklo!
Dabar aš liepsiu! Tu paklusi! Eikš!
Zengia kelis žingsnius.
Toli girdēti griausmas. Mātomai temsta.

Kernius karstsiuodamas:

O kad mane ir kârt palieptumei,
 aš neeinu! Vieta mân per šventa!
 Ir zengti mano kojos tšia
 nei neštengtûn. Ar likimas mano
 dâr negana didi baismê uz tai,
 kad atmetšiau têvûn tikêjimân?
 Matai patsai, kaip mums Perkûnas grumdzia.

Mantvîda:

Ar stengê jis anuos nutrenkt,
 kurie pakirto šventân âuzuolân?

Kernius:

Ak zinoma, kad Dievs kantrus!
 O ar nesâkê mums seneliai,
 kad tik su tuo medžiu, kurs likosi,
 griûs ant netikusiûn Dievûn baismê?
 Todêl nereikalâuk, kad nusidêtšiau
 ir dâr daugiau prieš Lietuvos Dievus!
 Aiškiai girdêti griausmas. Visai sutemsta.

Mantvîda išlengvo zengia kelis žingsnius ir nuêjes ligi âuzuolo
 atsigrežia î Kerniû ir târia:

Tamsuoliau, kaip ilgai dâr truks,
 kol neprašvis tâu âkîs! Stai, aš — aš —
 Staiga suzaibuoja, aiškiai ir baisiai trenkia.

Mantvîda susmunka ir vêl atsikelia, savo ragotine pasiremdamas.

Kernius, lîg nutrenktas, parvirsta ant zemês, ir pašokes, bêg-
 damas kairên, šaukia:

Dievai tai mûsûn!
 Jie grumdzia mân!
 Jie grumdzia tâu!
 Sustodamas:

O kunge, iš visūn kraštūn —
 numirēliūn tšia vėlės!
 Ir kaip jos keršto pilnos!
 Bēga gilumon.

Mantvīda kelis žingsnius jī vīdamos:

Pal — Kerniau! — Kerniau!

3. Reginīs.

Mantvīda ir Smėklos.

Užia girioj. Iš visū pusiū Smėkšo tamsoj pavidalai.

Mantvīda juos išvīsdamas tária līg pabūges:

Ar iš tiesū! ne tik vien pāsakos!

Ir ne kvailumas! —

Atstokit nuo manes, baidīklės velnio!

Ko norite? — Ko norite? — Salin!

Jis trāukiasi atbuls visai î priešakī. Smėklos pro medzius ārtinas.

Mantvīda sustojes vėl dairosi:

Kad gīvos, tarkite! Ko norit?

Smėklos iš visū pusiū kartu su vėju ūzia graudziu balsu:

Apleidome ramībės vietān

taves pasigailėdami!

Ar nesusiprotėtumei,

ar nesugrīštumei, sūnau!

Paskuji Smėklū žodžiai kas kart labiau nīksta girios ūzime.

Mantvīda:

Ar miškas šniokštšia līg žmogus dūsautūn?

Smėklos:

Tu medis be šakniūn! Tu persiskīres

su Botšiūn tėvīne — esi negīvas —

pasilikai Sešēliu jūn — Sešēliu —
Sešēliu — —

Mantvīda vēl māzumā gilumon eidams:

A — a! dabar jus jau pazīnstu!
Kaip Kernius — jūs nelābojo tarnai!
Ir gundīti mane susitelkēt!
Bereikalo! Aš tvirts tikējime!
Zīnu, Perkūns, tai nieks, ir nieks kiti
dievai! Aš gārbinu Sutvertojīn
dangaus ir zemēs, tikrān Dievān,
kurīn māt skelbē mano geradējai,
Augstībēs apšviesti krīzeiviūn vīrai!

Pasītītšiodamas:

O šišon stoviu, mindziodams po kojūn,
kas šventa tiems, kurie tamsībēje
beklaidzioda. Ir mano Dievs —

Staigus suzaibāvimas ir bāius trenksmas pertrāukia jo zodzius;
medziū šākos lūšta; skeliaudros krinta; rodos, viskas griūva ant
Mantvīdos; vētra siautšia, o giria šniokššia līg skaudzjai vaitotū.

Mantvīda, parblokštas, tartum uzmuštas guli. Ragotinė nusiritusi,
svaidomieji kūjeliai ir šalmas nukrite. Po valandelēs, atsi-
gāves, galvā pakēles, dairos:

Kas atsitiko? — Kur aš? — Kur —?

Staiga atsisēda, māt šalmā ir jī indamas:

A, suprantu! Paleistos prāgaro
galībēs nuzudīt mane! Perkūns
mane zaibais krēste līg apkrētē.
Bet jis netur galībēs ant manes!
Siaip māt gīviben būtūn jau išplēšes
iš gīvo kūno! —

Apziūrēdamas šalmā:

Sventūjūn dovana,
 tikra gerādariū malonē
 mane nuo zaibo apsaugojo!
 O Visgalingasis šipsojos
 matīdams, kad jīn neapleidziu.
 Dedasi ant galvos šalmā.
 Vēl pradeda girioje aiškiau ūzti.

S m ē k l o s :

Apjākēli! Apjākēli! Dievs vis
 tas pats! Vis tiek kokiais vardais jīn šauktum!
 Jis parbloškē patsai tave, o pats
 tave saugojo — apsaugojo — —

M a n t v ī d a, taip ūziant, atsikelia, ir, valandele lūkterējes, pakelia
 rankas dangun ir tārta:

O kad regētšiau! Tie balsai, kas jie!
 Iškur jie kīla! Nebeatskiriu,
 kas iš dangaus, o kas iš prāgaro!
 Aiškiai girion rēkdams:
 Kas jūs? — Nors apsireiškit!

S m ē k l o s :

Kas mes, neklauski! Klausk veikiau, kas tu,
 nebgīvs tēvīnēs vaikas — nelaimingas — —

M a n t v ī d a :

Taip apsireiškia melo dvāsios!
 Aš nelaimings? Aš be gīvībēs?
 Kas kenkia māt? Palaimints visas nāmas!
 Žmonelē mano kaip eglē
 prie āžuolo šalies! Ir kūdikelis
 līg pumpurelis āug pavāsarī!
 O geradējai pildo māt nāmus,
 atnešdami be saiko dovanūn!

Smēklos:

Kān tavo broliāms jie išplēšē!

Mantvīda:

Jūs norit zodžiais Sirdin māt apnuodīt!
 Jī pasiliks gīva! Nugrimskite
 tik prāgaran! Aš eisiu tuoj pasveikinti
 svetšiūn manes namiej belaukiantšiūn. —

Smēklos:

Netruks nei valandos,
 kaip vėl prie mūsūn atsirasi —

Mantvīda:

Kas gāl atimti māt gīviben,
 jei ne tas Dievs, kursai mane sutvėres?

Smēklos:

Anie meilingi tavo geradėjai.

Mantvīda:

Ak, monas — jūsūn pasirodīmas,
 o melas taipojau ir jūsūn zodžiai!

Smēklos:

Nors mirdamas būk Lietuvos sūnum! — —

Mantvīda, savo ginklus rankiodamas, taria neramiai:

Salin iš tos prakeiktos vietos!
 Žaibuoja, graudžiai šniokštšia.

Smēklos girioj dejuoja:

Aptemdinta Sirdis tēvînės vaiko!
 Aptemdinta Sirdis! Aptemdinta! — —

Vis dejuoja tokiais zodžiais ir toliau, kol nepradeda
 prašvisti ir vėtra nenutīla.

4. Reginis.

Godvila, Angis, Mantvīda.

Is dešinēs, tankumīne, girdēti vīrū balsai.

Godvila:

Sišon brolau! Sišon jie grīš! Sišon!
 Tšia netikētai juos uzņiksīm!
 Nēra jiems kito kelio grīšt
 lindīnēn savo. Tai mes sišon
 jūn kaukoles sutruškīsīm
 ir išdrabstīsīm biauriān jūn gīvīben!
 Tos mūsūn kraujo siurbēlēs
 lai miršta šuns biauria mirtim!

Mantvīda sustojes klausos.

Pradeda švisti ir vētros ūzimas nufla.

Angis:

Teisībē, tšia gīvībē jūn išnīks,
 kaip sniegs išnīkst nuo sūulēs. O Dievai
 aptemdins jūjūn protān,
 kad jie nei nepajus, kaip sišon,
 prie jūn paniekintos šventos mums vietas,
 mes rengiamēs mirties jiems duoti smūgīn!

Godvila:

Ištieskiva rankas Dievopi!

Angis, abiem māzumā priekīn išējus:

Ir līgiai pats galingasis Perkūns
 aplankē savo brāngiajān šventīklān,
 ir, skindams šakeles, vietelen savo
 pašventino išnaujo. —
 Išgirs dār mus! Dār vos praējo!
 Abu kelia rankas āugštīn.

Godvila:

Dievai! zaibu kerštingu
 suskâldîkit neteisûn jûjûn skîdân,
 neteisiân sirdîn! Ķodziais jie gražiais
 apvîlê sirdis nusitikintšîu
 Lietuviûn, bet savij tik peni
 bauriausiân kraujo troškulîn!
 Dievai, atverkite akis
 Lietuviâms! Duokit vienširdžiai
 isrâuti šlikstšîân atêjûnûn veislen
 iš mûsûn mîlimos têvînês!
 Dievai, ak isklausîkit mûsûn!
 Perkûnai, isklausîk!

Tolumoj griaudzia, bet jau visai sviesu.

Angis:

Dievai išgirsta mûsûn maldân.
 Ir vêlês uzmuštûjûn Probotšîûn
 besimeldzia uz mus! Praêjes
 Perkûns mums dâr atsiliepia.

Mantvîda, ant ragotinês pasiremdamas, kreipiasi î juos:
 Kas kenk, kaimînai? Tarkita!

Godvila iš tankumîno:

Kas tai? Ar tu girdêjai?

Abu ateina visai priešakîn ir, Mantvîdâ išvîdes, surinka

Godvila:

Ar, Mantvîd, tu tšia?

Angis:

Tave mums atsiuntê Dievai!

Godvila:

Perkûnas liepê tâu ateiti!

Mantvīda māzumā rūstai:

Ne tokias māt kalbas! Tik zinote,
kaip aš tikiu.

Angis:

Bet savo kraujāt būsi tik suprātes!

Taip tardamas, zvelgia neramiai per kairi peti i šali, iskur atējes.

Godvila taipjau pazvelges:

Netrukime! Dangus ir zemē saukia,
kad atsikeršitum!

Mantvīda:

Sakikita, ko norit!

Godvila:

Tai tu ne pagiezos atbēgai
ant jūjūn liet?

Mantvīda:

Ant jūn? Nesuprantu! Ko jūs?

Godvila:

Iškur tu tai, kad nespengia tāt āusis?
Ar tāt širdij dāt neatsiliepē
tas išgāstingas gandas?

Angis nekantriai ir vēl zvelgdamas dešinēn:

Māt visas kraujas jau sukilo rēkdams:
Skaudziausiāt mirtin tiems vilkams!

Mantvīda žimiai nusigandes:

Atverkit burnāt, mīlimi kaimīnai,
ir suvaldikite skausmus, jeib aš
išvīstšiau, kas jums kenk. Māt pradeda
širdis nerīmastaut ir klausia:
kas kenkia ir kas grumzdzia jums?

Godvila vēl pazvelgdamas:

Dāt neatjoja! Gāt tai, kaip ans žaibs,

kurs kupētān sausūn Siaudūn liepsna
apkloja, jie ir lanko — tavo nāmān!

Mantvīda staiga, zingsnī zengdamas:

Kas? Greit! Greit! Kas?

Angis:

Krīzeiviūn vīrai —

Mantvīda nelāukdams, kol Angis iškābēs:

Augstāmjam Dievui dėkui! Tai
tikrai nēra pavojaus!

Godvila karštai:

Tai ne pavojus? Kai, mirtis ir kraujas —
tiek nekaltūjūn — ne pavojus!

Angis rodīdamas kruvinā savo rankā:

Ar nematai, kaip smūgis mano rankān,
Stai, suzeidē? Tai jūjūn kārdas!

Mantvīda:

Kalbēkita, kas atsitiko! Tik netrukite!

Godvila:

Užpuolē Gvildān nuzudīti —
Pakēlēm tai ragotines, jeib gīlīn
turētūn jo gīvībē, ir suverstūn
īn prāgarān anuos, kurie ištroske
jo kraujo. Gvilda buvo vis teisios
širdies, āugštos ir dvāsios — — —

Mantvīda didžiai nekantriai:

Neduok nusekti savo zodžiūn srovei!
Kas atsitiko?

Angis:

Jūn kārdūn mudu nutrenkē zaibai!

Mantvīda:

O tai? Sakīkita, kur mīlims Gvilda,
kaimīnas mano, krikštšionis teigus?

Godvila skausmingai graudziū balsu:

Už kojūn — jīn — pakorē,
ir širdīn — jo — išplēšē!

Mantvīda su didziū skausmu:

Ar suprantu gerai?
Pakore — širdīn jo išplēšē?

Angis:

Tu — supratai!

Mantvīda, visai sumišes, toliau kalba:

Ar tik — nesuprantu — ?
Ar būtūn angēlai velniais pastojē?
Ar kas gražu ir šventa buvo —
tai vien biaurībē iš biaurumo?
O aš — suklīdes? Ar dabar?
Ar viskas be teisus jau valdīmo?
Ar meilēs Dievs — ? Bet, reik susiprotēt!
Nutilēs, po valandelēs:
Ar, gāl — aš baisiai tik sapnuoju!
Ar gundītojas persikeites rodos
dabar pavidale kaimīnūn?
Ar aš budziū? Tai — Godvila — Angis?

Godvila:

Dievai teduod — kad būtūn sāpnas!

Mantvīda:

O, kaip dabar tšia visa tai suprast!
Tatai ne dārbas apšviestūn teisiūn
krīzeiviūn! Tšia tikrai jau nelabasis!

Angis:

Krīzeiviai surakino tiesân
seniai jau savo šārvuose.
Kai tuos suskāldīsim galinguoju
kerštu, tai pasirodīs, ar jos būta!
O tai netrukime!

Godvila:

Dabar tu, Mantvīd, grīši visiškai
pas mus. Ir jūn monus visus
atmesi, ir kovosi su mumis —
tu karzīgi iš tūn dienūn,
kaip mudu buvov jāunu!

Mantvīda, svarstīdamas:

Kaip reiktūn veikt,
nesuprantu! Mān teisūs buvo
krīzeiviai visuomet. Teisus, berods,
ir Gvilda! Painios velniškos tikrai!
Kuom kāltino jie Gvildān!

Godvila:

Būk pasistojes
antrojoj pusēj Nāmuno,
kur mūsūn broliai reng ragotines
prieš juos. Jie niekuom nenusitiki.
Nuėjo, rasi, paziūrēt, ar tu
namiej, ar pro vartus išējes ten,
kur mūsūn broliai rengiasi guldīt
ir gālvas, jeib tēvīnen išvaduotūn.

Mantvīda māzumā neramiai:

Ar tai teisībē, kad jie taip —
jau nenusitiki? Bet jūn norēta,

kad mēs tik jais nusitikētum! —
 Berods aš vartelius atvēriau šiandien.
 Buvau medziot su Kernium miškuose.
 — Bet — ne! Netinka abejot pirm laiko!
 Jau pasiaiškīs veikiai viskas.
 O jei jau būtūn tiesān jie pamirše,
 tai mus teisusis Dievas apsaugos!

Angis:

Jau Protēviūn Dievai nebišvaduos
 taves! O jūjūn Dievas neuzdengs
 taves nuo jūjūn savo rankomis.
 Ziūrēki, kad smailiu ragotīnēs
 galu nors atsikeršītum! Kovokim!

Godvila:

Tuoj eikim, kur mēs juos uzpulti gālim!
 Ant vietas prisirengsime īn kovān!

Angis pāējēja, pazvelgdamas dešinēn.

Mantvīda:

Ne taip! Aš skubinsiuos tuoj paziūrēt
 namiej, kas pasidārē, kur reik stoties!
 Eina kelis zingsnius.

Godvila jī sustabdīdamas:

Ak, Mantvīd, ben manes klausīk!
 Tiesiog prapulsi! Ne kitaip!

Mantvīda nekantriai:

O kad ir taip jau būtūn,
 aš bēgt turīu apgīnt savuosius!
 Pasiklaupia ant vieno kelio ir meldziasi:
 O Dieve, āmžinasis ir teisusis!
 Tavim nusitikiu! Tu neužleisi

ant Savo tarno nāmo neteisumo!
Aš Tāu ir apšviestiems Tavo
tarnāms visa tarnāju širdimi,
atstumdams, kas māt šventa iš senovēs!
Būk su mumis! —

Atsistojes Godvilai:
Kaimīnai, eikita
namon ir judu! Dievs gīvasis
teisus būs teismas Gvildai ir visiems!

Godvila:

Taip nebgaliu tikēt! O, karzīgi,
tu pats ir neapleisi mūsūn!

Angis iš girios:

Ar tu matai?

Godvila, līg nusigandes, taikos šokti pas Angī, sakīdams:
Ar jau atjoja? Mantvīd! Mantvīd!

Mantvīda, paējējes ī priēšakī, vēl sustoja ir ginklus pasitaiso;
anuodu daugiaus gilumoj.

Angis:

Atbēga, mat, per spindziūn moteriškē!

Godvila:

Tsit-tsit! Ar ne su ja raudojimas,
līg ant kapūn, dejuoja tšia po giriān?

Angis grīšdams priēšakīn:

Mantvīd, zvelgki šian!

Godvila:

Ištikro, Mantvīd, ar matai?

Mantvīda nekantriai:

O kas? Aš skubinties turiu namon!

Godvila:

Ar tavo ausīs nebegirdi?
Ir jau nebereg tavo ākīs?

Angis vēl gilumoj:

Sian, Mantvīdos zmonel, eikš Sian!

Mantvīda:

Ar tai iš tikro? Ar Nuomē?
Tartum sustinges ziūri.

5. Reginīs.

Nuomē, Godvila, Angis, Mantvīda.

Nuomē, kūdikiu nešina, atbēga, nieko nebodama, lig āuzuolo,
ir, parkritusi ant zemēs, skaudžiai rauda:

Melai, melai jūn mokslas, apgavimas!
Dievai atkeršijo mums baisiai!
Ak, šišon mirti! Mirt su vaikeliu!
Teranda šišon mudu Mantvīda!

Mantvīda, susiprasdamas, meta ragotīne ir, nusilenkes, glaudžia
jā prie saves:

Nuomele, kas tāu? Ar tu nematai
manes? O Stai, aš prie taves! Stai aš,
širdele, tavo apgīnējas!

Nuomē, lig sumišusi, dairos:

Tai tu ištikro? Mantvīd!

Ranka jīn apkabindama:

Tai tu tšia! Tu tai, Mantvīd!

Oi, kas tik dedas mūsūn nāmuose!

Ten zvērīs siunta, viskān drāsko,

ir kraujān gerdami Sauk tavo kraujo!

Būk esās išdavējas, maištīninks!

Mantvîda su kerstu:

Kas taip galêjo veikt ir tarti?
Ar nelabasis tšia ištikro valdo?
Ar griûva jau dangus ir verias prâgars?
Kas buvo? O, sakîk, Nuomele!

Nuomê:

Kas bûs? Krîžeiviûn jotšiai.

Mantvîda:

Tai neišvengs smarkiausio nubaudimo.
Jûn vîresnieji zvelgs î juos
liepsnojantšiomis akimis!

Nuomê:

Tik netikêk! Jiems paliepta
zudîti, deginti ir gîvân ar
lavonân parsivilkt tave!

Mantvîda lîg îgeltas:

Ir jûn burna taip tart galêjo?

Nuomê:

Taip staugê, tarsi jie vilkai! O jei
nebûtûn netikêtai Kernius juos
išgandines ît pats Perkûns, taves
dabar neberegêtûn mano âkîs!
Gulêtšiau jau su savo vaikeliu,
vergûn ir savo slopdama krauje.

Mantvîda:

O, griûki ant manes dangau!
Ir atsiverk toliau dâr, prâgare!
Prarîk visus! Rîji, springi
nepasisotindams! Taip drâskomi
išvien jau nelabûjûn!

Godvila:

Dabar atsiver âkîs! Tai tu ir
netruk! O atsikeršijims baisiausias
jiems uz mokêš, kân jie uzpelnê.

Mantvîda, îzîmiai rimtai keldamas Nuome:

Nuomele, kelkis! — Dabar tik lieka veikti!

Ir tuojau kerštingai ir baisiai:

Išplêstšiau savo širdîn iš krûtinês!

Tas kvailas daigts jiems taip pasidavê,

o jûjûn tik apsvaigintas nuodais!

Dabar žinau, kas mano darbas!

Perkûn, siûsk galîbes baisiausias

pagâlbon — jiems paskirti mirtîn,

kad ir iš prâgaro jûn kauksmas kiltûn

ir būtûn girdimas padangêse!

Nuomê, glausdamos prie jo ir jo didžiai maldaudama:

Ak, Mantvîd, Mantvîdai! Tu viens prieš juos!

Godvila:

Visi vienîbêje kovosim!

Angis:

Tikrai lig mirdami!

Nuomê:

Ne, ne! Perkûns su jais!

Jie neša žaibân savo kârduose!

Tik bêgkim, nešdamies gîvîben!

Mantvîda:

Tu silpnas daigts! Taip mums nepridera!

O ir negâl Perkûnas būt su jais!

Tikri jo gârbintojai, tai tik mes!

Ir jopi vêl kreipiuos išnaujo!

Jisai, tikrasis ir teisingas Dievas,
būs mân galingoji pagalba!

Karštai:

Jautšiu, kaip vēl jis su manim,
kaip mân krauje jis pradeda uzgimti
ir gîvs atkeršijims nor bûti!
Tai eikime juos girdît — jûn krauje!

Nuomê:

Baugu, kaip tu kalbi! Paliksi mudu!
Paliksi savo mąžân kudikîn!
Ak, têve, susimilki mudvies!

Mantvîda:

Nesibijok! Jis nepražûs! Tik bēgk!
Ten Nâmune laivelis plûduruoja,
în antrân kelkis krâštân pas brolênus,
o rimk, kol pavadîsiu vēl namon!
Saugoki mûsûn Auzuolêln!
O Probotšîûn Dievûn bûk laiminta!
Glaudzia Nuome prie savės atsisveikindamas.

Nuomê jî viena ranka apkabindama graudulingai târia:

Nebgrîši, verk širdis krûtinêje!
O ausîse dejuoja: nebegrîši!
Eikš su mumis! Jei ne, tai mirsiu su
tavim kartu!

Mantvîda:

Nemirsi, ne, Nuomel! O giminê
vaikelio mano — nesuskaitomus
metus pateks! Tik eik! Eik! Eik!

Glostîdamas vaikêlî:

Nebûk niekad vergu, vaikeli!
Tesaugoj Probotšiu Dievai abu!

Nuomê jo nepaleisdama:

Sirdis alpte mân alpst nuo skausmo!
Taves niekad, niekad nebematšiu!
Ak, susimilk, ir bûki gailestingas!

Mantvîda nusimines:

Bet mano bût apleisti mano broļiai!
Išnaujo pradeda sutemti ir griauti.

Nuomê:

O mudu liktuva našlaitšiu!
Nebliktûn mudviem apgînêjo!

Mantvîda abejodamas, netvirtai, kaimînâms, kuriû uz tankumînû
nematīti, ir Nuomei:

Nunai kur stoties? Nezinau!
Dalintšiaus, jei galêtšiau, broļiai!
Iš dešinês nušvinta gaisras.

Godvila ir Angis gilumoj, po viens antro:

Ar tu matai? Ar tu matai, kaip gaisras
namus ir pilîn tavo griauja!

Mantvîda pašokdamas:

Ar mano! Ištiesû! Ir viskas — jau
liepsna! — Nors šokim keršiti ir — mirti!

Nuomê jâm apie kâklâ kabindamos ir jo neleisdama:

Ak akies mirksnīj viskas dūmais virs!
Nubêges tu tikrai ir pats prazûsi!
Kas tavo vaikui tad statīs namus?
Têvai per âmžius vargo uz tave!
O jis? Be tēviškês tu jîn paliksi!

Mantvīda:

Kad nors greitšiau mus prāgaras prarītūn!
Pasāulis visas dingtūn liepsnose!
Skausmus ir peršulius griausmai skandintūn!
Aiškiai suzaibuoja ir smarkiai trenkia.

Angis:

Jau jie atprunkštšia! Jau atjoj vilkai!

Godvila:

Kaimīne, ginklan, karzīgi!

Angis:

Sian! Sian! Greit! Tšia mes juos parklosim!

Mantvīda, svelniai pastūmēdamas Nuome, tāria greitai:

Eik, karzīgio žmona! Tāu pridera
dabar apsērgēt kūdikīn,
kad jis vergu netaptūn.
Ne vergas mudvies vaikas!

Kreipiasi šalin ir, Nuomei susmunkant, tāria su baigiu karštumu:

O tu, Perkūn, apšiausk mane liepsna,
kad kaip gīva galinga pagieža
biauriuosius ir biaurumān sunaikintšiau!
Tekīla kraujo gaisras lig dangaus!
Greitai nueina.

Nuomē, tuom tarpu, alpdama:

Mantvīd! Ak, Mantvīd!

Angis iš tankūmīno:

Sišon, Mantvīd, sišon!

Mantvīda taipojau nebmātomas:

Kur juos užniksim, tšia aš semsiu
sāu pāgiežān iš kraujo jūn širdžiūn!
Tik eikim drāšiai!

Angis ir Godvila!

Drâsiai! — Drâsiai!

Valandele tîlu.

6. Reginîs.

Kernius, Nuomê.

Kernius, atbêgdamas su kruvinu kirviu, patsai kruvinas:

Mantvîd, Mantvîd! — Sok uz akiûn!

Iveiksime! Ateis kaimînai!

Stovi, dairos.

Staigu girdêti baisus ginklû zvangêjimas ir kovos sauksmas.

Kernius, î tankûmînâ sokdamas, ið kur trenksmas girdêti:

O narsiai, broliai, narsiai!

Að ateinu! O kirvis nešins mirtimi!

Nubêga.

Ilgai girdêti mušimas ir rêkâvimas; iðlengvo atsitolina.

Vêtra vêt kîla; pradeda ðniokðti.

7. Reginîs.

Nuomê.

Nuomê atsigâudama:

Kur að? — Kur? —

zvalgos:

A, suprantu!

Tai — karzîgio žmona! Turiu

dabar jo kûdikîn apsergêti!

Keliasi ir, nusikreipdama î medî, târia:

Dievai, atsiûskite mân jîn dâr gîvân!

Po to iðlengvo nueina kairên.

Staigu temsta.

8. Reginis.

Smēklos.

Iš visū šaliū randasi smēklū. Jos pradeda vēju ūzti, nutilus kovos
trenksmui. Tik līg dūsāvimas girdēti:

Ir karzīgīgai tur zūti!

Kad jie gīvena be gīvībēs!

Tēvīnēj kaip šešēliai!

Kaip tu tik lēmei mums, likime!

Sugrīški, Lietuvos sūnau!

Sugrīšk! — Sugrīšk! —

Vis tīliau dejuoja girioj. Bet smēklos līg sustingusios
pasilieka pašalīse.

9. Reginis.

Uogelē ir Elniukas, Smēklos.

Abu atbēga, viens antrā u3 rankos nusitvērusiu, i8 dešinēs:

Elniukas:

Sakau tâu, tik neverk, Uogele!

Neverk! Uzāugsiva, matīsi,

taip kaip tētēliai, motīnelēs!

O tai atkeršīsiu! Matīsi!

Uogelē pro verksmā:

O kur dabar nubēgsiva?

Nēr motīnelēs! Nēr tēvelio!

Nēr nei brolītšio, nei nameliūn!

Tik negana pasimeldzīau!

Elniukas:

O neraudok! Tētēliai mudviejūn,

mat, tai medelīai!
 O aš brolītis tavo!
 Tik eikš pas Nāmunān!
 Tšia persikelsīva.
 Žinau, kur pririštas laivelis!

Uogelē didžiai verkdamā:

Ak, mano motīnelē!
 Nebematīsiu!
 Nei tētuzēlio!
 Abu mane paliko!

Elniukas:

Tik bēgkiva! Matīsiva visus!
 Kai mus pasivadīs Dievelis.

Uz rankos laikīdamas jājā, vedasi kairēn, kur ir Nuomē nuējo.

Smēklū viena ateina ī priēšakī lig aukuro griuvēsiū auksinēmis
 kanklēmīš nešīna. Tšia sustoja, ant kankliū pasīremdamā, īr
 rīmo, tīliāi gālvā nulenkusi, lig pabaigos.

10. Reginīs.

Mantvīda, Smēklos.

Mantvīda atslēnka īš dešīnēs, kruvīnas, nulūžīusia ragotīne pa-
 sīremdamas.

Tai — nebsīkels — tos prāgaro baisībēs!
 O kad — īr tenka — mīrti,
 tai šīšon! — šīšon! —
 Dabar gīvenīmas — aiškus! —
 Jau pakīrstis — medīs — aš buvau,

su tēvīne — kaip persiskīriau —
sāu — skīrium — pasitrāukes. —
Nors tu, — Nuomel —
auginki— Aužuolaitīn — !

Virsdamas:

Stai — at—einu — jau — Probotšiai !

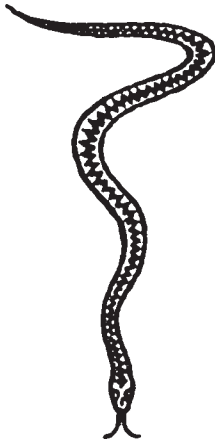
Ilgāstingas zaibas sušvinta ir po staigaus trenksmo nesiliaujās
griausmas girdēti. Sākos brāška ir krinta. Didīsis āžuolas virsta.
Stuobrīs belieka.

Uzdanga, valandele trukus, greit nusileidzia.





Ne-sâu
3 monês



===== NE-SAU-ŽMONĖS. =====

Drāma viename veiksmė.

Regīkla:

Baudžiaunikų kambarys. Gilumos vidurij duris, po kairės nuo žiūrėtojų krosnis, toliaus už jos, mąžumâ aslon, guolis, kurs tiesiasi į priešakį; po kairės langelis; tarp krosnies ir durių gembė; âugštai ties durimis lentîna su puodeliais; po dešinės stâlas, uz jo pagal sienâ suolai; kelios kėdės; šale krosnies žinbintuvas ir kirvis; uz krosnies visokie namų rakandai. Kambarys išrodo labai vargingas.

Laikas:

Apie 1750 metus.

Asmens:

Vîsuomis, žilplaukis, žilbarzdis, îdubusiomis akimis, apsitaisęs ilgâ pilkine, vîžotas, nešasi îsivîniojes skarmaluose kankles, pasiramstîdamas gumbuota lazda.

Mirkuvienė, senâ baudžiaunikė, apjâkusi ir apkurtusi, gulî kuone sėdėdama guolîje, kojas ant kėdelės pasidėjusi. Ji apklota visokiais skarmalais.

Mîkolas, jos sūnus, jâunas baudžiauninkas.

Aliutė, jâm pasizadėjusi daili mergaitė, lietuviškai apsitaisiusi.

Dîkasis*) Orstensteiniškis (Herr von Horstenstein) apsitaisęs dîkiškai pagal to laiko bûdâ.

Kûnelienė ir Virbalienė, dvi seni baudžiauninki.

Keli kaimînai ir didis žmonių skaitîsus uz regîklos.

*) Pagal Pretorijų tai âugštesnio luomo vardas. Dîkieji ir vargdieniai - vergai, tai du senovės luomu.



1. Reginis.

Mirkuvienė, Vīsuomis.

Uzdangai pakilus, regėkla pasirodo beveik visai tamsi; neilgai trukus aiškiai prašvinta trumpam laikui, ir vėl išlengvo pritemsta.

Mirkuvienė guli pusiau sėdėdama savo guolėje.

Vīsuomis, nušvitus, atveria duris ir žiūri valandele pro jas į vidų, po to, temstant, įžengia lazda pasiremdamas, taria gramzdziu balsu:

Ir tšia jokio žmogaus! Tai eik pabūtšiais! Namai be gīvos dvāsios. — Nesiklāusus reik įžengti. Vargšas — pailses.

Tuo tarpu nuėjes visai į priešakį, jįsai atsisėda ant suolo po dešinės.

Ilgai rīmojes ant kankliū, taria iš naujo:

Vos galukā paėjėjai, žingsniai kreipiasi tėvīnėn. — O tėvīnė! — Kas jį? — Kas ta Lietuva? — Tarsi krāstas, kur žmonėš išguiti, — kur uždrausta žmonėms būti žmonėmis, — kur aš — līg vienas pasilikės. — Ir skubint reikia pareiti į žemės prieglobstį. — Tuomet viskas būs tīlu. — Viskas! —

Pazvelges į savo kankles:

Tik ne tu, mano širdėle!

Jas išvīniodams:

Tu nenurimsi, nenutirsi! Kur pasiliksi? Tu esi kaip žmogaus širdis! Kad vėjas putšia, skāmbi, o skāmbi ir kad stīgos tavo drāskomos. Ar eisi į kapus kartu su manim? Tikrai skambėsi dār ir kāpuose! Supras svetīmtautšiai, jog Lietuviū gīvībė ir iš kapū dār apšireiškia.

Žiūri į kankles, kurios kaip āuksas žiba, o stīgos kaip sidābras blizga.

Tuomet sāko:

Pratarkite nors māžumā!

Uzgāuna stīgas. Girdėti skāmbant.

Mirkuvienė, iš gilaus miego pabudama, kalba vis ligiu balsu;
jos veidas visuomet be persikeitimo:

Kaip ilgai dār? — Kaip ilgai?

Ir vėl nutila lig apmirdama.

Vīsuomis greit įvīnioja savo kankles ir tārta:

Tai tik tšia kas ĩra!

Kankles, po pažasties pasikišes, eina artin ir tārta:

Ar ko reikalauji, motuže? — — — Kazin ar negirdi?
— — Gāl tik per miegā sušneko! — — Toks jū gī-
venimas! — Ne sāu-3monės! — Ne sāu-3monės! —
Senuosius palike, tur eiti baudžiavon. — O vaikū,
kazin, ar nebūtū? —

Apsizvalgo. Eina artin pas guolį. Žiūri akilai, tārta:

Jau bene veik būs išvargusi. Mirtis plētšia savo juo-
dus sparnus. — Daug tū žmoniū skubinas išbėgti iš
visū vargū. — Vis tik meldžiasi: Išgelbėki nuo viso
pikto! — O — aš! — —

Aiškesniu balsu:

Aš! — Dār vienā — vienā uždavinī! — Tuomet jau
teimie — ar — dangus ar prāgaras!

Mirkuvienė:

Tšia tik kas ĩra? — Vaikai, ar jau parėjota? — Ne?
— Tai tu, tēveli, iš numirusiūjū? — Ateini manes va-
dint pas Probotšius? — Kān? — Kān sakai? — Oi,
šešėliai! — šešėliai — visi! — Kad jau — tik — iš-
niktū! — — —

Vīsuomis prisilenkdamas:

Ilgai nebetruks, senute! — Išniks veikiai tas žmogaus
šešėlis, su kuriuo tu dār velkies! — Rimki, senute,

rimki, motuzėl! — Tavo vaikai baudziavo, ar ne? —
— Negirdi! Taip sãu viena gĩvena savĩje!

Atsitrãukdamas:

Ar mes dãr Ŗio pasãulio žmonėš? Ar bũtumbim jau
ãmžinos mirties sapne? — Kad nors — surastŖiau
žibintuvã!

Eina graibĩdamos jieŖkotũ:

Nieko! — Argi jo nebũtũ? — Pareis, iŖvĩs mane tam-
soj — nusigãsti gãl! — Bet kãn veikti, kad nẽra! —
Eina, kur pirmiau sėdėjes, ir pasiremia ant savo kankliũ.

Mirkuvienė vėl pabusdama Ŗnibžda:

Siela — tai — Ŗviesa — kũnas — ŖeŖėlis! — Ak —
vaikai!

Dũsãudama iŖlengvo vėl nutĩla, atkartodama:

Vaikai! — Vaikai! —

Vĩsuomis sãu murmėdamas:

Kaip jai padėjus, — nesuprantu!

Girdėti ateinant.

Vĩsuomis:

Tai bene — kas pareina.

2. Reginĩs.

Mĩkolas, Vĩsuomis, Mirkuvienė.

Mĩkolas skubiai iŖsoka, nerĩmastaudamas; tiesiog eina pas mo-
tĩnos guolĩ, pasilenkes klausos ir tãria:

Dãr tebekvėpuoja. Dãr neiŖliekusi siela!

Po to aiŖkiau ir Ŗirdingai:

Miegi, motuzėle! Miegok! — Miegok! — Veik ilsėšies
— ãmžinai. Nors nežinai, kaip mane Ŗĩ vãkãrã rũ-
pesniai spaudžia!

Stovi, žiũri ir tãria:

Reik eiti karvute pagirdīti, pašerti!
Išaina greitu zingsniu.

3. Reginīs.

Mirkuvienē, Vīsuomis.

Mirkuvienē per miegā dūsaudama:

Vaikai, — vaikeliai! — Pasiliaukite — vargā — varge
— mirtis — mirtis — viskân —

Vīsuomis ramiu balsu tāria:

Pasiilgstat laisvēs! — O tik nesiliaujate — vaikū gimde
— kitiems vergāuti! — Kuomet pasiliausit!

Mirkuvienē staiga:

Vaikeliai! — Aliute! — Aliut — ! —

4. Reginīs.

Virbaliēnē, Kūnelienē, Vīsuomis, Mirkuvienē.

Virbaliēnē duris verdama, — uz jos Kūnelienē, — tāria:

Eik tu, Kūnelien! Bijaus! Gāl būti jau numirusi!

Kūnelienē pro Virbaliene priekīn eidama:

O kân padarīs? Mirkuvienē tokia gera žmonelē! Tik
eikiva!

Virbaliēnē:

Oi, baisu! — Ar neuzuodi? — Lavonu dvokia!

Kūnelienē:

Eik, eik! Nieko neuzuodžiu! — Dār šīrīt matšiau
gīvā. — Mīkolas kā tik išējo galvidēn!

Žengia toliau.

Virbaliēnē, visai arti uz jos eidama, baimingai dairosi. Išvīsta
Vīsuomī ir sušunka:

Ui! — Mat! Smēkla!

Tuojau šok pro duris laukan.

Kūnelienė taipojau pabūgusi žvalgos:

Kur? Kur, kaiminėle?

Virbalienė tarpdurij rodo:

O tšia! Tšia!

Vīsuomis labai ramiu balsu:

Tik gīvo žmogaus ne — —

Kūnelienė:

Žiburī! Greit! Žiburī!

Abi šok laukan.

Vīsuomis:

Oi ta baimė! — Ta baimė! Bijosi prapuldīti ir tā
menkā savo gīvībe! Būk didis daigtas! Vieni vargai
tas jū gīvenimas. O jī taip dār saugoja! Taip jo
trokšta. Ir pasigailėjimo neblieka. — — — Vargumas
jiems brangenis už viską!

Tili. —

Tai žmonės! — Tamsiū tik šešėliū pamilė!

5. Reginīs.

Kūnelienė, Virbalienė, Vīsuomis, Mirkuvienė.

Kūnelienė ikiša pro duris degantī šakalī.

Virbalienė kiša antrā.

Vīsuomis:

Tik zengkita artīn! Gīvo žmogaus tik nepabūgsita!

Kūnelienė neramiai:

Kas pabūgs! Tik žiburio reikėjo!

Virbalienė greitai:

Žiburio, žinoma, žiburio!

Abi įjeina.

Vīsuomis:

Taip, taip! — Na, eikita tik pas ligonī!

Kūnelienė, susirādusi žibintuvą, išpraudžia savo šakalį.

Virbalienė laikosi baimingai šale jos ir jai paduodama savo šakalį, kurį Kūnelienė ir išpraudžia į žibintuvą, žiūri baugštšiai vis skersai į Vīsuomį, ir galiūusiai prataria:

Ar ne, — kaip sākoma, — Vīsuomis?

Vīsuomis:

Na, todėl! Ko tai baugštšities!

Virbalienė vis šale Kūnelienės:

O ko tai bastais po vargdieniū butus ir gandini nekaltus žmones?

Vīsuomis:

Nekaltieji žmonės patšs gandinas, būdami dār tamsuoliais! —

Kūnelienė:

Vis dėlto geriaus būtų aplenkus mūsų krāštā!

Virbalienė, baimingai prisiārtindama, Vīsuomiui:

Nors duok nusikirpti barzdos pasismilkimui! Žmogus gali dār į ligā ėpulti!

Kūnelienė:

Kas tšia jau ir ėpuls į ligā!

Kreipdamos į Vīsuomį:

O jau visai ne tavės dėl. Vienok reik žinoti, jog žmones visaip apie tave kalba.

Vīsuomis:

Jau tai toks būdas! Kalba, kaip kas supranta, kaip kieno liežuvis!

Kūnelienė:

Patsai gana gerai žinai! Sāko, kad kur tu tik nueini, tšia žmogus miršta.

Vīsuomis, rodīdamas į ligonį:

Toji, tšia, mirtū tik ir be manes! Aš ne mirtis!

Virbalienė:

O kas tai tu ištikro? Nors kartą žinoti norėtšiau!
Sąko: Vīsuomis, Vīsuomis! Kas toks tas Vīsuomis?

Vīsuomis:

Žmogus jis tarp žmoniū, bet sū-žmogus!

Kūnelienė:

Pāsakojo dār mano motinėlē apie senąjį Vīsuomī.
Dabar pati jau pasenau, o tu vis dār tebegīveni. Ko
tu tik toks sū gīvas?

Vīsuomis:

O ko judvi gīvi? Aš tai nors sū-žmogus!

Virbalienė:

Nors pasakīki, ar Dievo ben bijais?

Vīsuomis:

Kodėl reikētū jo bijoties?

Virbalienė:

Tai koks jisai! Nors nelīski ī svetimus namus, ir duok
žmonėms ramumą! —

Vīsuomis:

Ar pavīdi mām pailsio valandelės?

Kūnelienė:

Jau tik sėdėki sū! Sėdėk!

Mirkuvienė pabudama:

Vaikai, — ak, taip — ilgu! —

Kūnelienė eina pas ją.

Virbalienė, sekdamą paskui ją, jai už kedelio nusitvėrusi:

Tai ji tik dār gīva!

Kūnelienė pasigailėdama Mirkuvienės:

Pailgsta taip vienai per kiauras dienas! — Betgi taip
mums lemta! — Kā padarīsi!

Glosto ligonies veidā.

Virbalienē, iš antros pusēs priējusi, ir ima glostīti:

Jau atšāles kūnas.

Kūnelienē:

Rasi norētū vālgīti! Reikētū ko pajēskoti!

Mirkuvienē:

Tai judu! — Mīkol! — Aliute!

Kūnelienē ī vienā ausī aiškiau sakīdama:

Aš tšia — Kūnelienē!

Virbalienē tuoju iš antros pusēs:

Aš — Virbalienē!

Mirkuvienē:

Tai judvi! — Gerai, gerai! — Nepamiršot! Veik būsiu! — Kapū — vaikai — kapū — vaikai — palaidokit — po āžuolu! — —

6. Reginīs.

Mīkolas, Kūnelienē, Virbalienē, Vīsuomis, Mirkuvienē.

Mīkolas ijeina išlēto, pakabina mugline ant gembēs, eina artīn, labai nuliūdes, visai kitaip negu pirma, ir sāko moterim:

Dēkui, dēkui, kad nepamiršota mamītēs! Ar pratarē nors zodelī?

Virbalienē, māzumā atsitrāukdama nuo ligonies:

Kā tik sāke, po āžuolu nor —

Mīkolas:

Tai šale tēvelio. Jau tik rodos veikiai — — —!

Stovi nusimines, ziūri ī ligonī. Eina artīn. Glosto veidā. Po to eina pas stālā. Stābtelēja, išvīdes Vīsuomī. Tāria:

O kas? — Ar —?

Vīsuomis:

Ir nepazīdamas numanai, kas aš!

Virbalienė:

Dūkduonis, eina pabūtšiais žmonių gąsdintų. —

Vīsuomis:

Sakik dūkūnas! Ne menkesnis aš už jūsų maloningąjį
Orstenšteiniškį! — Kitaip tasai jus gąsdina. —

Kūnelienė, paglostišiusi dar kartą ligonį, eina laukan; Virbalienei:
Eiva apsiliobtų!

Po to Mikolui:

Pavadinki, jei kaip-noris atsieitų motīnelei!

Mikolas, eidamas neramiai pas motiną ir žiūrėdams į ją, taria:
Ijeiki jau ir nevadinta, kaip tik galėsi! —

Eina pas langelį, atvėres klausos, ir grįšta.

Virbalienė, prie durių stodamos, baimingai už Kūnelienės:

Aš rasi nebegalėsiu šį vakarą beateiti! — Ir tas —
bedievis tšia atsibaldyti — turėjo! —

Vīsuomis:

Koks aš jau bedievis! Duodate pastogės, duodate
duonos kāsni, gerai. Neduodate — ir gerai. Nesiurbiu
nors žmonių prākaito ir kraujo, kaip jūsų malonin-
gasis dūkasis! —

Virbalienė Kūnelienei, kuri ir prie durių sustoja:

Ar tu girdi? Ir nesibijo nuodēmės apie maloningąjį
mūsų dūkąjį taip kalbėti! Līg ne Dievo leistas var-
gas ir — —

Kūnelienė:

Kā jau tšia besuzinosiva, prāstos baudžiauninkės! Var-
gas mūsų — visų dienų duona!

Veria duris.

Virbalienė:

Bet — — — viskas Dievo valia!

Vīsuomis:

Prastiems baudžiauninkāms pirm visū reikētū žinoti,
kas Dievo valia. Pasakīsiu jums. Klausīkitēs!

Atsistodamas ir ant kanklių pasiremdamas:

Dievo valia, matikita, ėra, kad žmogus sū-žmogum būtū,
o ne kitām. O pastojes sū-žmogumi, tuomet gāl būti
žmogumi ir kitām, iš meilės, kaip brolis broliui. —

Paėjėjes ė priešakī, karštai:

O todėl aš gīvas! Dār vis gīvas! O trāukiu po Lie-
tuvā, per žmoniū širdis, žmonėms pranešti tā dalikā.
Mat, aš tikrasis Lietuvos dīkasis, kuriām, berods, pa-
plėšė iš-po kojū žeme — anie jūsū maloningieji di-
kūnai, — bet kurs tatšau Lietuvoj gīvens, kol neap-
klos nuvargusīj kūnā Lietuvos žemė! Ir trāuksiu nuo
kaimo kaiman, kol nesupras Lietuviai, kas Dievo valia
juose! —

Eina atgal, atsisėda.

Virbalienė, visai slėpdamos už Kūnelienės, jā stumdama priekīn:

Ir klausīties baugu! Pasāulio gālas! Įstikro! Eiva
tik pas dīkūnā jām pranešti, kad pakārtū tokius su-
klaidintojus! Susimilki, Dieve! — Žiūrėk, Mīkol, kaip
tu jī nusikratīsi! Užeis kerštas — Dievo. —

Iššok pro duris ir, līg prisibijodama eiti, angoje:

Oi, kaip tamsu!

Kūnelienė pāskui jā eidama:

Tai pas dīkūnā dabar tik nebenueisiva!

Abi dingsta už duriū.

7. Reginīs.

Mīkolas, Vīsuomis, Mirkuvienė.

Mīkolas eina pas lentīnā, paima kelias duonos plutas ir puo-
delukā pieno, duoda Vīsuomiui, tardamas:

Imki, pasivālgīk, jei īkāndi.

Eina vēl pas duris, atveria ir klausos.

Vīsuomis:

Dēkui, sūneli, dēkui! Išālkes berods! Bet ar nevālgītum veikiau patsai?

Mīkolas:

Negalētšiau nei kāsnio nurīti!

Vīsuomis:

Ar motīnelēs taip labai gailu? Nerekētū! Eina ī pāilsī!

Mīkolas:

Gailu berods. Nors žodelī dabar susikalbēti galėjai! — Paskui nei to nebebūs! — —

Vīsuomis:

Gāl spaudžia dār kiti vargai?

Mīkolas:

Iš visū pusiū griūva ant manes. Parginē kārve su banda. Nebuvo kām pririšti. Tur būt briovėsi, sienā išgriovė. Guli dabar, — ar sprāndā nususuksi? — Bet gerk pienelio! Širīt Aliutė dār pamilžo. Dievo rīkste plāka mus. — Nei nebežinau, kån veikti, kån pradėti!

Vīsuomis:

Dievo rīkstė! Teisībė! Skaudu net ir girdėti!

Mīkolas:

Nors Motīnelei nebekenks!

Vīsuomis:

Bet — ar žinai, kodėl Dievo rīkstė plāka?

Mīkolas:

Sākė kunigelis, kad taip nusidėje, tokie pikti. Visa mūsū prigimtis — pikta! —

Vīsuomis:

O ar nesākē, kad ir jūsū „maloningasis“ dīkūnas
piktos prigimties?

Mīkolas, zīmaļi nusistebēdamas:

Dīkūnas — ir — piktos — prigimties?

Vīsuomis:

Taipo!

Mīkolas:

Nieko — niekadai — apie tai nesākē.

Vīsuomis:

Kazīn, kodēl nesākē?

Mīkolas:

Gāl būt — ir sākē, tik aļ niekuomet to nepastebējau!
Bet — ar tai net gālimas būtū daigtas? Jis piktos —
nuodēmingos —

Vīsuomis:

Mēgink, pasergēk jo gīvenimā! —

Mīkolas, māzumā māsīdamas:

Gāl — ištikro! Bet — tuomet ir kunigelis?

Vīsuomis:

O ant jū neuzeina Dievo rīkstē? Nejaugi ne?

Mīkolas nusimines:

Kas tšia visa besuzinos! Prāstas esmi baudziauninkas!

Vīsuomis:

Kiekvienas gāl išmanīti! Skaudi jums Dievo rīkstē, jeib
jūs pastotumēt sāu-3monēmis, pirmiau sāu, o tuomet
iš meilēs ir kitiems, kaip broļis broļiui!

Mīkolas:

Jau kartā sakei! Atmenu, o regis ir — suprantu! —
Bet —?

Vîsuomis:

Kas tšia dâr — bet?

Mîkolas:

Kaip tšia pastojus sâu-žmogum?

Vîsuomis:

Na, mat. Jūs daugel baudžiauninkû. Dîkûnas vienas. —

Mîkolas greit:

O, jis ne vienas! Tik tartû žodelî, ir šimtais stotûs šale jo.

Vîsuomis:

Supranti gerai. Matai, jog žmonĖs kaip šuneliai. Pasiundiki, ir draskîs kaltâ ir nekaltâ. O kodĖl? — KodĖl? —

Mîkolas susimâstîdamas:

Nezinau! Negaliu suprasti! — Jis galingas!

Vîsuomis:

Akîlai klausîkis. Tai todĖl, kadangi nežino atskirti, kas žmoniška, o kas ne. To supratimo reikia. Su tokiu supratimu pastoja žmonĖs žmonĖmis, o galiausiai sâu-žmonĖmis. Kas nežmoniška, nevienas neturĖtû darîti, nors jî ir žudîtû!

Mîkolas nustebes:

O — kân tu — tšia sakai? Kas tu tai toks žmogus?

Vîsuomis:

Esmi sâu-žmogus, ne kitâm!

Mîkolas lûktelĖjes, vĖliau išlĖto karštu pastodamas:

Tai nereikĖtû klausîti dîkûno? — ReikĖtû saviškiams pasirûpinti! — Aš tai — toks-jau žmogus, kaip dîkûnas! — Aš! — Aš! Tai jau visai, kaip tĖvelis kal-

bēdavo, kad mūsū Probotšiai buvo āugštūnais! — O
aš jūjū vaikas! Jūjū ainš, jū pasekējas!

Ir staigu nutilēs, zvalgos, līg savimi nusistebēdamas.

Vīsuomis:

Dabar pasijutai zmogumi! Tikrai zmogumi. Nepa-
mirški to akies mirksnio! Brangink šitā jausmā! Bran-
gink jī!

Mīkolas tili, ziūri neramiai:

Kas buvo — su manim? Ar aš kā sakiau? — Krau-
jas sukiles! Sirdis nerīmastinga šandien! —

Vīsuomis:

Tenerīmastauja! Būs gerai! Suzādins tavo supratimā!
Bet īsikālki ī ātmintī!

Mīkolas stovi kambario vidurīj ir zvelgia līg nesavīj.

Vīsuomis:

Ar tu klausais? Isidēki ī gālvā, kân dār sakīsiu! Is
atminties turi zinoti!

Mīkolas:

Visai nezināu, koks šandien — aš esmi!

Vīsuomis:

Nors klausīkis! Jūs klausote savo dīkūno. Vienok
ne jo, bet jo geiduliū!

Mīkolas līg tik taip sāu pāskui sāko:

Mes klausome savo dīkūno — jo geiduliū.

Vīsuomis:

Todēl nebuvote sāu-zmonēmīs.

Mīkolas:

Todēl nebuvome sāu-zmonēmīs.

Vīsuomis:

Bet klausīdami savo patšiū geiduliū —

Mîkolas lig negerai išgirdes:

Savo patšiū geiduliū?

Vîsuomis:

Klausîdami savo patšiū troškimû, jūs ir ne sâu-žmonês!

Mîkolas:

Ir ne sâu-žmonês?

Tveriasi uż galvos.

Vîsuomis:

Tu nerîmastauji! Nesiklausai akîlai!

Mîkolas:

Mintis lakioja! Nei nežinau kur! — Ar visiems tâ pâtî
mokslâ skelbi? —

Vîsuomis:

Kur kas šiek-tiek supranta.

Mîkolas:

Tai gâl bûti tavo mokslas — kiršinimas?

Vîsuomis:

Kiršinimas? — Râginimas susiprasti.

Mîkolas:

Dîkûnas dâr-gi šiandien paliepê žiūrêti, kur žmogus,
aplinkui trâukdamas, prieš dîkûnus kiršina žmones.
Tai gâl bûti — tu?

Vîsuomis:

Sakiau, kad râginu žmones bûti sâu-žmonêmis.

Mîkolas neramiai:

Nežinau nei kân pradêti! — Nepriimk uż pikta! Gali
nakvoti tvarte. Bet meldžiamas, rîto-rît, dâr neaušus,
eik, šiaip mân gâlas!

Vîsuomis:

Jau pradedi vël atpulti. Pirmai toks išdides, dabar

bijais dēl tos menkos gīvībēs. O aš, mat, nieko nesibijau!

Mîkolas:

Ira toks tarp žmoniū skilbtšiojimas, būk nor pakārti senāji Vîsuomî. O tai tu, ar ne? Kur nueini, dîkûnū vienas vis miršta.

Vîsuomis:

Ne aš mirtis!

Mîkolas:

Sāko, tu — — Ir senasis vĕlionis — dîkūnas — baugiu — būdu —

Mirkuvienē:

Vaikai! — Vaikai!

Mîkolas prišokdamas:

Ko nori, motuzēl? Aš tšia!

Mirkuvienē:

Vaikel, jau — tĕtelis — moja. —

Mîkolas, jos rankā nutverdamas ir glostīdamas:

Aš tšia! Aš tšia!

Mirkuvienē:

Kaip mân sunku! Tai — tu —

Graibīdama antra ranka:

Aliute! — Kur Aliutē? — Mân taip baugu! Ar jos nĕra? Ar — kokia — nepalaima — ?

Sušukdama:

Aliute! — Aliut — —

Dejuodama uzmiega.

Mîkolas pasilenkes, glosto jos veidā:

Nesibijok! Aliutē veik parbĕgs! —

Atsistodamas ir vĕl neramiai pas duris eidamas ir jas atverdamas:

Kaip tik uztrunka! — O su kokia zinia parbĕgs! —

Vîsuomis:

Tai tu su savo dîkûnu dâr îpatiškâ dalîkâ turi?

Mîkolas uzverdamas duris nusimines:

Turiu.

Vîsuomis:

Aliutê tai ne tavo seselê?

Mîkolas:

Ne seselê — o ir seselê!

Vîsuomis:

Be nenorêjote vestuvêms prisirengti?

Mîkolas:

Sî vâkarâ jâm pasisâkêvâ. Liepê mân išeiti — o — o —
Aliutei dâr pasilikti! — Ak mes! — Ak motînelê!

Eina pas motînos guolî.

Mirkuvienê rankomis graibo ir apkabindama Mîkolâ:

Vaikel, taip dël Aliutês baugu!

Mîkolas:

Nêr ko bijoties! — Aš — aš dâr jos neapleisiu! —
Dâr — aš —

Mâzumâ tîliau, tartum sâu:

Bet kê bepadarîtšiau!

Vêl aiškiau:

Ji neprazûs!

Mirkuvienê:

Užeis — kokia — nepalaima! — Taip — skaust — širdis!

Mîkolas pasilenkes prie jos ausies:

Tik nurimki, motuzêl! — Bûs viskas gerai!

Mirkuvienê:

Mûsû — dîkûnas — jauns, — nesivaldo! — Ko —
panorês. —

Mikolas išlėto žodžius tesdamas:

Ko panorės — !

Mirkuvienė, mažumė gėviau:

Aliutė — daili — mergaitė. — Nuo savo tėvelio —
gavo tą dalelę. — Tasai, — kaip ir tavo tėvelis, —
kaip dobieelis. Aliutės — motinėle — mėn priligo —
abi nedaili — išlikova. — O mėlėjo mane — tėvelis.
O širdingi — buvo Aliutės tėvai. — Pažadėjau — tave
— jos Aliutei. — — Dailios mergaitės — tai dėkūnai
— kaip gėvuliai. —

Mikolas:

Nors daugiau nepriminki, motuzėl!

Mirkuvienė:

Senovėj — sako — buvo — augsčiausia visų mer-
gaitėių garbė — išlikti — skaistibėj — savo mėlimam-
jām. — Tuomet — kūdikeliai — augdavo kaip ro-
zelės — —

Rankas ištiesdama surinka:

Aliute! — Aliut!

Vėl tarsi mėigdama dėsausja:

Aliut!

Mikolas jė glostėdamas:

Kentėia dėl mudvies! — Ir Aliutė — taip ilgai — ne-
pareina.

Pasistoja susimāstes:

Bet ar todėl — nulėsti ir tikros priezasties turime!
Ar jau ne vis taip buvo ir būs? Ar ne vargingi vis
— žemi baudžiauninkai?

Vėsuomis ramiu, tvirtu balsu, taip jog Mikolas visas sukrunta:

Ar taip veik užmirėai? — Vaike, tavo gėslope teka
tėras Lietuvos kraujas! Nepamirėki: kūnui ir šir-

žmonėms-gėvuliams! — Bet aš vienas pasilieku, ir negaliu mirti, nerâdes ko, kursai nors tik norêtû bûti sâu-žmogumi. — Vaikštioju po Lietuvâ — o tik vos Probotšiûn ųeųelis! Ir nieko nesuvaikštioju!

Apsikabines savo kankles, gâlvâ nuleides, tili.

Mîkolas prisiârtindamas prie jo:

O tu, pagaliaus, tik nežmogus?

Vîsuomis tili.

Mîkolas:

Sakais pats esâs Probotšiûn ųeųelis!

Vîsuomis:

Kad gîslose tavo — nors jû ųeųelî sužâdintųiau!

Mîkolas, tartum pabûges, trâukiasi, î jî akîlai žvelgdamas:

Tai tu bene tik — ta ųmêkla, kuri pasirodo, kaip — tur dîkûnû — vienas — mirti!

Vîsuomis:

Ne aš mirtis!

Mîkolas:

Bet sâko, mirusius mûsû malon — ne — ne — maloningo — dîkûno pirmtakûnus — senâjî — ir jo sûnû —

Vîsuomis baugiu balsu:

Teisîbê! Mirê! — O mirê — staiga! —

Mîkolas, jau nusigandes, žiûri statųiai î jî:

Tai tu tik — ?

Vîsuomis griausmingai:

Jis îųnaikino mano namus! O jâm vis dêlto liko dâr sûnus. Dâr ųiandien gîvena tojo sûnaus vaikas.

Mîkolas:

Paskutinis Orstenųeiniųkis? Ar tu nori — ?

V i s u o m i s :

Neturiu su juomi jokio reikalo! Mano uždavinis kitoks. Berods, tik bekovodamas gali galingu pastoti. Bet mūsų broliai ir sesers ir be anų svetimų dūkūnų būtų tik vergais ir ne sąu-žmonėmis. Žmogus tiktai iš vidaus teaug. Todėl keršiti ne mano uždavinis. Mano rūpesniu yra sužadinti žmones, kad būtų sąu-žmonėmis.

M i k o l a s l i g i š b a u g u m o ž i n g e i d u s :

O tai tu anuo metu tik — ? Sako, kaip staiga mires dūkūno pirmtakūnas, taip liko negėvas ir dūkūno tėvo tėvas miške, jojo žirgas vienas parbėges. O dūkūno tėvas upėje nuskendes!

V i s u o m i s :

Likimas visur užninka žmogų!

M i k o l a s :

Bet sako, visur tu — Visuomis — buves!

V i s u o m i s :

Miške gaudina ir tankumėnai — nusidėjėli. O per sriaunią upę, lieptu einant, svaigsta netikusi — širdis!

M i k o l a s l i g i š n e s a v i j :

Lieptu — einant — svaigsta — netikusi — širdis!

Eina su baugštumu artėn ir žiūri anām i veidā tardamas:

Ar tu žmogus? — Tark! — Tu nesi! Išėik! Baugi tavo — artėbė! —

V i s u o m i s :

Vargingo žmogaus pavidalo jūs bijotės — bet ne likimo — likimo, kurs užmok ir už menkiausiā! Likimo aš vos mąžas pirštas!

Keliasi:

Bet kaip tu nori! Eisiu! — Tik nepamirški: Ir bai-

mēs vāromas 3mogus — taipjau — ne sâu-
3mogus!

Savo kankles ir lâzdâ laikîdamas, suolu slenka uz stâlo î kertšîâ,
kaipir taikîdamos pro duris îšeiti.

Mîkolas susigêdes:

Tai jau pasiliki! Suprask, aš varšas! Iš visû pusiû
spaudzia! Tšia motînelê! Ten — mîlima mergaitê!
Ak, nepalaima griûte griûva! Kaip išgalêsiu! Neži-
nau nei kân veikti!

Vîsuomis:

Kad nežinai, kuomi pradêti, tai veik uoliai,
ir tuoj žinosi, kaip gerai!

Mîkolas visai nusimines:

O kad ben nuskandintû jau tos tamsios to likimo bangos!
Sustoja kalbêdamas ir šok pas duris.

8. Reginîs.

Aliutê, Mîkolas, Vîsuomis, Mirkuvienê.

Aliutê pro duris îvirsdama:

Ak mîlimas Mîkol!

Apsikabinusi Mîkolâ dejuoja.

Mîkolas po valandelês:

Nors pratark, mergait! Taip laukiu — laukia — ir
motînelê!

Aliutê bêgdama pas jos guolî:

Ak, motînele! Ne! Ne! Ne! Veikiau Jûravoį nu-
siskandintšiau!

Pasiklaupia šale Mirkuvienês guolio ir spaudzia gâlvâ î uzklode, po
valandelês vêl gâlvâ pakeldama:

Ne! Ne! Kiek tu man tarei apie mergaitšiu skaistîbe

ir jū palaimâ! Ne! Ne! Tavo dūkrelê skaisti kaip rîtas!
Veikiau mirsiu su tavim kartu!

Mîkolas eina artîn ir uždêdamas rankâ ant Aliutês galvos:
Nurimki, širdît, ir pasakîk, kaip buvo!

Aliutê po valandelês atsistodama nuliūdusi:
Kaip bûs! Tâu išėjus — toliau kalbêjo. Buvo didžiai malonus! Bet, oi, koks biaurus tas jo malonumas! Pabêgau! Vos per lieptâ perbêgti îstengiau. — Rodês trâukte trâukê žemîn î vândenî. — Lîg tšia bûtû ramiau! Bet toks tamsus — juods tas vanduo! — Ak, Mîkol, kaip iškliûti!

Mîkolas tesdamas žodžius:
Kaip iškliûti! Tu per staiga pabêgai! Karštšiuos tai dâr daugiau!

Aliutê:
Kân veiksiu! Jau mano kraujas toks! Kaip prigimts nuo têvû-têveliû! No têtîtšio.

Mîkolas:
Sentêvio kraujas! Kurlink jis vertšia?

Aliutê:
Jie mirê, sakîdavo mano têvelis! — Bet mân mirtis — baugi! Nors kuomet norêtšiau bûti laiminga!

Apglobdama Mîkolâ:

Laiminga su tavim — taip visiškai!

Veidâ gêdingai prie jo krûtinês glausdama:

Tik imki pilnâ sâu prinokusiâjâ meilês dâgâ! Imk tu — tu — su viršum pilnâ saikâ! — Tu! O — toliau —

Atsitrâukia nuo jo, po valandelês, šnibždomis:

Sakîk, ar mums reikia didžios garbês? Ar ne toks jau baudžiauninkû likimas?

Mîkolas akies mirksnî lig nustebeš tili, toliau lig sàu:

O dabar suprantu tâ senî! Dabar tik suprantu! Esame sukirmêje jau net iš šaknû. Pats gint turiu, kas mân brangu! Nusikratik tâ mintî, merge!

Pagâudamas kirvî nuo krosnies:

Aš gâlâ padarîsiu jâm! — Kad ne kitaip, tai tuo kirviu!

Mirkuvienê vël pabudama:

Aliute! Ar dâr — nêra Aliutês?

Aliutê:

Aš tšia, motužêl! Aš tšia!

Mirkuvienê sutšiuopdama Aliute:

Tu tšia? — O tai gerai! — Bet kur Mîkols? — Mîkol!

Mîkolas padeda kirvî ir prieina prie motinos.

Mirkuvienê:

Kur Mîkolas?

Mîkolas:

Sišon, motužêl! —

Mirkuvienê:

Vaikeli — mano! Kentêti reikia — kantriai! — Taip lêmê — mums — likimas. — Šinai — mirsiu, — rîtojus — nebesulauksiu. — Kentê — jau — badėjau — viena! — Nei — matît — nei girdêt. — Kur Aliutê?

Aliutê glostîdama Mirkuviene iš antros pusês:

Ar neįunti, motužêle?

Mirkuvienê:

Kentêkita — ir — judu! — Pasizadêkit — viskân — kešti — kân — dâr — uzdês — mums — Viešpats — mûsû — Dievas — kaip kunigelis — sakî—da—vo. —

Ilgâ vâlandâ tili; nei Mîkolas nei Aliutê nieko neatsâko.

Mirkuvienė lūkėjusi:

Žadėkita! — Būs — mirti — mân lengviau! — Pa-
likšiu — savo — vaiku — doru, — kes — kaip aš —
ir viskân. —

Mikolas, atsitrūkdamas nuo motinos guolio, su didžiu nusi-
minimu:

Nežino ji, jog kėsdamas negali pasilikti doru! Ne-
žino! Mums kentšiant — ar dūkunas nenaikis dorībės!

Mirkuvienė:

O judu tilit! Žadėkitos! — Pasizadėkita! — Mân
nors — ant — mirties pátalo! — Ir būsita — Dievo
— palaimintu! —

Abu vėl tili.

Mirkuvienė:

Kodėl — nesâkot — nieko? — Pasiskubinkit! — Jau
— rodos ârtinas — mân — giltinė! — Jau prie kojû!
— Mat, Mikol, — paskuti —

Mikolas, didžiai sujudes, klaupdamas prie jos guolio:

Kesiu — kesiu — kiek galėšiu! —

Mirkuvienė uždėdama rankâ jâm ant galvos:

Taip — ger —, ir dangûje — pasi—matî—

Apalpsta.

Aliutė dâr labiau nuliûsdama:

Dâr nemirki, motuzėl! Dâr ne!

Gludžiasi prie Mirkuvienės.

Mikolas po valandelės pasilenkes klausos:

Dâr, rodos, kvėpuoja. — Dâr neatsiskîrusi! —

Toliau, atsistodamas:

O! kân pažadėjau! Kân pasizadėti turėjau! — Nei
— nesikeršiti! — nei nesiginti! — Viskân — viskân
— kentėti!

Mirkuvienē staiga atbusdama:

Oi! — Ar krintu! — Mīkol! Aliute!

Mīkolas:

Motuze!

Aliutē:

Motīnel!

Mirkuvienē:

Tai — miegojau! — Tai miegojau! — Atsigavau! — Sakīdavo — senieji, kad tēvū-tēvai vis iš naujo — uzgem — kaip vaikū-vaikai; bet pastoja vis silpnesniais, kad jū gimdītojai — apleidžia savo tēvū būdus! Galūgale žmonēs tiktai sentēviū šešēliais telieka! — Todēl neapleiskita savas — o tuomi — ir neapleisita manes, kuomet māt vėl reikēs — uzgimti. — Keptēkit — ken — — oi — neger — —

Aliutē pašokusi atneša taurute vandens ir nor duoti.

Mīkolas:

Jau — vėl, ar miega —?

Abu stovi, tili.

9. Reginīs.

Virbalienē, Mīkolas, Aliutē, Mirkuvienē, Vīsuomis.

Virbalienē išlengvo atverdama duris:

Oi, širdis ir dreba, taip dreba! Nenurimsta! Tas išgāstis tos baidīklēs! Gāli liga prisimesti. Būtinai turiu smilkītis. — Jau nežinau — — širdis līg alpsta! — Ji eina baimingai pas Vīsuomī.

Aliutē, pažvelgusi ir, Vīsuomī išvīdusi, anai bekalbant:

Kas tai? Mīkol — ar ne —?

Mīkolas, ramiai:

Keleivis! Meldē nakvīnēs!

Aliutė žiūri neramiai į Vīsuomį ir į motiną.

Vīsuomis prisiartinantšiai Virbalienei:

Eik tik, paikute!

Virbalienė, prisokdama ir jām nukirpdama žirkliėmis mąžumą
barzdos:

Susimildamas, tik duok!

Išbėga.

Mirkuvienė junda.

Mīkolas ir Aliutė duoda vandens.

Mirkuvienė paragāvusi:

Skanu — taip — ger — mieg — —

10. Reginis.

Virbalienė, Mīkolas, Aliutė, Mirkuvienė, Vīsuomis.

Virbalienė, grįsta ir, atplėsdama duris:

O dabar tik varikit iš buto tą seną baidyklę! Atein
per lieptą — dūkūnas — kaip sako jo tėvą — ėjus
naktį per lieptą. — Kad nors drįstčiau pasiskūsti dėl
tos baidyklės! — Bet ateis bene ir pas jus! Tai tu,
Mīkol, įduosi — —

Uztrenkia greitai duris.

Mīkolas, anai bekalbant, neramiai ėmė bėgioti nuo guolio pas
krosnį ir atgal; paima kirvį ir jį vėl padeda, sūu:

Mirti berods galėtčiau, bet ne ginties!

Aliutė, taipojau pašokusi, tuom patšiu laiku taria:

Oi! kaip bijaus!

Ir vėl prie Mirkuvienės pasiklaupdama:

Motinėl, neapleisk manes! Mīkol, eikš pas motužėlę!

11. Reginis.

Orstenšteiniškis, Mikolas, Aliutė, Mirkuvienė, Višomis.

Orstenšteiniškis įeina, išdidusiai apsidairėdamas stuboj,
nenušimdamas trikampės kepurės nuo galvos.

Mikolas ir Aliutė, jām įžengus, pasikelia ir jām priešais
eidamu giliai pasilenkia.

Orstenšteiniškis:

Tai ištikro tšia nubėgusi dailioji Aliutė! — Neapsiri-
kau! — O kaip gal tokia miela mergaitė taip nepato-
giai pasielgti? Kān padarėsiu bloga? Ar jau toks
plėšrus?

Māzumā lūktelėja, i juodu žvelgdamas:

O kodėl taip nusimine? Tark!

Mikolas kalbėdamas kas kartā labai nusilenkia:

Nepalaima prie mūsū, maloningasis dikūne!

Orstenšteiniškis su žingeidumu:

Kokia nepalaima?

Mikolas:

Motinėlė marinama.

Orstenšteiniškis:

Ei, kān tu sakai! — Bet-gi — tai tik niekis! Mirtis ne
taip labai skubinasi! Pasveiks! Mafisi!

Mikolas:

Jau beveik šeši mėnesiai, kaip nei iš pātalo!

Orstenšteiniškis:

Vis dėlto dār nėra reikalo nusiminti! Bet būtum ga-
lėjes seniai māt pasiguosti. Ar nepažinai geros mano
širdies? Niekuomet nei neklausiau, kodėl ji nebat-
eina baudžiavon! Maniau, sena, tesiilsie! Nors dabar
žinosi, jog tokie vis buvo von Horstenšteinai!

Mîkolas:

Maloningas dîkûne, mano tēvas tânkiai pāsakojo, kân
mes iš savo maloningûjû dîkûnû sulâuke esame!

Orstenšteiniškis:

Tai ir zinosite, kaip reikia pasielgti. O dėl motinos
nenusiminki! Tokiû senû Lietuvinkû tai nieks ne-
îveikia! Ar ne taip? Tai tik nurimk!

Mîkolas:

Nepalaima griûva iš visû pusiû ant manes!

Orstenšteiniškis su nauju zingeidumu:

O kas tai dâr bûtû?

Mîkolas:

Karvutê mano briaudamos îstrigo ir nuzuvo.

Orstenšteiniškis:

Tik visai menkas dalîkas! Prirengsiu judviem vestuves,
dovanosiu ir kârve! — O kân dabar besakai?

Mîkolas:

Didžiai malonus — maloningasis dîkûnas!

Orstenšteiniškis:

O kân sâko dailioji Aliutê? Tik ir bûs protinga! Ar
ne, Aliute?

Priêjes, jâ uz smakros nutvêres, sâko:

Na, tik zvelgki î mane!

Aliutê, nuleidusi gâlvâ, tik skersa akimi zvilgterêja.

Orstenšteiniškis:

Ar išveiziu, lîg norêtšiau tavo nelaimês? Didžiai ta-
ves pamilau! Kaip galêtšiau tâu kân bloga padarîti!
Eisi pas mane! Bûsi kaip dîkûnê! Bûtšiau tave
seniau îziûrêjes, nebûtumei tiek vargti privâlusi. Tai

lig vestuviū pabūsi prie manes! Visaip tad prisiruoši
joms!

Tili valandele.

Ir Aliutē, gālvā nuleidusi, tili.

Orstensteiniškis, jā glostīdamas:

Nieko nesāko mano dailioji Aliutē?

Aliutē:

Ar tai tuoj — — ?

Orstensteiniškis:

Kuo veikiau, tuo geriau! O šiuose nāmuose tu jokiu
būdu šī vākarā nebepasiliksi! Ar girdi?

Aliutē:

Nēra māt, kur galētšiau nueiti. — Tēveliams pasimi-
rus — uzāugau tšia!

Orstensteiniškis:

Tai dār geriau! Žinosi, kur dabar nusiskubinti reikia!
Mīkol, tu pats rupinsies, kad paklausītū!

Mīkolas, dantis sukāndes:

Rūpinsiuos!

Orstensteiniškis išimdams iš dėželēs žibantī retēželī ant
kāklo kabinti, rodo Aliutei:

O štai, Aliute, kāt tāt dovanojū! Ar dabar matai?
Su tavimi kitoks dalīkas, negu su kitoms baudžiaunin-
kēms. Tavo grožībē verta, kad būtū puošiamā! Tai
imki, dailioji mergaite! Imk ir ateik!

Aliutē ilgstinasi, ir žiūri skersai ī dovanā.

Orstensteiniškis:

Tik imki, pauštīti!

Aliutē staiga paimdama:

Dēkui, maloningasis dīkūne!

Mikolas sviruoja atbuls prieš sieną dejuodamas:

Ak! —

Orstenšteiniškis:

Kân sakai, žmogau?

Mikolas didžiai nusilenkdamas:

Nieko, maloningasis dūkūne!

Orstenšteiniškis Aliutei:

O tu — ateisi?

Aliutė vėl ilgstindamos žvelgia į dovaną ir į dūkūną ir sāko

šnibždomis gālvā nuleisdama:

At—ei—siu!

Mikolas į sieną atsiremdamas visai išgāstingai pažvelgia į dūkūną, tojo nemātomas.

Orstenšteiniškis:

Tai ben protingai! O jei kuomet prireiks judviem mano malonės, sakīki drāsiai! Išpildīsiu! — Bet lāuk-siu — o tu ateisi! — Pasilikite sveiki!

Apsisuka eitū.

Išvīsta prie dūriū artīn priėjes, Vīsuomī, ir didžiai nusigandes trāukiasi ātbuls:

Ha, was? — Kas — tas? — tas? — tšia?

Vīsuomis rimtai, iš kertės atsikeldamas ir prie Orstenšteiniškio prisiārtindamas, labai tvirtai, bet ramiai:

Nenusigāski, vaike! Tik pikta sāžinē tesibijo!

Orstenšteiniškis atsipeikėdamas:

Aš vaikas! — Kām aš vaikas? — Aš nusigāstu? Kas tu toks māt? — Ar ne ans valkata, kurī liepiāu su-
imti?

Vīsuomis:

Tik būki ramus, vaike! Aš nesugriebiamas valkata!
Aš tikrasis esu šio krāsto dūkūnas! O kad pavidalas

mano ir tēra tik līg koks šešēlis, zinoki: tu ir visi
tāu līgūs, jī pamāte, dreba!

Orstenšteiniškis:

O aš tāt šešēlī ant kartuviū pakabindinsiu! Vējai jī
tuomet veikiai išblaškīs!

Kreipiasi ī Mīkolā:

Kaip tas atējo ī tavo namus?

Apsidairīdamas:.

Ar kokie spāstai tšia? — Ar?

Mīkolas:

Nepažīstu jo, maloningasai dīkūne! Nuvargēs uzējo,
kaip koks pakeleivis ilsētūs!

Orstenšteiniškis:

Kuomet atējo?

Mīkolas:

Pirm valandelēs, maloningasai dīkūne!

Orstenšteiniškis:

Taip! Taip! — Gerai pataikīta! — Priēmei jī, tai jo
nebeišleisi, kol nepaliepsiu patsai. Ar supranti?

Mīkolas:

Suprantu, maloningasai dīkūne!

Orstenšteiniškis:

Savo gālva atsakīsī māt uz jī, jei jis iškliūtū māt iš
rankū! Tuoju su vīrais grīšiu iš rūmū. — Aliute, pri-
siruoški eiti tuomet drauge!

Greitai išeina.

Mīkolas giliai nusilenkia prieš jī.

Aliutē taipoju.

12. Reginis.

Mikolas, Aliutė, Mirkuvienė, Visuomis.

Visuomis labai ramiai eina į kerte ir atsisėda, pasiremia ant savo kanklių ir žiūri didžiomis akimis į Mikolą.

Mikolas, rankas sugniauzęs, stovi ties durimis ir žiūri līg nesavij į Visuomį.

Valandele tīlu.

Aliutė pašveitalu džiaugdamas:

Jis, rodos, nieko blogo m̄n nenori!

Mikolas, žigiu sukutes, pažvelgia į Aliutę, toliau į duris ir šok prie kirvio, per dantis sakīdamas:

Aliute!

Aliutė nusigandusi:

Mikol!

Mikolas baugiu balsu:

Žūt mums — ar j̄m! N̄r kito kelio!

Aliutė:

Meski tik kirvī, mīlimas, tik meski!

Mikolas:

Mesk t̄a pašveital̄a! Po kojū! Ar girdi? — Po kojū!

Aliutė ilgstinas.

Mikolas:

Ar jis taip greit papirkt galējo tavo širdi? Ar tiek tevertas t̄au skaistumas, kurī tiek br̄ngin̄au? Ar tiek ir tavo meilē? —

Aliutė susiprasdama:

Ak Mikol! Stai! —

Ir mesdama pašveital̄a, nor Mikol̄a apglobti.

Mikolas, nieko nebudamas, ima trīpti pašveital̄a:

Taip sutrīpkim savo vergiškum̄a! Taip į plent̄a!

Aliutė nerimastingai:

O kas dabar? Kas būs? Dieve! Mìkol!

Mìkolas:

O aš dār šiŝon!

Su džiaugsmu:

Oi, kirvi!

Mirkuvienė tartum pabudama ir išgirdusi:

Mìkol! Mìkol! Kân tu keti — ?

Mìkolas līg nusigandęs:

Nieko, motuzėl! — — O tik turiu!

Mirkuvienė:

Kentėkit — viskân! — Vaikeliai, kentėkit!

Mìkolas:

Ir zadėjes! — Tik lieka — mirt — patšiâm!

Kreipiasi į duris ir, išvėdes Vīsuomī:

Nors tu mân kân patartumei!

Aliutė prie Mirkuvienės, kuri didžiai nerimastauja:

Kesim, motel, kesim viskân! Tik būk rami!

Vīsuomis Mìkolui:

Kân likimas uzdeda, reik nešti, bet ne, ko prāšo pikti
žmogaus — troškimai!

Mìkolas:

Ne? — Ne? O kaip?

Vīsuomis:

Kur žengia dabar — — troškimai? —

Mìkolas:

Žengia — troškimai?

Vīsuomis:

Ar nesvīruos po jais ir lieptas? O vanduo sriau-
nus!

Mikolas žiūri lig nesuprasdamas:

Lieptas svėruos — vanduo —

Sušunka:

Ir aš likimo pirštas!

Sok laukan pro duris, jas užtrenkdamas.

Aliutė pašokdama paskui jo:

Mikol! Mikol!

Visuo mis, pasikeldamas jos sulaikītū, labai ramiai:

Likims — tevaldo!

Aliutė suklupdama:

Susimilki, Dieve, maloningojo dīkūno, su—si—milk

— ir — Tīlu.

13. Reginīs.

Mirkuvienė, Aliutė, Visuomis.

Mirkuvienė pradeda sunkiai dūsauti:

Mikol! Mī—kol! Mano vaikeli!

Aliutė pašokusi puola pas senąją.

Mirkuvienė:

Kur Mī—ko—la? — Kur! Keskit! Keskit! — O —

likit. — Rašte — rašīta: Aš at—si—ker—šī—siu! —

Aliutė, vėl pašokdama ir kambarij lig be proto lakstīdama, taria atsikartodama:

Kaip mīn baugu! Ak, Mikol! — Mikol!

Ir vėl grīsta pas Mirkuviene, pasiklaupia prie jos guolio, apsi—
kniaupdama.

Valandele viskas tīlu.

Mirkuvienė su īpatingu ramumu:

Ar — ar gāl būti? — Ar teisībė —?

Atsisėda:

Mano — Mī—kola — Mī—ko—la —

Skaudziai suklīkdama:

Míkola 3mog3udis! Dieve, susimilk!

Augštínoka virsta.

Aliutê, globdama Mirkuviene, vaitoja:

Ak, Míkol! Míkol! 3ûva — viskas! Motuzêlê —
mir3ta! — Ji mir3ta.

Klûpodama verkia.

Ilgai tîlu.

14. Reginîs.

Míkolas, Virbalienê, (Mirkuvienê), Aliutê, Vîsuomis.

Míkolas ijeina, isbâles, tîliai gâlvâ nuleides eina pas motînos
guolî ir pasiklaupes is antros pusês:

Nenutark, motînel! — Kent3iau — ir gîniaus!

Ilgai tîlu.

Virbalienê iki3a gâlvâ pro duris:

Ar kas atsitiko? Buvo toks rêksmas, ar lauke ar
3i3on?

Viskas tîlu. Eina pas lavonâ, 3iûri î jî:

Ar tai — kad — ji — pabaigusi? — — — Ir be ku-
nigelio! Ben pasimelskime uz josios vêle? — Taip
smagu pasismilkus!

Atsiklaupia asloje.

Lauke kîla didis 3moniû rêksmas. Girdêti kaip 3ian ir ten bégioja.

15. Reginîs.

Kûnelienê, Virbalienê, Míkolas, Aliutê, Vîsuomis, (Mirkuvienê)
vêliau keli kaimînai.

Kûnelienê, puldama î kamarî, be 3âdo:

Ar girdite, kaimînai: Dîkûnas — Jûravoj — skesda-
mas 3aukia. — Vîrai — bég — bégkime visi gelbêti! —

Sok laukan, duris palikdama prâviras.

Virbalienė, anai iėjus, pašokusi ima bėgioti po kambari, lig papaikusi ir toliau, Kūnelienei išbėgus, rėkia atkartodama žodžius:

Dangus griūva! Dangus! Kur dingsiu! Pasaulio gėlas! — Mūsų nuodėmės! Mūsų nuodėmės — o dūkūnas — maloningasis dūkūnas — už visus — visus! Toks jaunas — dailus — sveikas! Ak tu, Dieve! — O jūs beširdžiai! — Kas dabar būs! Kas mus ap-rūpins! Ak tu mano! Nors melskimės! Gėl dar iš-gelbės! Gelbėkit! — Gelbėkit!

Suklumpa ir meldžiasi tiliiai.

Rėksmas lauke nuolatinis.

Kaimėnas, išvelgdamas pro duris ir ėidamas, kiti už jo:

Ir nei kėrtėiū — nei virviū — nieks nesusigriebia!

2. Kaimėnas išokdamas:

Nors duokite degantėi šėkalė!

Sustoja abu.

1. Kaimėnas:

O tai ir tėšia — lavonas! —

2. Kaimėnas:

Mirkuvienė — ir išvargusi! —

Abu nutėla, nulenkdamu gėlvas, tili valandele ir tuoj šok laukan.

Vidėje tėlu, lauke rėksmas ir bėgiojimas nesėliauja.

16. Reginė.

Kūnelienė, Virbalienė, Aliutė, Viėuomis, Mėkolas,
(Mirkuvienė).

Kūnelienė vėl išoka:

Nebegėvas! Nebegėvas! Jau plaukia lavonas pasroviui!
Maloningasis dūkūnas! Nelaimė! Baugu!

Virbalienē atsistodama:

O ar ne mano tiesa! Kas kaltas!

Rodīdama ī Vīsuomī:

Tai, kur 3mogzudīs besēdīs! — Begāsdindamas nekal-
tus 3mones! Beskandindamas nekaltuosius!

Vīsuomis pasikeldamas ir savo kankles bei savo lāzdā pasi-
indamas ataina ī priešakī:

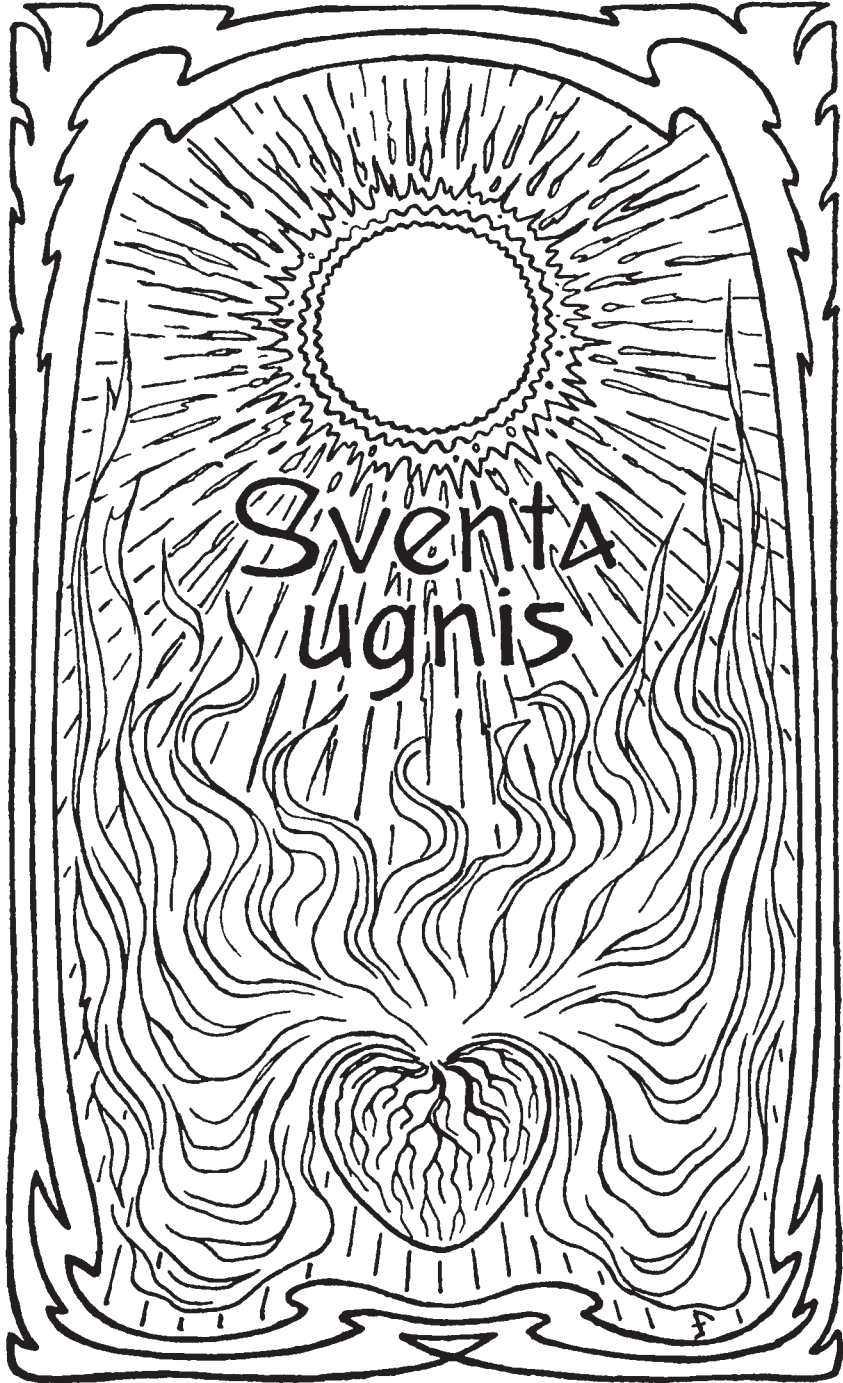
Tik susiprotēkite ir supraskite, kur esā. 3velgkite
ten ir tīlēkite! — Jau trāuksiu tolin savo keliu. —
Kān likimas mān uzdavē, pradeda pildīties. Jau
randasi tokiū, kurie nors nori sāu-3monēmī
tapti!

Tarpdurīje:

Mīkol! 3engki 3moniškumo taku! — O kad tu, ar
tavo vaikai, ar tik ir vaikū vaikai išgirsite skāmbant
iš kapū, iš miškū, iš daubū ir nuo kalnū — mano
kankliū stīgas, tuomet zinokite, jog jaunas vēl Vīsu-
mis! Savo 3moniškumo krauju jūs jījī atgaivinote!
Tuomet pavāsarīs Tēvīnei būs atējes!

U z d a n g a.





══════ SVENTA UGNIS. ══════

Mystêrija trijose dâlfise.

Regîkla:

Regîklos išvaizda, kaip Angoje, tik patšiam jos vidurîje tuštšia, ir ūkanos tšia nebnuodrîkusios lig zemês. Vîriusieji atsitikimai lîgiai šitoj vietoj vidurîj atsilieka. Toliau gilumon plînia žîmiai kîla âugštîn ir dingsta labai didžiû medžiû tankumîne.

Ižîmus didis senovês kâpas, kurs îzambiai plînioj po kairês pusês guli. Vienas jo gâlas ten, kur tuštšias plînios vidurîs, antrasis, smailusis gâlas, priešakîj po kairês. Po dešinês nuo-pat gilumos tarp krûmeliû bei kelmû matîti takelis, kursai, beveik visai priešakin prie krâšto priêjes, atgal metasi î vidurî ir skersai per senovês kâpâ dingsta gilumoj po kairês. — Kita kas visai kaip Angoje.

Laikas:

Praeitis, Dabartis, Ateitis.

Asmens:

Tautvîda, kaip Angoje.

Mergaitê, Lietuvaitê, dailiai lietuviškai-tautiškaï apsitaisiusi; vêliau pasirodo kaip sena moterelê, ant gâlo kaipo Daiva.

Duobkasîs, didis gîgantîškas vîriškas, pilkas pavidalas; barzda ir plaukai žili ir labai ilgî, âkîs didžiai îdubusios, veidas žîmiai išbâles.

Verstîs, savo tautos atsizadâs Lietuvis; iš pradžios duobkasîs, vêliau keleivis ir pirklîs.

Dvi Lietuvi moteri, vidujo âmžiaus, îmanîtinai dailiai apsitaisiusi. Girtuoklis, žmogus vidujo âmžiaus, apsitaisés juoda sermêga su rausvu kaklârîšiu.

Keleivis, âugalotas vîras, ilga tamsiai-ruda barzda, gražiai apsitaisés, kaip didžiûnû bûdas.

Dainuotojû bûris.

Pûslîs, savo šventumu pasipûtes, be tautiško jausmo Lietuvis, apsitaisés juoda ilga sermêga ir rudu kaklârîšiu.

Kaulius, Lietuvis mokslininkas su akiniais; karšto tautiško jausmo žmogus, paprastai apsitaisés.

Kelios mergaitês Lietuvaitês, kuriû dvi kalba.

Visas spietšius vaikiukû kašutêmis rankose.

Keli Vîrukai uzjautšiâ mokslininkâ.

Ainokas, be tautiško jausmo Lietuvis, Tautvîdos kaimînas.

Kiûtra, karštas Lietuvis, partijos žmogus, apsitaisés lîg kokia ūniforma.

Žmoniû Lietuviû daugîbê.

PIRMOJI DALIS.

1. Reginis.

Duobkasis ir Verstis.

Žalsva silpna Sviesa liejasi iš viršaus į regiklos priešakinę dalį.

Duobkasīs, pasirėmęs ant spāto, stovi, rūkuose vos mātomas,
gilumoj po kairės nuo žiūrėtojų už senovės kapų kalnelio.

Verstīs, uždangai pakilus, žengia iš priešakio pagal kalnelį
įzambiai gilumon, tartum kalnelio ilgį žingsniais mātudamas,
su savim vilkdamas spātą; sustojęs, atsigrežia ir taria sūu, līg
susimāstes:

O — tik ir nuostabu!

Duobkasīs vis labai rimtai ir gramzdžiai kalbėdamas:

Kas — nuostabu?

Verstīs:

Tas mano dārbas.

Duobkasīs:

Nors dārbas!

Verstīs:

Tai līg iš miego bustšiau!

Kaip tšia ir pakliuvau

prie tokio dārbo?

Nesuprantu!

Tamsus vidurnaktis!

Visur pilki šešėliai slānkioja!

O šitas mano dārbas —

jau kokiū tik jisai pavirto!

Plaukai net šiaušiasi!

Duobkasīs:

Ir, tarsi, didis daigtas

ankstībā rītmetī iškasti duobe!

Verstīs:

Matau gana gerai,
kad jau kitu pastojo mano dārbas!

Duobkasīs:

Teisībē, kāsant pasirodē,
kas apdengta ilsējos kāpuose!
Kas tšia būt nuostabaus?

Verstīs:

Kān aš matau, māt nieks nebepaslēps!
Apkast ramiai galējau.
Vienok dabar — gīvībē stojis,
māt dirbant iš-po zemēs, —
iš Probotšiu kapū! —
Kas tšia tik atvedē mane!
Baugu, kaip dulkēs atsigāuna!
Jau bēga šurpuliai!
Nors pats likims neimtū vīti!
Kaip tik iškliuvus iš jo kilpū?
Nenoroms šipainioji!
Nebiškentšiu! — Einu!

Duobkasīs:

Tik nepaliksi savo draugo!

Verstīs sustoja, tik dabar suprasdamas draugā turīs:

Tu — draugas?
Kas dedas tik jau su manim?
Ar šiaip ne vienas kasdavau,
kad reikdavo palaidoti — lavonā?
Dabar — tu — draugas —?
Gāl — pats šī dārbā taip māt iškreipei?
Ar — baisiai — tik dabar — sapnuoju?

Duobkasīs:

Kas tai sapnuot, o kas budēt?
 Jau mudviem dārbas toks!
 Tu mēgai tik apkast,
 kas rodēs nebebuvo gīva.
 (Berods ir dār toliau reikēs
 nevienā siūsti prāgaran!)
 Vienok tu ir zinai, kaip kalbama,
 būk Lietuva — didi kapai,
 o laiks priējes kāulus rānkoti.
 Tai kaskiva! Netinginiuok!
 Ir tik ziūrēk, kad daug iškastum!
 Tšia kāulai ne numirēliū!
 Gīvieji stojas mudviem iš kapū!

Verstīs nusigandes ziūri ī kāpā ir, līg sustinges, ī savo draugā:
 O kas — tu — tu? — Sakīk!
 Ir — kaip — aš — pakliuvau
 tū ī tarnībe — išguldīk!

Duobkasīs labai rimtai:

Matai, toks tu, toks aš!
 Ir su tavim sikiu aš stojaus
 prie šio svarbaus ir didžio dārbo!

Verstīs, māzumā prisiārtindamas, grūmojantšiu balsu:
 Taip māt tu neiškliūsi!
 Dār pasakīsi, kas tu toks!

Duobkasīs lipa ant šale stovintšio kelmo, tiesdamos ī nuo-
 stabū didumā, ir tāria:

Tai pats pasižiūrēk!

Verstīs trāukiasi atbuls:

Ar — šmēkla tai — kokia?
 Nejaugi — nor prarīt — ?
 Ima bēgti.

Duobkasīs tvirtu, isākantšiu balsu, bet negreitai :

Sustok!

Verstīs sustoja, spātā iskeldamas atsigtūtū.

Duobkasīs:

O! jūs silpni šešēliai!

Nesizinojime palaidoti!

Kad prademat suprast gīvībe,

kad laikas būtū prisikelti,

tad baimē apdumia akis!

Bedirbant stropiai po kapais,

jie virstū jums laukais derlingais!

Bet reik drāsos, reik ir tvirtumo,

kad iš kapū sužādinus gīvumā!

Tik eik jau, eik, ir dār gīvenk!

Nuo dārbo neištrūksi!

Kitaip, o dār bene baugesnis,

gīvenimas tâu stosis iš kapū!

Verstīs lig nuo virvės paleistas sprūsta gilumon.

Duobkasīs tebestovēdamas ant kelmo:

Ak bēgkite, kiek norite, šalin!

Jau tos gīvībēs nebenuslopīsīt,

kuriā sužādinu, bedirbdamas

slaptšiai vaikū tēvīnēs — širdīse!

Su svarbumu:

Kas ilsis po zeme,

tesikelia ī viršū!

Slankiojantieji rūkai

tesutver, kaip rasos lašus,

gaičius, veiklius pavidalus!

Bet, kurs tēvīnei jau numirēs,

tas prāgaran tegrimsta!
 Taip Lietuvoj naujai prašvis
 tēvīnēs meilē, tikras žmoniškumas,
 žmoniū širdij — šventa ugnis!

Nulipdamas:

O kad įviktū — nesiliaudamas
 aš rausinēsiu Probotšiūn kape.

Sustodamas:

Kaip āmziū neuzgāunamas akmuonis,
 dār gīvas pat ir kāpuose — Visuomis!

Islengvo dingsta kape.

Valandomis iš apatšios sudreba rūkai, ir krūmai sukrunta.

2. Reginis.

Tautvīda.

Silpna melsvai-rausva šviesa liejasi iš viršaus į regiklā.

Tautvīda, Duobkasiui paskutinius žodžius tūriant, ateina pa-
 lengva takeliu, kā priešakij pro plīniā bēga. Jis žiūri su pa-
 siilgimu į plīnios tamsumā ir tūria:

Sunku tik taip iš tolo žvelgti!
 Artin prieti traukte trauk mane!
 Mielai aš kestšiau ir nuliūstšiau
 ir pasidžaugtšiau, gintšiaus, žūtšiau,
 nors tik iš naujo tšia galētšiau stoties,
 kur, Mantvīdu bebūdamas,
 kaip atsiskirēlis zuvau,
 o kaip Mikols islengvo tik,
 kas brangu mūn, apgint susipratau!

Apsizvalgīdamas:

Bet — līg aš vienas!
 Ir viskas taip tīlu.

Ta plīnia — ir aš pats,
 līg nebegīvu — jau abu!
 Skaudi — tokia teisībē!
 Apleistas savo sāpnuose!
 Apleistas mīlimos Daivos!
 — Klausīti pamiršau!
 Uz tai grimste ir nūgrimsdau, —
 kur vis tamsiū sapnū tik maišos rūkai!

Luktelējes:

Ir stoviu tšia!
 O kas dār buvo līg gīvībēs pilna,
 vos tik šešēliai praeities garsios.
 Ir savo sāulēs nebreģiu!
 Tatšau be jos gīventi nebgaliu.
 Patsai jau līg šešēliu pavirstu!

Sirdingai:

Ar tu manes nebatsimīsi,
 uz vis mīlētoji Daiva?
 Kad nors išģirstšiau balsā,
 pajaustšiau mielājā artībe!
 Su Tavimi mār viskas dingo!

Klausīdamos dairos:

Ir nieks! Tik rūkai slānkioja!
 Tamsībē baisia slēģia
 Širdies pasiilģimo krāštā!
 Ak, dār kart kreipkisi manespi!
 Tu tik mane mīlējai
 ir vis širdingai palīdējai!
 Su pasiilģimu zvelģiu tavespi!

Vēl māzumā luktelējes:

Bet kaip nebuvo, taip nėra!
 Tie rūkai neišduoda
 ir nei menkiausio balso!
 Nutilo vėtros!
 Kas buvo — praūžė.
 Ir Stai — tūlu,
 ir viskas — nebegīva!
 Mān tik pasiilgimas lieka
 dār kārštas, kaip gīva liepsna!
 O šišon, rodos, jai prašvist vieta!
 Bet kaip vėl susiprasiu? —
 Kaip vėl gīvībe susirasiu? —

Sėdasi prie stuobrio, ir ant jo pasirėmes mąsto.

3. Reginis.

Mergaitė, Tautvīda.

Tautvīdai paskutinius žodžius betariant, gilumoj skaidriai sušvinta, ir po to regikla pasilieka mąžumā šviesesnė, negu pirma; mātoma ateinanti, šian ir ten tarp rūkū vaikštinėjanti,

Mergaitė, iš rūbū Lietuvaitė; ant galvos turi vainikėlį su blizgantšiu ant kaktos kibantšiu pašveitalu, lig rasos lašu. Artinas išlengvo ir, tiliui priėjusi, deda Tautvīdai ant peties rankā, tardama:

Tai atėjau.

Tautvīda pirmiau vos gālvā pakeldamas, bet išlengvo akīliau į jos veidā žvelgdamas:

Tu — atėjai? — Bet — kas?

Mergaitė:

Mān rodės, kad nueit
 lig šišonai turėtšiau, —
 kad aš kaip-nors
 tū patarnaut galėtšiau!

Tautvīda nustebeš žiūri ī jā:

Mān reikia — rods! — Vienok —?

Sāu patīlomis:

Gāl būt pavidals toks!

Sviesos apsireiškimo

ir līg — — tikrai — nēra!

Bet jos artībē jautšiams.

Ir balsas, rodos, jos!

Ir — neapsākoma palaima

širdis mān prisipildo!

Atsikelia ir pasistoja šale jos ant plīnios krāšto.

Mergaitē:

Kame norētum, kad padētšiau?

Tautvīda, dār vis susimāstes ī jā žiūrēdams:

Nei nezinau!

Bet pasilik!

Artībē tavo

pagālba mān geriausia!

Pasiilgimas šišon atvedē mane, —

būk aš matīsiās tšia

gīvībēs pilnā — Lietuvā,

ir sāu atšigaivinimo

dalele — pasiimsiās. —

O mat, jiji, — līg nebgīva —

ir mano dār naikin gīvībe.

Mergaitē:

Šmogus išveizdi toks,

kokia širdis īra.

Be ne taipjau ir Lietuva.

Todêl jos Sirdî turiv zâdint.

Tai bûs graži ir bûs gîva.

Tautvîda mâtîdamas:

Jos — Sirdî — zâdint?

O kaip? — Ar tai tu nezina?

Mergaitê:

Nereiktû atsidêjus lâukti

gîvîbês gâuti iš têtînês.

Pradzia jos duota kiekvienâm.

Tân reik dabar âuginti

ir nuolatai kitiems dalinti.

Žmogus têtînêje tiek gîvs îra,

kiek ji jame, jo Sirdîje gîva!

Kad tšia Sventa ugnis

lîg ant senovês aukuro sušvis,

tad mums pastos gîva têtînê.

Tautvîda:

Kaip tu tik ir sakai?

Manij lîg viskân apverti!

Ar, gâl, pati Daiva esi?

Mergaitê:

Aš Lietuvaitê!

Rodîdama:

O tai têtînê mano!

Tautvîda visai nustebes:

Têtînê tavo?

Ar galima?

Tokie ziedeliai žîdi tšia?

O aš, — aš sâu maniau

ji negraži ir — negîva!

Mergaitē:

Grazi tikrai tēvīnē.
 Kān mīli, tat gražu.
 O meilē nor mīlēti,
 kaip sālē nor spindēti!
 Tuomet žīdēte žīdi viskas!

Tautvīda:

O gēdinties beveik turiu —
 toks menkas, māžas aš esu!

Mergaitē:

Mīlēti gāl kiekvienas.
 Permenkas nieks nēra.
 Ir nieks nēra peržemas.
 Didībē taip atsiekama!
 Todēl išmok mīlēti!

Tautvīda su karštumu:

Mergaite, tu, kaip koks stebūklas,
 sužādini māt visā viltī,
 sužādini įjegas manīj visas,
 sužādini ir gīvas māt liepsnas!
 Jau nīksta, kas tiek liūdno mane!
 Tēvīne suradāu
 sutikdamas tave!
 O duok māt pasistoti,
 kur aš apreikšt galētšiau,
 kaip māt širdis pilna,
 kad, būdamas mīlētōju,
 ir savo veikimu visu
 išrodītšiau, kiek mīliu.

Ima jos rankā.

Mergaitē mājumā trāukiasi nuo jo:

Tu miels bernēli!
Ar ištiesos nesupranti?
O tas, kurs mīli širdimi,
neklāusia, kaip apreikšti meile.
Jis mīli, kur jisai.
O kurs veiklus tikrai,
tas dirba, kur jis stovi,
bī tik širdings jo dārbas!

Tautvīda labai švelniai:

Dabar tesuprantu
širdies pasiilgimā!
Maniau jī jieškant vien tėvīnēs
ir jos palaimos, jos kilimo.
Bet, širdije sušvitus gaisrui,
matau, kas trāukte trāukia
su neapsākomu skausmu!

Karštai:

Augštesnēs meilēs nebēra
uz tā, kuria tave, mergaite, mīliu!
O! kaip mane jī pildo!
Ir visas mano āmžiaus dārbas
tik vienas būti gāl:
tave — tave mīlėti!

Nor jā apglobti.

Mergaitē atsitrāukia nuo jo.

Tautvīda līg sugēdintas nusikreipia.

Mergaitē jī ramindama:

Ak, miels bernēli,
kān tu dabar tari?

Taip greitai pamiršai,
 koks mudviejū uzdavinīš!
 Kurs mīli, nieko sāu negeidzia.
 Mīlēt īra zinot vienībe,
 nepasimēgt pavidalais,
 kur susirast vienībē nesileidzia.
 Tāu reikals dār pritirt skausmū,
 o māt — su tavimi kartu īškesti jū. —
 Nueina lūdna gilumon ir atsigrezdama rūkuose tāria īslengvo:
 O mīlims mano,
 nors Sventajai ugnelei
 neduoki niekuomet uzgest Sirdij!
 Sušvinta vēl rūkuose, ir ji dingsta. Regīkla vēl temsta ir vēl randasi
 īslengvo zalsvoji šviesa.

4. Reginīs.

Tautvīda, Duobkasīs.

Tautvīda, staiga krustelējes, Mergaitei paskutinius zodzius tāriant, stovi līg sustinges. Po valandelēs tartum pabusdamas tāria:

Kas buvo, kāt regējau?
 Visai nesuprantu!
 Tai sātulē uztekējo
 ir vēl jau nusileido.
 Dār līg jautšiu jos mielājā artībe!
 Oi, kad jā sulaikīt galētšiau!
 Viena ji māt tēvīnē!
 Nenoriu nieko šiaip!
 Līg-pat pasāulio gālo eitšiau,
 kad jā tik vēl surādus!
 Bet ji — ji līg pati — mane atstūmē!

Tu juods likimas, tu!
 Ko tu tik nori iš manes?
 Išvien tu mân sunaikini
 gražiausius žiedelius vilties
 o ir veikimo purgas!
 Iš âmžinîbês tu,
 kaip miegas iš nakties,
 parêjes prie pasilpusio sustoji,
 ir tik šaipais iš jo!
 Tačiau aš eisiu,
 nors ir sukluptšiau sâpnuose!
 Eina gilumon.

Duobkasîs, iškildamas mâzumâ iš kâpo, išmeta kaukole Tautvîdai po kojû, tardamas:

Saugokis! Mat,
 senûjû kaukolês,
 tos ne iš molio!

Tautvîda stabtelêjes:

Kas tai? — Kaip nuostabu!
 Ar ne kapai ir duobkasîs?
 Pirmasis žingsnis meilei vîti,
 ir jau mirtis — mân grumzdžia!
 Iš kaukolês — ji šiepias î mane!

Duobkasîs:

E, kokiâ meile tu vijai?
 I prieglobstî mirties îtrâuk viena!
 Vilioja î gîvîbe tik antra!

Tautvîda:

Nêra dabar mân laiko
 gîvîbês ar mirties atbot!

Aš jieškau jos,
 kuri brangesnē māt uz viskāt.
Duobkasīs, vis pasilikdamas tik mātumāt iš duobēs iškiles:
 Tai toks tu jau smarkus!
 Bet valandele nors parimk!
 Bene dār atsitrenksi, štai,
 priēš šituos kātulus.
 Žiūrēk, kas mūsū buvo Probotšiai!
 Mes tik priēš juos vaikiukai,
 suliginant tik šiaudgalviai.
 Bebēgdamas neatsitrenk priēš juos!
 Gāl subīrēti tavo kaukolē.
Tautvīda pasilenkdamas paima kaukole, ir, ī jā valandele stel-
 ges, tāria:
 Ištikro īstabu!
 Ta kaukolē tuštšia, kaip rodos,
 tatšau iš jos līg koks stebūkklas spindi.
 Ištikro, īstabi dirva — tēvīnē! —

5. Reginīs.

Merginū būrīs, Tautvīda, Duobkasīs.
 Silpna rausva šviesa liejasi iš viršaus ī regīklā.
Girdēti īstolo, Tautvīdai dār bekalbant, kaip **Merginōs** dainuoja.
 Eina jos rūkuose skersai iš kairēs dešinēn per regīklā. Kelios
 visai arti. Dainuoja:
 Sēdžiu ant kalnelio, sāt dainuodama.
 Mielas tas kraštelis! O tai Lietuva!
 Bestovīs bernelis, va, po aužuolu!
 Susimāstes žvelgia; tīl kaip su skausmu.
 Rieda ašarelē jām per veidelius.
 Leidžiasi sātulelē, sveikin kalnelius.

Merginū viena tuom tarpu priėjusi zvelgia į duobe, kur Duobkasīs, ir, pertrāukdama dainā, tāria:

Tik eikite žiūrėti!

Nei kăpuose neduoda

senūjū kăulāms pāilsio!

Mat, ProbotSiū kapus išrausinėja!

Tardama Duobkasiui:

Ar tu Lietuvis, o nesidrovi

taip mētīti senūjū kăulus?

Kitos merginos prieina.

Duobkasīs:

Tai mat, kaip viskas turi savo naudā.

Siandien Lietuviai jau beveik be kăulū.

Kad puspuvius Siuos pasiims,

tai būs dār gāl šiek-tjek ben vīrais!

Kita mergina:

Užāugs ir Lietuvai gana tokiū!

Ar mes merginos jau be kăulū?

Pirmoji mergina:

Ir tu dār tītSiokis!

Antroji:

Tai tītSiuojims! — Bet ko tšia stovim?

Ji ir kitos nueina toln dainuodamos:

„Ko gi nebdainuojai? Miel pasiklausīt!

Ak, tėvînės žodī tu tarei, mergīt!

Kaip seniai, Salele, nematšiau tavės!

O tėvînê lăukê, taip dār lăuk manes!“

Paskutini žodžiai visai ištolo beskām̃a.

Pirmoji mergina, kitoms einant, žiūri dār valandele į duobe ir pāskui eina.

6. Reginīs.

Tautvīda, Duobkasīs.

Duobkasīs ī nueinantšias merginas pažvelges, kol dār nenutilo
viskas, tāria:

Gīvībē, mat, merginū gīslose!

Tautvīda susimāstes:

Toks īpatingas jūjū balsas!

Ir vēl pasiilgimā māt sukēlē!

Nebūtšiau niekuomet tikējes,

jog tiek tēvīnē dār gīva!

Tai līg ant rūkū plaukte plaukia

zīdra — tēvīnēs meilē!

Duobkasīs:

Tū rūkū glūdumuose

daugiau gīvībēs paslēpta,

negu manīte numanai.

Tik reik gīvībei duot prisiviliot,

o nesileist varīti prievartai,

kuri nezinoma širdij,

līg rausia, grauzia, skaudzia,

mane primindama zmonēms.

Islēto dingsta kâpuose.

Tautvīda:

Kaip aš jausmū ir drāskomas!

Ar tai, gāl, ne tēvīnēs meilē zīdi,

kad mīlima mergaitē mīli?

Ir greitai padēdamas kaukole:

Eik, eik tik māt iš kelio!

Aš josios meilēs trokstu!

Jaunībēs kraujas teka

mân greitai gîslose!
 Mergaitês meilê mân brangi!
 Palaimâ duot vienat gâl ji!
 Ģengia ģingsnî gilumon.

Rûkai skleidġiasi; giluma atsiveria, bet pasilieka tamsi.

Tautvîda sustoja, târia:

Ir ģvilġis vêl jau prasiskaidrina!
 AiĢkiau mân plînia pasirodo!
 Tai pamatîsiu vêl graġiausiâġi
 têvînês ir Ģirdies ģiedelî. — —

Atsidêġes ģvelġia:

Bet nieko negaliu iĢvîsti,
 kaip krûmelius, kupstînus!
 Ar tik neprasiskaidrîs âkîs?
 Rûkai vêl apkloġa regîklâ.

Tautvîda:

Tai, rodos, vêl iĢnauġo apsini aukia!
 Ir lîġ tuĢtĢia tebûtû plînia —
 taip jau graġi pastojusi têvînê!
 Vienok mergaitê kilo iĢ to krâĢto!
 TĢia ji padingo, tĢia jâ reik surasti!
 Ģengia gilumon.

SuĢvinta lîġ silpnas ģaibâvimas.

Tautvîda padingsta rûkuose.

7. Reginîs.

Duobkasîs.

Liejasi ģalsva Ģviesa î regîklâ.

Duobkasîs Tautvîdai nueinant, palengva iĢkîla âugĢtîn ir, anâm
 nuêġus, târia:

Seki berods ilgêġimâ!

Tatšau vis klīdinēji,
karštumo vâroms, kaip kiti.
Nurimes mâzumâ savīj,
veikiau surastumbei, ko jiešakai.
O taip sugrīši vēl, ir vēl kentēsi,
kur gēnijaus šešēlis slaptšiomis
bedirba rûkuose ir kâpuose,
kur slēgia tamsuma, kvailībē,
kur skaust širdis ir nusiilgsta,
svajoniū tviska tik zaltvīkslēs,
kur savo sunkū dârbâ vâro
nezinomas îstâtīmas teismus,
nezinomas — Vīsuomis!

Jâm taip bekalbant ir vis daugiau î milžiniškâ didumā bekilant,
regīkla visiškai aptemsta.

Uzdanga išlengvo nusileidžia.



ANTROJI DALIS.

1. Reginis.

Tautvîda, dvi Moteri, Girtuoklis.

Regikla vël visai tamsi, ūkanota. Tik iš priesakio tesilieja î jâ
zalsva šviesa.

Tautvîda, mâtomas gilumoj tarp krûmû, dairosi:

Ir niekur nesurast!

Tîlus irgi negîvas — visas krâštas!

Bet — tsit — tšia kas ateina.

Žiûri priekin.

Moteridvi ateina iš rûkû po dešinês nuo žiûrêtojų, nešdamosi
rankose giesmiû arba maldû knygas su lapeliais bei ziedeliais
î skarele išivîniojusios. Uz jûdviejû svîruoja Girtuoklis.

1. Motera išeidama:

Ui, tu Dievuliau, ui! Tai šios dienos

jaunuomênê! Ko tik neprasimâno!

Tai parengia, kaip sâkoma, šventes.

Merginos jâunos, pasitaisiusios

kaip tikros senês, pâmêtšiojasi,

o sâko, esâs tai vaidinimas.

O kê dainuoja, nebišpasakîsi!

Tiesiogiai bêga prâgaran!

2. Motera:

Gâl bût pasâulio gâlas jau nebtoli!

Betgi, jaunieji nieko neatboja!

Girtuoklis besvîruodamas uzkliûva uz 1. Moteros ir bando
sustoti.

1. Motera:

Na, jau ir gâlas!

Kur mudvi, tšia ir jis!

Pasimeldê, už mudvies klûpodams,
ir jau dabar vël girtas!

Girtuoklis:

O tik lašeli! — Pasimeldžiau! Gerai!
Lašeli gëriau! — o rodos — dâr geriau!

1. Motera:

Efk, eik, bedievi!
Tave ir gîvâ velns pagâus.

Girtuoklis besvîruodamas îkimba î 1. Moterâ ir târia:

Pagâus, pagâus visus! Ir tu
jâm neištrûksi! Bau nebežinai,
kai îsileidai pro langeli
mane ne kartâ nâkti?

Jâ apkabindams ima dainuoti:

Oi merguzêle, mano jaunoji!

1. Motera mëgina jî nusikratiti:

Toks pasileidëlis! Ar tu neeisi!
Nekaltâjâ mergele išvadžioji,
o tai senâtvêje dâr apžodžiooji!

Girtuoklis jâ paleisdams:

Na, tai tik eik sâu, lelijele!
Keliaukita namon! Ir aš keliausiu!
O eikita dangun! — Ir aš nueisiu!
Kas buvo, tai jau buvo!
I kedelius vis aš îkibsiu!
Ir vël îkimba î jâ.

1. Motera:

Atstoki nuo manes! Aš su tavim
jokios nebeturiu dalies!

Girtuoklis:

Gerai, gerai, kad nebturi!
Bet kartâ ir nemaž turėjai!

Ima dainuoti:

Oi, aš nekaltas avinelis!
Apleid mane, kuomet senelis!

2. Motera pradeda griūsti Girtuoklî, tardama:
Tik pasiseks dâr jî nusikratîti!

Girtuoklis:

Ak eikita! Aš judvies neapleisiu!
Ir aš, mat, noriu eit dangun!

Duobkasîs îškîla lig strênû iš duobês:

Taip! Taip! Tik vis artîn!

2. Motera sušukdama:

Ar tu girdėjai? Apsaugok!

Trâukiasi atbula.

1. Motera, taip-pat išvîdusi Duobkasî:

Dievuliau! Bêgkiva!

Sokdama atgal partrenkia Girtuoklî.

Abi nubêga î rûkus po dešinês.

Tautvîda ilgai žvelges î juos visus:

I kokî tšia bedugnî bežiûriu!

Kur tik ir jau nuklîdau!

Eina tolîn gilumon.

2. Reginîs.

Duobkasîs, Girtuoklis.

Girtuoklis, visai parvirtes, bando pasisêsti ir târia:

Paliko vienâ po velniais.

Galiu dabar žinotiesi su jais.

Viens kîšo vienoj kojoj,

antrasis gi antrojoj — — !
 O kur kiti, nei nežinau.
 Ilindo jau besimeldziant.
 Tai rēkē vienas vidūje.
 Degtinēs šaukē. Prišaukē kitus.
 Jau gāusiu padarīt su jais derības.

Atsisēdes dairos:

Tšia tiedvi, regis, mātē vienā —
 bekiūtant! — A! ten berīmās!

Rēplioja pas Duobkasī ir prislinkes maldauja:

Augštoji velniškoji vīresnībe!
 Aš varģas ir visū apleistas!
 O dār uzējo māt tamsībē!

Duobkasīs:

Girtībē tavo — velnio taisoma
 vaidintuvē, kuri visur
 tātū rodo velniškus pavidalus.
 Aš ne iš jū gaujos!

Girtuoklis:

Tu ne? O ko tai šišon?
 Mes po velniais visi.
 Vienok — bene tik nori
 mēginti mano nuolankumā?

Vēl pradeda maldauti:

Augštoji velniškoji vīresnībe!

Duobkasīs jām 3odī pertrāukdamas:

Neduok girtībei taip niekus plepēt!
 Aš taip, kaip tu, begīvenu, padēt
 žmonēms iš tamsumos iškopti!

Girtuoklis:

Tai su velniais tu jokio dârbo —?

O kas tu tai esi?

Prie mûsû vis gerieji su velniais.

Kaip siaip žmogus î dangû ir îeis!

Duobkasîs:

Kurs su velniais ne tiek draugâus,

to jie taip veik ir nepagâus!

Taip bekalbêdamas, jis išlengvo kîla î didumâ ir stovi nesijudindamas,

kaip kokia stovîla.

Regîkla aptemsta visai.

Girtuoklis, î jî nežiûrêdamas, susimâstes sêdi ir kalba sâu:

Tai taip! — Tai tu ne! — Bet mudviejû

viens tur bût velns! — Ar tai — aš pats?

Atsiguldamas:

Ak, nelaimingi mes tai visiškai!

Va, Lietuvoj jau vargšai ir velniai!

Iminga.

3. Reginîs.

Tautvîda, Duobkasîs, (Girtuoklis).

Mâžumâ vël prašvinta, bet šviesa vis žalsva.

Tautvîda, ateidamas iš dešinês:

Ir po kiekvieno žingsnio lîg tamsiau!

Dairos:

Bet kur nuklîdau? Ar ne tšia jau buves?

Priêjes prie Girtuoklio:

O tšia! Ar gîvs žmogus? — Ar gâl
apsvaigusi pati tamsîbê?

Ima jî judinti:

Žmogeliau, kelkis! Ko miegi?

Ant plîno lauko pavojinga!

Duobkasīs:

Duok jām tik iſmiegot!
Girtībē ne kitaip iſvāroma!

Tautvīda dabar tiktai iſvīdes Duobkasī:

Kas tai? — Vēl tu? — Tai aš —

Vēl dairos:

tik vis ant vietas sukinējuos?
Ar apzavētas — apkerētas? —
O tu? — Kas tu? — Ar ne zmogus?
Ar gīvs? — Ar negīvumas koks baugus? —
Iškur tu kiles, tu ſešēli!
Līg būtum tamsuma pati —
ir ſviesā — ir gīvībe — be-rī-ji!

Duobkasīs:

Œešēlis aš — pasiilgimo tavo!

Tautvīda:

Tu — o — pasiilgimas mano?

Duobkasīs:

Savīj aš rānkioju tamsumā visā,
jeib atiduotšiau āmžinajai ſviesai.
Manim iſvien sukrušami
visi, kuriuose zudoma gīvībē.
O krušama vargais ir kantšiomis.
Manes todēl saugokis!
Ir atsimink geriau save!
Œvieson tave miels spindulelis ſaukia.
Tai sek jī nesustodamas.
Aš prievarta! Dabar zinai!
Sunkus manes jau dārbas lāukia!
Išlengvo leidziasi zemīn.

Tautvīda:

Ar kad skaudzīau pajaustīšīau,
 tu jī mīn primeni?
 Sakīk tai, kur jis? kur jī susirasti?
 Ak, nors īstolo jījī pamatītīšīau!
 Ar tu jī paslēpei,
 stebūkle, toks tamsus,
 koks jis meilings, Sviesus?
 Kur vēl dingai? — Kur jis? — Tu tik zinai?
 Priējes prie duobēs ziūri zemīn.

Aiīskīai ūkanose gīlūmoj suīvīnta īr pasīlieka rausva Svīesa.

Mergaitē ateina, Tautvīdos nepastebēta.

Duobkasīs īs gelmēs:

Nesek manes! Aī prievarta!
 Suīzeisi tik save!

Tautvīda:

O! kaīp tu pats savespi trāuki,
 līg bītūmei gīvoji baimē!
 O tai vēl atstumi!
 Nors pasakīk, kur jī!
 Pasiīlgīms marīna mīrdams!

Duobkasīs īs gelmēs:

Ar negīrdī? — Neatsītrenkī!

Staīga priēī Tautvīdos veīdā īīskelia vīena ranka labai dīdīzīā kaukole,
 īr po valandelēs vēl nuleīdzīa.

4. Reginīs.

Mergaitē, Tautvīda.

Mergaitē tuom tarpu īs uzpakālio uzdengīa rankomīs Tautvīdai
 akīs, taīp jog tasai neiīsvīdo kaukolēs, īr jī tāria:

O dabar atmīnk!

Tautvîda labai nudziuges atsigrezia:

Kaip neatmîsiu!
 Kas siaip galêtû bûti,
 kad jau ne tu, Sirdede!
 Jâ apglobdamas:
 Nors vël susiradau!
 Dabar tave laikîsiu!
 O! tu esi mergaitê!
 Tokia tur bûti mîlima!
 Be paliovos ir pasilik tokia!
 Mielai juokuoju su tavim.
 Bet jau paleisti nepaleisiu.

Mergaitê:

O kaip galêtšiau tai juokuoti,
 kad mân nei laisvês nebeduodi?
 Tik tšia Sirdis gâl bût linksma,
 kur ji irgi tikrai laisva!

Tautvîda jâ paleisdamas:

Na, lêk paukšteli,
 tik nors nelêk šalin!

Mergaitê mąžumâ atsitrâukia ir sustojusi labai rimtai žiûri ir
 klâusia:

Tâu tinka taip niekiuot?

Tautvîda, norêdamas prie jos vël ârtinties, bet jos ištios
 rankos atlaikomas, târia:

Kaip tik ir nepatiktû,
 kân tu mân uzmanai!

Mergaitê susimâstidama:

Kazin, ar aš tai uzmaniau?
 Buvai prispaustas ir nuliûdes!

Tai, rodos, kad guldīti reikia
 antraip, ant antro Sono, Sirdī.
 Linksmums ir nuliūdīmas
 tik dvi pusi to vieno daigto!

Tautvīda:

O kaip ir nenuliūsi!
 Kad nēr tavēs, tai taip tamsu!
 Ir visas krāštas toks negīvas,
 kad ir patšiam līg mirti prisieina!

Mergaitē:

Berods, tšia tamsumos ir negīvībēs!
 Bet kām tai jau nuliūsti!

Tautvīda:

Tuomi tēvīnē zūva!

Mergaitē:

Tuom zūva, tuom ir būva!

Tautvīda:

O kaip tai būtū?

Mergaitē:

Kur juoduoja didžiausioji tamsībē,
 tšia ir visai arti skaistšiausioji šviesībē!

Tautvīda:

Kuomet prašvis! — Kuomet ateis tas laikas?

Mergaitē:

Kad pats šviesībe vīsi!

Tautvīda:

Bet kaip? Kām reiktū veikti?

Mergaitē:

Darīki vis, kaip rāgina Sirdis!

Tautvîda:

Kaip râgina širdis?

Ir staiga imdamas mergaite î glêbî:

O Stai, kaip râgina!

Dabar nunešiu lig pasâulio gâlo!

Tšia pastatšiu sâu namelî,

sâu parsivesiu tšia mergele,

širdingai jâ tšia numilêsiu,

ir tšia têvîne tikrâjâ turêsiu!

Mergaitê širdingu, bet liūdnu balsu:

Ak, mîlimas, paleisk mane!

Tai ne širdis, kuri taip râgina!

Ta tavo „meilê“, ak, skaudi!

Tautvîda jâ paleisdamas:

Skaudi! — Ar meilê ir gâl būt skaudi?

Mergaitê:

Labai skaudu, kad meilê miršt

liepsnojantšiam geismû gaisre!

Klausik, mielasis!

Tokie meilâvimo zaislai

nebtinka mudviem!

Ne tâm aš leista,

ir tu to nei nepasiilgsti,

kad viens iš antrojo

jieškotuva palaimos!

Neesava viens antro!

Kiekvienas sâu! Ar ne?

O vienu tik patšioj esîbêje!

Tautvîda susimâstîdamas:

Kaip tu tik tân sakai?

Aš visiškai nesuprantu.

Mergaitė:

Sakau, kaip aš jautšiu.
 Žinau, kad prie tavęs mân būti reikia,
 jeib draugiškai pakeltuva akis,
 o, dirbant tâu tėvînėje,
 prašvistû dâr Sventa ugnis!

Tautvîda:

Teisîbe sâkant, nei nebežinau,
 ko dâr jieškot reikêtû,
 kad nebelemta mân tavęs mîlėti!

Mergaitė:

Tâu reik žinojimâ îgîti,
 jog vis tėvînê kuo-daugiau gîva,
 kad pats žmogus daugiau žmogum îra.
 Todêl pirmiau reik šitâ tikslâ vîti!

Ir staiga jî apglobdama:

Ak, mîlimas berneli mano,
 dâr daug reikês patirti ir iškesti!

Toliau atsitrâukdama, lîg persikeitusi, sâko linksmai:

O suvok mane!

Greitai krûmuose ir rûkuose padingsta. Sušvinta, ir toliau pati re-
 gîkla tamsi, kaip ir mergaitei dâr neatėjus.

Tik priešakij mązumâ apšviesta. Ukanos vėl apdengia visâ regîklâ.

Tautvîda ūmai nesusigriebdamas; toliau kaip ir ūpingas:

Koksai tik pasititšiojims!

Ar vėl mane vilioja î rûkus?

Tšia nieko nêr! Aš nebmiegu! —

— Bet kaip reikêtû jâ suprasti!

Tai rodos, lîg ta Lietuvaitê —

parėjusi mân iš Augštibês,

o vėl, līg būtū ji mergaitė
 prasta, kaip visos kitos,
 ir jos širdelė plaktū
 tik paprastai mergaitėsiū viltise!
 Ir kursto, rodos, tītšia,
 giliausiājī širdies pasiilgimā!
 Ar žādin, rasi, uolūjī veikimā?

Mergaitė iš gilumos, neregima, līg juokuodama:
 Teisībė, kurstau! žādinu!

Tautvīda:

A! tai tu tšia! — Palāuk,
 dār susirasiu!

Greitai šoka gilumon ir, sustojęs rūkuose, tāria:
 Tai, kad kån nori greit atlikt,
 net ūkanose tenk sutrikt!

5. Reginīs.

Duobkasīs, Vaikiukai, Tautvīda.

Duobkasīs, nemātomas, pradeda, Tautvīdai bekalbant, tarškinti. Vėliau iškīla, rankose turėdamas pažandkaulius, kuriuose dār dantīs, ir tārškina, kiek įmanīdamas.

Rūkai vidurije prasisklaido.

Vaikiukai iš visū kampū atbėga su tošelėmis ir ima tarp krūmū rankioti uogas.

Duobkasīs māžumā paliaudamas tarškinti, tāria Tautvīdai:

Ir neišmoksi! Tai žiūrėk,
 kaip vis giliau tave
 įtrāuksiu į sapnus,
 kad līg slogutšio slėgiamas
 norėsi bust, o nepabusi!

Tautvīda atsigrezes, Duobkasiui betārškinant, zengia ī jī zingsnī:

Tai tu kliudai — īš tikro tu —
kiekvienā mano zingsnī!

Duobkasīs visai nustoja tārškinēs:

Kad rūpi tāu pasiekti savo tikslā,
ko painiojies, kur valdo prievarta?

Tautvīda:

Pasiilgimā — aš seku!
Ko tu gi nori īš manes?

Duobkasīs:

Pasiilgimā tu seki?
Ak vaike! karštšio tu tik vāroms!
Palāuk! Dār aš tave supāntšiosiu,
jog ir suklupsi nesijausdams!
Kad īštiosos pavīti nori Sviesā,
tai kām veji pavidalū šešēlī?
Bet aš tave mokīsiu,
kol su skausmu dangun ir nesišauksi!

Tautvīda:

Tai visas šitas mano sāpnas
tik tavo monai, tu zavētojau?
O nesidzauk! Nesibijau taves!
Ateidamas visai ī priēšakī:
Ir kad apsiaustumei mane
zavētojo tinklais dār daug daugiau —

Duobkasīs:

Saugokis, vaike! Nesitītšioki!
Ar jau taip greitai pamiršai
kietuosius kāulus Probotšiu?
Aš prievarta! O ta skaudi!

Sviesa tavij dâr nedidi!
 Dâr vos ilgêjimas!
 Tasai ŖeŖeliû nepravâro!
 O dâr pradêjai stelgt î juos!
 Tai mân tenki, kiek ir nesididziuotum!
 Ir aŖ tave skandîsiu sâpnuose,
 kol nepajausi baugiai kantŖiose —
 nors mirdams - nenumirdamas — mane!

Ima vêl târŖkint ir dingsta.

Rûkai junda, tai apkloja regiklâ, tai vêl atsitrâukia.
 IŖlengvo târŖkinimas nutîla, tuomet tiktai târpais girdimas, — ir
 galiausiai visai sustoja.

Tautvîda, lig pritrenktas, svaigalioja atbulŖ priekîn. Sviesa
 keitŖiasi, pastoja tamsiai - raudona.

6. Reginîs.

Keleivis, Tautvîda, Vaikiukai.

Keleivis, tuom tarpu ateidamas iŖ gilumos, dâr ûkanose be-
 bûdamas, târia:

O tai tie svetimieji kaip Ŗiogai
 apspito mîlimâ têvîne mûsû!
 Bet aŖ paŖviesiu jiems AuŖra!
 Ir jie iŖŖnîks, kaip sniegŖ nuo sâulêŖ.

Ant krûmû visuose krâŖtuose suŖvinta Ŗiburiai visokiose spalvose,
 gesta ir vêl suŖvinta, kaip ŖaltvîkslêŖ, lig pabaigos.

Tautvîda atsigaudamas:

O, kaip tu ateini laiku!
 Sviesos, kazin dêl ko netekes,
 ŖeŖeliâms î tinklus krintu,
 Ir lig Ŗavinamas esu!

Keleivis, jieŖkodamas kiŖenêse, bet nerasdamas:

Palauki, bûs tuoju! — —

Ir tu svetimtautšius regėjai,
 kurie po mūsū krūmus slankioja —
 surinkti, kân mums âmžiai atnešê.

Is lengvo vaikiukai pradeda šâlinties, vis dêlto dâr ilgai rankioja.

Tautvîda žvalgîdamos lig sapne:

Kažin, ar aš ir kân matšiau? —
 Ar mūsū niekas nerenka? —
 Bet mân — Aušra pašviest norėjai!

Keleivis išnaujo bejieškodamas:

Teisîbê! Tai dabar Aušros gadînê!
 Kad Lietuvâ Aušros šviesoj matšisi,
 tikrai stebêdamos išvîsi,
 kokia garsi, graži, gîva
 ji buvo ir lig šios dienos îra.
 Didvîriû jos negalima
 nei suskaitît! Ir praeitj ji buvo
 pirmoji šio pasâulio zemê.
 O jos kalba! Ak miels žmogeli!
 Labai toli ji pralenkia
 turtingumu ir savo grazumu
 visas kalbas pasâulio, net padangiû!
 Su ja nesusilîgîs nei viena!
 O jau bereikalinga pâsakot,
 kaip Lietuva graži ir kaip galinga!
 Nenoroms jâ turi mîlêti!

Tautvîda:

Kaip tu kalbi! Ir trokšte trokštu
 matîti, kân tu pâsakoji!
 Taip, rodos, tik sapnuoji!
 Aš tematau tuo tarpu vien tik plîniâ.

Krūmeliai smēkšo rūkuose.
 O, vėjui pūtšiant, šlamšt šakelės!
 Berods ūra ir tšia kokia didibē!
 Vienok tai tik senū laikū — kapai!

Keleivis:

Kur tšia kapai? Kur tu matai?

Tautvīda:

Nei rodīti nereikia!
 Ar Lietuva visa — ne didis kāpas?

Keleivis:

Vīruzi, pats ne gīvas!
 Tai ir tēvīnē negīva.
 Ar jos kalbos tu negirdi?

Tautvīda:

Tiktai krūmeliai šnibzda!

Keleivis:

Gerai irgi krūmeliai! Bet kokie!
 Tai skindams uogas nesusibadīk
 rankas! Beto, kiek tšia ir slēpiniū!
 Pasāulis visas mint iš jū!
 Su Lietuva tikrai dār žmonija
 kaip gīvu stebūklu pasveiks visa!
 Šiu, uogos kādagiū, tie gīdīmui!

Tautvīda:

Taip lengvai tavo žodžiai lekia!
 Nors malonētumbei parodīti
 didībe Lietuvos irgi gīvumā!

Keleivis:

O tik pasiklausīki mano žodžiū!

Ir sek mane, kur tik nueisiu!
Stai, Sviesiu į senovės glūdumus!
Eina gilumon.

Tautvīda dairos ir seka ji ilgstinėdamos.

Keleivis gilumoj rodėdamas:

Manik, kiek apmatyti galima,
tai buvo kitados tik Lietuva!
Gali dar šiandien rast visur vardū,
kurie grūnai lietuviški!
Beto, visi didieji medžiai
iš mūsų Lietuvos išaugo!
Kur žinomas koks - nors didvėris,
tasai tikrai iš mūsų kiles.
Visai neteisiai sūvinas kiti.
Pastatėsiuos juos, kur jų vieta,
veik mūsų plėnia būs kita!
Aurė ansai! Po jojo šakomis
visi augstiausieji pasaulio mokslai
bekrauja savo įvairius lizdus.
O klauskime, iškur jis kiles?
Reik prisizint, neušinant burnos:
Iš mūsų plėnios, mūsų Lietuvos!
Tuoju parodėsiuos, kaip tšia, kur stovi,
neturi nei jokios šaknies.

Dingsta gilumoj.

Tautvīda jau toli nuėjes:

Nors aš žinotšiau ištikrūjū,
ar tšia sapnuoju, ar budžiu!

Keleivis iš gilumos, nematomas:

O kur tu? Ar nesiklausai manes?

Didībēs Lietuvos tâu kitas
 iš pāmatū taip neišrodinēs!
 Tautvīda taipojau dingsta gilumoj.

7. Reginīs.

Girtuoklis.

Girtuoklis atsisēdes dairos:

O tai — gražiai pasimiegojau!
 Gražus tik šis pasāulio krāstas!
 Irgi tamsus gana, kad reik
 ben māzumelī — pamiegoti!
 Kazin, kân tšia susapnavau! —
 Ar ne kapai arti, kur Lietuvos
 senū laikū palaidoti didžiūnai? — —
 Ar ir ne mano tšia koks draugas? —

8. Reginīs.

Moteridvi, Pūslīs, Girtuoklis.

1. Motera, rodīdama ī Girtuoklī, išėjusi iš dešinēs:

Tai mat, kur sēdi!

Pūslīs, rankose laikīdamas krīziū ir degantšią žvāke, šale jos
 eidamas:

A! tas! Pažīstu jī!
 Pakliuvo velniui ī nagus
 visokius beskaitīdamas raštus!
 Gailēki Dieve! Jū tarp mūsū
 jau šiandien visokiū īvīsta!

2. Motera Pūslīui:

Tik nepriimk uz pikt! Tikrai žinau,
 kad tas žmogus nemok skaitīti!

1. Motera:

O tik suprask gudrībe velnio!

Pūslis:

Jau tai visai līg daug.
Jis brāngina dār kalbā Lietuvos;
o ta, pagoniška, kaip buvo,
tokia jau pasiliks ir visados.
Ir ans, matīsīte kaip būs,
dār gīvas prāgaran nugriūs!
Prieina prie Girtuoklio.

1. Motera Girtuokliui:

Nors pasitrāuk iš kelio!

Girtuoklis:

Ir jau ant tavo žodžio!
Žinoki, velniška didībė šišon!

Pūslis:

Žmogau, ar nuodēmės nesibijai?

Girtuoklis:

Nuduoda velniā gārbinās,
o gārbinti nenor manes!

Pūslis:

Palikim jī! Jau jis prapuoles!

Pūslis eina, aplenkdamas Girtuoklī, gilumon.

Moteridvi taikos jo pėdoms sekti.

9. Reginis.

Duobkasīs, Pūslis, Moteridvi, Girtuoklis, tolumoj
Dainininkai.

Duobkasīs iš gelmės:

Ir aš jau lāukiu!

2. Motera:

Ar girdite? Tšia lāukia.

Sustojusi trāukiasi atgal.

1. Motera:

Girdėjau! — O tai iš — kapū!

Girtuoklis:

A, mano draugas!

Dainininkai toluoj dainuoja:

Lai gīvuoj āugštai! —

Ir vėl nutīla.

1. Motera:

Oi, tu Dievuliau! Kur mes dingsim?

Trāukiasi taipojau atgal.

Pūslīs žīmiai pabūges:

Nors palūkēkita! Sustokit!

Girtuoklis:

Dār jūs pajusit, kur dibībē!

Pūslīs prie Moterū priedamas:

Tšia piktos dvāsios susitelkusios!

Tai galingesnio daigto reikia.

Atnešim Sventā Rāštā! Ir ištolo

tai jos nīkte išnīks!

1. Motera prie jo kabindamos:

Apleisti nori mudvi!

Pūslīs:

Tik jau nesibijokita!

Paliksiu judviem daigtus, štai, Sventus!

Tik nesitrāukita iš vietos!

Duoda 1-jai Moterai krīziū, 2-jai žvāke ir tāria:

Sugrīšiu veikiai, o tuomet matīsit,

kaip mes nueisime namon!

Nueina.

10. Reginis.

Girtuoklis, Moteridvi.

Girtuoklis, ant zemēs sēdēdamas, slenka, anām bekalbant,
pas Moteridvi ir ziūri ī ziburī. Po valandelēs surinka:

Tik ir nešviesk taip ī akis!

2. Motera:

O ko tad šis on atlendi,
kad ākis taip šviesos dār bijosi?

1. Motera:

Tai kaip tokie šventi dalikai
pravāro ir girtībe!
Prieš viskān jie galingi!

Abi pasitītšiodamos kiša jām krīziū ir zvāke ī akis.

Girtuoklis besēdēdamas ant zemēs:

Tai judvi mānota, kad mān
patikti neprivālo,
kas judviem līg kokie dievaitšiai?

Ir staiga jomdviem paima krīziū ir zvāke, tardams:

Tai nors galēsiu judviem padēkot,
pašviesti ir krīziu dār pamosuot.
Ir tūls galībe šiu daigtū išvīs,
kad jie paikumā judvies pravarīs.

1. Motera nusigandusi:

Nors, susimildamas,
pasibijoki nuodēmēs!

2. Motera:

Gāl dār uzdegti visā plīniā!

Girtuoklis:

Tai Lietuvoj nors kartā būs šviesu!

Svaisto žiburiu.

Girdēti vėl aiškiai dainuojant.

1. Motera taikīdamos bēgti:

Jau nelabasis viršū gāuna!

2. Motera:

Tai dainininkais ir girtuokliais!

Bēg Salin.

Sviesa vēl pastoja tamsiai-raudona.

11. Reginīs.

Dainuotojai, Keleivis, Duobkasis.

Visai arti girdēti:

Lai gīvuoj āugštai!

Atkartojama nuolatai. Dainuotojai artīn ateina.

3altvīkslēs (ziburiai) ant krūmū izīmīai sušvinta.

Viens plonas, bet aiškus balsas išlengvo atsikartotinai ī tārpa tāria:

Mūsū tēvīnē Lietuva!

Dainuotojai ateina visai ī priešakī iš gilumos, pro Girtuoklī praeidami, rankose laikīdami alaus puodelius, ir dairos. Balsai pradeda nebesutarti.

Viens iš Dainuotojū kitiems dār bedainuojant:

Tik nesutrikite! Sutarkit!

Antrasis:

Kas trinka? Tik dainuok!

Tretšiasis:

Pradēs dār vaidīties!

Visi sustoja daināve, tūli geria.

Antrasis:

Ir balso nebetekom!

Apvaikštinėje būtumēm

veik visā savo Lietuvā!

Tik jūsū ta kvailībē!

Pirmasis:

Kas kvailas? Kas?

Antrasis:

O kas? — Tu pats!

Pirmasis:

Kad duosiu kumstšia!

Tretšiasis:

Taip traukiame po Lietuvâ!

O taip ir jos garbê âuginama!

Pirmudu susikibusiu pešasi. Kiti ima skirti; visi veržiasi gilumon per senovês kapus.

Kits Dainuotojû, tuom tarpu išvîsdams zaltvîksles ir rodîdams î jas:

Tai, mat, kokia šit nuostabi šviesa!

Duobkasîs patšiu laiku iskîla iš duobês.

Keleivis atbêgdamas iš gilumos, târia tâ pâtî akies mirksnî:

Oi, vîrai, vîrai, bûkit vîrais!

Susitelkê, o tik dâr kaip vaikai

nemoka nei susivaldîti!

Tretšiasis ir keli kiti, aniems besipešant, vêl uztrâukia:

Lai gîvuoj âugštai!

Ir ans balsas târia î târpâ:

Mûsû têvînê Lietuva!

Duobkasîs, besiveržiantiems atêjus prie jo, moja ranka tardams:

I prâgarâ!

Daugumas iš jû grimsta, kiti šoka î rûkus, bet dainâvimas nenustoja, tik labai silpnai beskâmba. Taipojau anas vienas balsas dâr girdimas.

Palengva visi atsitolina.

12. Reginîs.

Tautvîda, Pûslîs, Moteridvi, Girtuoklis.

Tautvîda, atbêgdamas iš gilumos, po dešinês, dairos:

Prapuolê iš akiû — ir jis ir — viskas!

Kaip vētra ūzē, nusiblāškē!
 O kiek ir bēgau, tik nepavijau! — —
 Bet jau ir vēl aš tšia!
 Su kokia gudrībe tik tas šešēlis
 mane sukļaidziot moka? —
 Gīva tēvīnē! — Betgi kaip!

P ū s l ī s ateina, Tautvīdai bekalbant, atskleistu Sventu Raštu nešinas.

Regīkla dār māzumā daugiau aptemsta.

P ū s l ī s:

Ar girdit, kaip išnīksta?
 Līg rūkai dingsta sāulei patekant!

G i r t u o k l ī s kišdamas moterim krīziū ir zvāke:

Tik imkit greit! Mān dega pirštai!
 Kas šventa, jau tik pasilieka šventa,
 kad rankū laikoma šventū!
 Žiūrēkite, ar jūsū šventos!

M o t e r i d v i ima godžiai krīziū ir zvāke.

P ū s l ī s:

Tai zengkime be baimēs!
 Uzges tikrai ir veik visa
 klaidinanti nelābojo šviesa!
 Eina.

M o t e r i d v i iš abiejū pusiū šikabina ī jī ir nori eiti drauge.

G i r t u o k l ī s, ant zemēs bekiūtodams, aniems pro jī praeinant,
 staiga īkimba ī Pūslīo skverņus, tardamas:

Jau nenueisit be manes!
 Dangun varģiai kas nenorēs!

P ū s l ī s:

Tai jau visai nustoģes proto!
 Ar nepaleisi?

2. Motera:

Kabinasi prie mûsû
nejaugi visos piktenîbês!

1. Motera dûsaudama:

Oi, tu Dievuliau!

Girtuoklis îtempdamas Pûslio skvernus:

Jums terûpi vieniems îskliûti!

Mat, aš galêtšiau ir prazûti!

Pûslîs, bandîdamas pazengti, galukâ Pavelka Girtuoklî, tardamas:

Neaimanuokim! Žengkim!

Tikrai namon nueisime!

Sustoja neîstengdamas ir atsigrežia prieš Girtuoklî.

Tautvîda:

Ak žmonês, ar nejautšiate,

jog apžavêti jûs visi!

Toliau nebeikit, meldžiami!

1. Motera î Pûslî:

Tik tu neîsileiski!

Pûslîs:

Ar tu manai, aš âklas?

Jau tokius vadovus pazîstame!

Bando vël pavilkti ir lig kâpo nuvelka Girtuoklî, tšia sustoja:

Jau îš tiesû! Per silpnas Sventas Râštas!

Tai kad lietuviškai rašîtas!

Siaip jis, kaip žinoma, labai galingas!

Tautvîda:

Ar jûs nemâtot kâpo?

Duobkasîs, tuom tarpu îskiles, turi dabar baisû didumâ.

Moteridvi, jî îsvîdusi, sušunka:

Mirtis! Smêkla!

Duobkasīs modamas ranka:

I prāgarā!

Pūslīs ir Moteridvi akīmojūje nugrimsta, tartum ant svar-
stīklēs antro gālo uzējusios.

Rūkai labai sujunda. Suteemsta akies mirksnī visiškai.

Toliau regīkla vēl zalsvai apšvietšiama.

Tautvīda trāukiasi atbuls priekin.

Girtuoklis nusigandes atsitiesia:

Tai — eisiu — sāu — jau — viens — dangun!

Nueina ir dingsta ūkanose po dešinēs.

Duobkasīs kaip milžiniška stovīla stovi gilumoj po kairēs.

Valandele viskas tīlu.

13. Reginīs.

Tautvīda, Duobkasīs.

Tautvīda, visai atsitrāukes ī dešine puse, Duobkasiui:

Ar dār ir iš manes ko nori?

Ar ir mane zavinti?

Duobkasīs:

Kad pats nesisaugosi!

Tautvīda pasidrāsindamas:

O tik nelāuk, kad nusilenktšiau

ir aš kuomet dār prieš tave!

Matau, kad tu šī krāštā gramzdini,

kad tu nuolat jī marini!

Ir viskas, kån regiu, kån patiriu,

tik baisūs tavo monai!

Duobkasīs:

O ko tai duodies apsimonīti,

kad jau pastojes toks gudrus?

Tu vaike, pergavī,

tu galva sienos nepramuši!
Bandik nusikratīti monū!
Tik vis spartšiau mân eisi î tinklus!
Dingsta išlengvo.

14. Reginis.

Tautvīda, vēliau Mergaitē.

Tautvīda:

Neeisiu! Niekuomet neeisiu!
Gana aš jau sekiau klaidinimū!
Kaip kūdikis bēgiodamas vaikiau
apie tēvīne, Lietuvā,
visokias mārgas svajones! — —
Vaikiau ît kokiā pleštekele, —
ar jāunā Lietuvos mergele,
manīdamas, tai āngēlas! —
Dabar gīvenimā tesuprantu.
Apmonītas buvau, ir dār — esu!
Tikrai jau laikas atsigāuti!
Ko negalu sutšiuopti, to nēra!
To aš dabar laikīsiuos!
Reik girdīt geidulius, kol tik nesprogsiu!
Lig soties rīti smagumīnus!
Aš kvailas vaikas!
Ji tītšiojos tik iš manes!
Nei vardo nezinojau.
Perlētas jai! Tai kas jai vīras toks!

Mergaitē iš gilumos labai skausmingai:

Ak, Tautvīd! Tautvīd!

Tautvîda:

Kas tai? — Ar neatsiliepê
 lîg gîvas skausmas! — —
 Ak! Tik nesuprantu gîvîbês!
 Tšia stoviu lîg sâu vienas!
 Ir viskas tîli kaip kapai! —
 Staigu tad balsâ vêl girdziu,
 lîg bûtû mano meilês meilê
 tikroji mano siela,
 kuri manîj, mân klîstant,
 raudoti praded kruvinai!
 Ak, duok dâr praregêti!
 Atverk iš naujo mân akis,
 jei tu manes dâr susimilsti!

Tautvîda, rankas skausme suimdamas, nulenkia nusimines gâlvâ.

Valandele viskas tîlu. Po to giliai regîkloj sušvinta melsvai,
 skleidžiasi rûkai ir

Mergaitê aiškiai mâtoma. Stovi âugštai vidurij tarp didziû me-
 dziû, nuliûdime uzdengdama akis kaire ranka, dešine ištiesia
 žiburî, laikîdama jî prieš Tautvîdâ.

Tautvîda gâlvâ pakeldamas ir išvîsdamas mergaite:

Tu? — Iš tiesos! — Tai tu!
 Pro skausmâ prasidžaugdams atmenu!
 Iš tikro tu!
 Ir grîšta vêl širdîn mân lûkestis!
 Ir atsigâuna vêl gîvîbê!
 Tai grîšk ir tu! —
 Ir duok atgîti tâm,
 ko taip aš pasiilgstu!

Mergaitē liūdnai ant krūtīnēs sudēdama ī krīziū rankas:

Aš — grīsti — nebgaliu!

Patsai mane atstūmei!

Nesitiki, kad aš skaisti, āugsta!

O tik īš seno aš vardu — Alva!*)

Jos pavidalas apsiniaukia ir dingsta. Ukanos vēl apkloja regīklā.
Melsvoji šviesa nīksta. Regīkla apitamsi pasilieka.

Tautvīda tuo tarpu:

Ak būki, mīlima! Ak pasilik!

Nestumk manēs ī prāgarā

nebeapveikiamo nusiminimo! —

Nebeatsiliepi!

Ir tu — ir tu — toli,

kaip jau seniai paties gīvībē!

O! kas galētū mīn patarti,

kaip jā atgāut īšnaujo!

Ak, taip aš sektšiau, taip klausītšiau!

Jau visā sielā atsidējes!

Be jos — līg be širdies!

Jos vietoj vien telieka skausmas!

Kān veikti tik turētšiau?

O kaip? kad nebenusidētšiau!

Mergaitē, nemātoma, īš gilumos:

Tu nori veikt,

kur vietas tāu nēra!

Ir nori gelbēti,

kur tām neduota tāu jiegos!

Ir taip tik susipainioji

tamsuoliū ir karštuoliū sāpnuose!

*) Senas vardas, kurs reiškia baltoji, skaistšioji.

Tautvîda:

Bet kaip išvengti tû sapnû?

Mergaitê:

Ramiau ir atsidêjes žvelgk î viskâ,
taip î tamsumâ, kaip ir î paikumâ.

Tautvîda:

Ak! taip kratu mân tik jau viskas!

Mergaitê:

Jei tu nezvelgsi atsidêjes,
tikrai gîvenimo tu nesuprasi,
o ir jame sâu vietas nesurasi.
Labai margai pasâulis mirga.
Irgi, kas âugsta, dâr apvertsiama.
Taip, mat, šventais šventibês mokslais
padidinams tiktai žmoniû aklumas,
irgi vergais pavertsiami varguoliai.
O jie tai, visiškai apjâke,
kitiems kinkîti ârklan duodasi.

Tautvîda aitrai:

Tai aš aiškiau jiems mokslâ skelbsiu!
Tat bûs têvînêj tikras mano dârbas!

Mergaitê:

Bandîk, jei nori, ir mokîki juos!
Matîsi veik, kaip tâu dêkos.
Gîvenimas, kitû neširdingumas
o skausmas — jiems tikri mokîtojai.

Tautvîda:

Bet kân tad aš darît turêtšiau?
Tik gelbêt reik — save ir Lietuvâ!

Mergaitē:

O pasiduoki tikrajai gīvībei!
Ir pasišveski tikrajai šviesībei!
Mīlēki jā ir gārbink jā!
Taip gēlbēsi save ir Lietuvā!

Tautvīda:

Bet kur išvīdus! Kaip tik ir pažinus!
Tas apzavētojas — tikrai galingas!
Ir nieko nematau, kaip jo monus!
Ak rodīk tu māt keliā!
Tu spinduleli mano malonus!

Luktēlējes:

Jau nebatsiliēpia! —
Ir taip tavēs nebetenku,
kaip ir sapnū neberegju!
Tik pasilieka māt didi niekībē, —
kurios aš tuštšias branduolīs! — —
Oi, kad surastšiau sāt esībe!

15. Reginīs.

Kaulius, Tautvīda.

Atsiranda gelsvai-zalsva šviesa, bet tik išlengvo.

Kaulius, ateidamas iš rūkū, dairīdamos:

Kas tšia tik taip vaitoja?

Išējes ir išvīdes Tautvīdā:

O jāunas, gīvas!

Vīruk, tu māt līg atsiūstas!

Tautvīda nesitikēdamas žiūri ī ateivī ir išlēto kalba:

Ar tik ne naujas tu šešēlis koks
tū ūkanū māt pagamintas?

Kâm dâr save minêti?
 Tik leiskite mân dingt —
 nusiminimo tamsoje!

K a u l i u s nusistebédams:

Gâl bût ištikro, kad tu ne savîj!
 Bet aš, aš gîvas kûnu ir krauju!
 Ne tik šešêlis koks!
 O dirbti atêjau têvînên!
 Ir mân padêti — aš kvietšiu dabar
 visus Lietuvius — îpatšiai tave!

T a u t v î d a:

Têvînêje tu nori dirbti?
 Ak, kiek jau aš patîres,
 nêra tšia kâm, ir ne kodêl
 žmogus galêtû ar turêtû veikti.
 Têvînê — tai tik didis sâpnas!

K a u l i u s:

A, tokio, štai, taves
 beesama žmogaus!
 Laikeis vis prie svajotojû!
 Todêl pasilikai sapnuotoju!
 Aš jau žmogus kitokios rûšies!
 Tik kân nutvert galiu, î tân tikiu!
 Tai pâmatas gîvenimo!
 Ir pâmatas visos gîvîbês!
 O tâm aš noriu pastatîti
 têvînêj, mûsû Lietuvoj, paminklâ!

T a u t v î d a nustebes:

Gîvîbês pâmatai paminklâ?

O parinktas aš — gelbėti tave?
 Taip — ar jau pildīti — jos zodī?
 Bet, — šīson, — kur gīvībēs nei matīt?
 Tai šīson jai — paminklā?

K a u l i u s :

Šmogeliau, žvelgk ramiau!
 Gīvībē stebūklingas daigtas.
 Kur vienas nieko nebemāto,
 kitām tšia jau gausi pilnībē!
 Ligšol tu jos bene jieškojai
 tik sūpnuose. Todėl jos nematei!
 Dabar reik žvilgī kreipt ī tikrenībē!
 O jei išmoktumēm jā pamatīti,
 reik šīson jai paminklā pamatīti.
 I jī atīdā kreipsim nuolatai.
 Jis būs mums branduolīs gīvenimo.
 Matīsi, kaip mes susiprasim,
 kaip Lietuvoj gīvībe susirasim.
 Turēsime tuomet vienībēs,
 ir pasidžaugsim tvirtībe.
 Veik ūkiški žmoniū padėjimai
 būs geresni, o taip irgi dora.
 Umai pakils tad mūsū Lietuva.
 Tik eikš! pagelbėk šitām mano dārbui!

T a u t v i d a abejodamas ir dairīdamos:

Prikalbinēt gerai tu moki!

K a u l i u s :

Drāsos, daugiau drāsos, vīruzi!
 Tuomet ir sekas, kån nusitveri!

Tik eikiva! Tuoju matīsi,
kaip dār ateis tūli kiti!

Abu eina ī rūkus, kurie vidurīj prasiskleidžia.

Duobkasīs iškīla uz jūdviejū, uzmoves kaukole ant žibantšio
kārdo.

Kaulius gilumon saukdamas:

Sišon, vīrai, sišon!

Abu dingsta rūkuose.

16. Reginīs.

Duobkasīs.

Sviesa persikeitšia ī tamsiai-zalsvājā.

Duobkasīs:

Ir vis giliau bredi! Gerai!
Nors veik pajusi skaudžiai,
kur susirasti reik gīvībės pāmatā! —
Iš kur parein dora,
pareina ir palaima,
pareina geros sānlīgos žmoniū,
pareina medega ir spēka!
Kad būtū išgesinama,
kas gīva jūsū širdīje,
o kas atplūsta iš gīvībės pāmato,
tikrai visa gīvībė gālā gāutū!
Ak! bredat ī skausmus, ī āšaras!
Kad nematītū āmžiu nuoseklumo, —
Vīsuomis verktū, sekant jums aklumā!
Bet aš varīsiu jus kantšiu kardu

tikros gīvībēs veikt vardu!
Suvesiu su Sviesībēs gēniju.
Leidziasi išlengvo zemīn. Sviesa virsta raudona.

17. Reginīs.

Kaulius, Tautvīda, keli Vīrukai.

K a u l i u s dār nemātomas:

Tik kibkime tvirtai!

Stai — ir pasiseka!

Visi jie atstumia didžiā tamsiai-pilkā akmenine pyramīdā ī regīklos
vidurī, kur senovēs kāpas prasideda ir rūkai līgiai zeme
sieka. Ant pyramīdos raudonomis, līg liepsnos vingiuotomis
raidēmis parašīta: Spēka ir Medega.

Visi sustoje žiūri ī pyramīdā.

K a u l i u s:

Tai Lietuvos kultūros būs pradžia!

Todėlei šito dārbo pašventimui

skaitīkime jo antrašā vienbalsiai!

V i s i s k a i t o:

Spēka ir medega.

Toliau ilgai tili ir su pagārba žiūri ī pyramīdā.

T a u t v ī d a , valandele žiūrėjes, pradeda ātbuls priekin trāukties.

K a u l i u s p r a t a r i a g a l i a u s i a i:

Dabar tai eikime ī savo dārbā!

Ir šian atkreipkim nuolatai akis!

Gīvenimā tuomet tikrai suprasim!

Kiekvienām dārbui ir jiegū surasim!

Visi trāukiasi ī Salis, atsikartotinai, zingsnī paženge, sustodami ir su
didžia pagārba ī paminklā pažvelgdami, kol nedingsta rūkuose.

Regīklos šviesa nīksta. Randasi pilka prietema.

Šaltvikslēs dingsta.

18. Reginīs.

Tautvīda, vēliau Duobkasīs.

Tautvīda su āugantšiu neramumu aniems bepaeinant:

Ir vēlei dingst visi! —

Ir vēl tai aš tik sapnavau!

Ir, kân dariau, sapne veikiau!

Eina artīn ir pyramīdā aptšiuopinēdamas:

Sutšiuopiamas — tatšau!

Bet koks jis šāltas — ir negīvas!

Ar tik — aš baugiai neapsigavau!

Gīvībēs pāmatui paminklā,

mān rodēs, aš statīt gelbās —

o paminklu jis mirtšiai tāpo!

Patsai tēvīnēje veikiau,

līg ji iš tikro būtū kāpas!

Patsai žavintoju tapau!

Iš tikro — aš dabar budžiu,

bet apkerētas dirbu ir veikiu!

Patsai tēvīne gramzdinu!

Mirtis ir tamsuma —

mane ir jā kartu jau rīja!

Koks tšia baugus likimas! — —

A! suprantu! Tu, tu šešėli,
 jau vėl suklaidinai mane,
 iš rūkū tuos pavidalus gamindams!
 Ir aš tarnauju jiems! O tu Saipais!
 Kân padarei gi iš manes!
 Kaip tik išplėsei viskân iš širdies! —
 Ak, mân atėjus šison, atsivêrê
 âugsti spindâ pasâulio vartai!
 O kaip drûtai dabar jie prisivêrê!
 Išniko viskas mân — kaip žiedo kvâpas!
 Ir kâm Tu, Amžinasis, dâr mane
 sutvêrei, kad tik vis giliau stumi
 î amžinâjî apleidimâ!
 Patsai aš atsigultšiau
 î amžinâ niekîbe!
 Bet kaip ji tik prieinama!
 A! ūkanos, ar jûs negâlite
 manes prarîti!
 Kapai, ar jûs negâlit atsiverti!
 Gîvîbê, amžina mirtis,
 ak, viskas amžinas tuštumas!
 Ir ši šalis — ši zemê negîva!
 Têvînê — negîvîbê — amžina!

Sugriûva prie senovės kapû. Dâr jâm bekalbant šviesa greitai
 keitšiasi visokiomis liûdnomis spalvomis: tai žalsva, tai pilkai-
 sidabrine, tai tamsiai - raudona.

D u o b k a s i s, Tautvīdai bekalbant, iškīla ir anām pargriūvant
ziūri līg su pasigailējimu ī jī. Toliau tāria:

Taip zudē skausmas, parbloškē!

Gīvībe vis dēlto dār išnešei!

Pasiilsēk! Miegoki saldžiai!

Miegu tēvīnē tâu uzkloja skausmā.

O kad pabusi, dīgs bene iš jo

Sirdings, gīvasis išminties veikimas!

Kīla visiškai ī didumā ir tāria dār širdingiau, šviesai pasiliecant
gelsvai-raudonai:

Praūš tuomet pavāsaris tēvīnei!

Ir vēl sugrīš pavidalas šviesībēs!

Būs atliktas tai mano dārbas!

Pakils tuomet balsai galingi!

Dzauksmai, rīkāvimai tik skrīs dangun!

Ir būsiu jāunas tad su tēvīne!

O tai! Kokia diena tuomet Vīsuomiui!

U z d a n g a.



TRETSIOJI DALIS.

1. Reginis.

Verstis, (Tautvīda).

Regīkla tamsiai-raudonai, betgi tik iš priešakio teapšviesta.

Tautvīda tebeguli plīnioj līg negīvas.

Verstis, apsikraustes visokiomis prekėmis, puošalais: popieriniaiis žiedais, povū plunksnomis, margū zoliū pluokštais, kaip koks pirklis keliaujās buts nuo buto, išeina iš ūkanū po dešinēs ir sustojes dairosi:

Ištikro, kaip seniai sakīdavau,
 ta Lietuva — tik didis kāpas.
 Tīli — tīli ji — ir tamsi.
 Pravārē išgāstis tuomet mane.
 Nesizīnodamas aš pajutau,
 kad gālas jai priējes buvo.
 Tai jau bīrēkit, āšaros!
 Galiu dabar tikrai gailēties jos, —
 kad šiaip ir nieko neverta ji buvo, —
 ir puošti jā tuomi, kān parnešiau.
 Kapus papuošti reik. Tai dora.
 Matīs kiti, ir su pagīrimu,
 gāl pasakīs: Tai mat, kai skaudžiai
 nusimina Lietuvis paskutinis
 dėl apgailētinuos tėvīnēs savo!

Ateina daugiau ī priešakī ir, išvīdes Tautvīdā, su nusistebėjimu tārīa
 O tik dār vienas tšia!

Uzgāuna jī koja:

Ir dār, kaip rodos, nesupuves!
 Bet jau visai līg daug!
 Apkasti jī turiu, tai pareiga,

o kad jis dār net gīvas būtū!
 Tas duobkasīs — manīj — prisikelia
 su neapsākumu džaugsmu!
 Oi, tai tik būs pasimēgimas:
 apkast — Lietuvī — paskutinī!
 Likime, dēkui tūkstant kart uz tai!
 Tuomi mane begālo āugštini!
 Dabar tik spāto — spāto māt bereikia!
 Aprausiu jī kaupu didziū ir āugštu.
 Ir krīziū jām dār grāzū pastafisiu.
 O tad krauju ant krīziaus uzrašisiu.
 Reikēs — ar ne? — paskerst paršeli kokī!
 Sakīsiu, mano tai, paties, tas kraujas.
 Be dāzals tai ne vis tas pats,
 ar mano ar paršelio būtū!
 Bet spāto, oi, tik spāto!
 Gāl dār tuom tarpu prisikelti! —
 Greitai bēga atgal dešinēn.

2. Reginīs.

Tautvīda.

Tautvīda po valandelēs atsikelia iš gīlaus miego, līg atsimin-
 dams žvalgos labai išlengvo, toliau žengia priekin lig stuobrio.
 Stovi pasirēmēs ant jo kaire ranka, ir žiūri į plīniā. Toliau,
 atsikreipdamas palengva į priešakī, taria:

O tik tã plīniã aš palikt turiu,
 kad ir taip neapsākamai — skaudu!

Susmunka prie stuobrio, apsidengdamas veidã antra ranka.
Po valandelēs keliasi, ir žingsnis po žingsnio žengia per stuobrio
 Saknis žemīn takelin, atsikartotinai greždamos plīnion.

3. Reginis.

Moterelē, Tautvīda.

Moterelē, sulinkusi ir ant lazdelēs pasiremdama, ataina iš kai-
rēs prišakiniu takeliu Tautvīdos pasitiktū. Galva jos aprišta
muturu. Ant kaktos zvilgi pašveitalas. Jau ištolo, keldama
lazdele, tāria Tautvīdai!

Tu tik neesi iš tēvīnēs?
Jauti patsai, kaip tai skaudu!
Todēl ir aš, matai, grīštu.

Tautvīda, sustodamas, ziūri ī jā ir atsiliepia:
Grīšti, pasenusi, nuvargusi,
jeib zemei atidootumei jos dāli.

Moterelē:

Tāu rodos išveizējims — tai esībē.
Tebūn! Kurs daug skausmūn iškentes,
tasai, gali sakīti, ir pasenes.
Nors jis, apstšiai patīres, žino.
Vienok, tēvīnēj atsigāut gali.
Tuomet — kad atsigāves — jāuns esi.

Tautvīda:

Ak! nors māt leista būt pamiršti,
kad žmogui reik turēt tēvīne!

Moterelē:

Oi, tu berneli mano!
Ar tu taip ī šešēlius težiūri?
Esībēs tai tikrai išvīsti negali.
Bet atsisēskiva šale stuobrelio!

Taisos atsisēsti.

Tautvīda dār stovi valandele. Vēliau ir atsisēda ant plīnios
pākraštšio.

Moterelê tolin kalbédama:

Taip jau pailsusi — nuvargusi!

Luktelėjusi:

Turėjau kitados berneli.

Buvau jo taip labai pamilusi!

Ir jis mane taipjau — gana mīlėjo,
kaip sākē ir patsai tikėjo.

Vienok, dār meilēs nepazino.

Tik vis geidāvo ir norėjo,

kad visados tokia jām būtšiau,

kaip jis širdij vaizdeli susitvėres. —

Ir jis mīlėjo tån vaizdeli,

manīdams mīlīs tik mane.

O meilē mīli — ar tåu zinoma? —

vislab vis taip, kaip kas ĩra! — —

Nebeatsimena dabar manes.

Ir jau vargiai mane pažintū,

kadir sėdėtšiau šale jo

taip, kaip šale tavės dabar, štai, sėdžiu. —

Tautvīda:

O mīli jī bene dār šiandien?

Moterelê:

Nors klaustū, jau vargiai beatsilieptšiau. —

O tu? Ar tavo skausmas ne tas pats,

kaip kart skaudėjus būs berneliui mano?

Tautvīda:

Dabar — līg nieko jau nebežinau!

Taip tīl manīj tuštumas.

Seniau, tarītum, pasirodē kartā,

kad atsivers gīvībės vartai:

Prašvitus buvo iš Augštībės.
Bet vėl išniko kaip žiedelio kvāpas.
Dār kaip iš tolo — tolo
mān moja mielas — moja sāpnas!
Tai buvo tšia, kur atvadines buvo
mane skaudus ilgėjimas. —
Bet eiti jau dabar turiu.
Nuolat aš sišon mirštu.
Ir vis numirti — negaliu!
Atsistoja.

Moterelė:

Ak! tik neeik taip greit šalin, berneli!
Kad kartā susitink du keleiviu,
grazu, kad viens nusitiki antru!
Kodėl savij tu āugini mirimā?

Tautvīda:

Kodėl? — Ar aš jį āuginu?

Moterelė:

Isistebeilijant ī viskān, kas negīva,
uzgesta ir didi gīvenimo šviesa.
Jieškot, išvīsti ir augint jā reikia —
visur, širdij pirmiau, toliau tėvīnėj.
Bet pasisekti gāl tik tām, kurs veikia.

Tautvīda:

Kad nors pilnai suprastšiau,
kas ta šviesa,
kuri širdij sušvisti tur pirma,
o tai sušvisti ir tėvīnėj!

Moterelė:

Ira širdij toksai pasiilgimas.

Sirdingai jis irgi tiliai vilioja.
 Jį sekant zinoma pastoja,
 jog jis patsai tėvînės pašaukimas.

Tautvîda susimâstes:

Berods — jį pažinau — kiek atmenu.
 Bet jis tiktai mane klaidino,
 kol nenudingo ir visai nutilo.
 Taip âmžiaus jau dalis praêjo,
 o kân zadêjo, tik neištesêjo.
 Matšiau — irgi pasigailêjau
 nuvargusios tėvînės,
 bet kaip jâ gelbêt reiktû,
 to aš suprasti niekaip negalêjau.

Moterelê:

Ar tâu nei omênin nêra atêje
 praskaidrinti tirštâsias ûkanas,
 tamsumâ juodâ išblaškîti?

Tautvîda:

Gâl bût, kad lîg srovelê
 tos mintîs plaukê mân per širdî.
 Bet jos tiliai tik kaip vilnelês plauškê,
 kad jas vos kartais tepabojau.
 Vis rodês, jau be paliovos,
 kad niekur vietos mân nebêr tikros.

Moterelê:

Tikroji tšia žmogaus vieta,
 kur jis su širdimi kartu îra.
 O kad jis nejautšia, kur jo širdis,
 tai savo sielos tur atvert akis.

Tautvīda:

Kaip tu tik ir kalbi, senute!
Tai rodos, līgu vēl atmintšiau
seniai pragaišusiā palaimā,
kā mân spindējo valandelēmis.
Bet jau nebliko ir nei atminties,
ir, tartum, nebturētšiau nei širdies!

Moterelē taipojau atsikeldama:

Gāl dār ir tâu pareiti kitos dienos!
Tuomet sukils veikimo noras.
Ligšol dār neējai tikru keliu.
Tēvīne sāu tik susirast norējai,
ir, kad ji tâu patikus būtū,
tšia dirbt su pasimēgimu.
Bet nepamirški niekados:
Šmogus tēvīnēn tenuein per širdī.
Tik vidūje, kur paslēpta
tikra dirva tēvīnēs,
tšia gāl tiktai gīvībē prisikelti,
tšia reik suzādint ugnī šventājā!
Tu nori gāuti sāu tēvīne,
bet reikia jā savīj sutverti!
— Tām tu galings. —
Toliau dalīki jā kitiems,
kurie silpni! — Ar supranti?

Tautvīda:

Līg ir sušvistū. —
Tik mân pergreit uzgēsta.

Moterelē:

Jau senas — nebžinai,

kokie žodeliai tink jauniems!

Kiekvienas kūdikis tėvînės

îra sâu îpatiška žvâkê.

Nudings tamsumas, dings ir ûkanos,

kaip veik prašvis jû kiekviena.

Ar tik sušvintant jû nepamatysi!

Tautvîda:

Matšiau jau, regis, tãnkiai. Bet sušvito

mân vis tik kaip ugnis gesinama!

Moterelê:

Tai dâr ilgiau žiûrêk,

ir pats savîj sutverk:

Žmogaus didîbe

ir dorâ bei grožîbe;

apreikški tai tėvînêje,

ir ji jau tiek šviesîbêje!

— Bet mân jau laikas eiti.

Dâr tolims mano kelias.

Tikroji meilê viskân mîli taip,

kaip kas jai apsireiškia ir îra.

Taip mîlint, žmogui užteka

skaidrioji meilês sâulê.

O ta galingai pradeda

irgi tame spindêti,

kân tu širdingai mîli.

Taip atsleitû veikiai

su tėvîne, su mûsû Lietuva.

Pakeldama lazdele âugštîn:

Kad vêl kartunt

tâu bûs pasâulis margas,

tai žvelgk âugštîn.

Ten zvaigzdēs, sākoma, be skaitliaus.
 O jos betrāukia tolimais takais
 graziu laigāvimu per āmzius.
 Zmogaus akis nemāto,
 bet išmintis nors kiek supranta.
 O tas, kurs klausos — klausos nuoširdziai,
 išgirsta āmzinā padangiū giesme,
 kurios zmogus negāl nei apsakīti,
 kurios nesusiardo aidija!
 Ir zmonēs savo klīdinējimai
 negāl jā trikint niekados;
 tik visu kuo, kân dāro,
 paāugštint jā ir jā pagārbint.
 Gražusis aldas balsi visados.

Tautvīda:

Stebiuos, kaip tu tai ir sakai!
 Kaipgi tik vislab ir žinai
 bebūdama prasta senutė!

Moterelė:

Ak, slėpinius visus tasai veik žino,
 kurį skausmai gīvieji pamokino!
 O apmāstik, ar tik
 negrištumei tėvīnēn,
 ir, kad manes nebematīsi,
 ar su ilgėjimu neatsimīsi!

Eina gilumon.

Sušvinta aiškiau, ir po to regīkla valandele beveik visai esti tamsi.

Tautvīda, ilgai tīlomis žvelgia, kur ji dingio, ir tária:

Tu nueini!

O su tavim

nueina mân tēvînē —
 kaip kart — kažin su kuom —
 jī mân gīva pastojus buvo. — — —
 Betgi — apvaikštšiojau tiktai
 sapnū pakrašteliūs,
 seniai jau laikas mân
 susijieškoti tikresnius!
 Kreipiasi eiti šalin nuo plfnios.

Balsas iš gilumos:

Milimas!

Tautvîda, staiga dēdamas rankā ant širdies:

Kaip skaudžiai tik širdis sujudo!
 Ir sens pasiilgimas vėl pabudo!
 Sugrîžo dingusieji mân jausmai,
 ir tvenkiasi širdij gīvi skausmai!
 Išeit iš tšia tikrai skaudžiau,
 nei nîkti ir nîkti vis daugiau.
 Kad nors žinotšiau kân pradēt! —
 Bet nieko negaliu nei pastebēt.

4. Reginîs.

Verstîs, Tautvîda.

Regîkla išlengvo vėl tamsiai-raudonai apsišvietšia.

Verstîs, ateidamas su savo prekėmis ir spatu, sustoja gilumoj:

Ištikro — prisikêles! Kaip dabar
 tik vėl jī apmarinsiu?
 Na, reiks bandît! — Kaimîn!

Tautvîda, palengva atsigreždamos, žiūri. Toliau klāusia:

Ar tavo aš kaimînas? Nežinau!

Verstis, artin ateidamas, spātā palikes prie krūmelio, tāria:

Ištikro! Aš neklīdau!

Tu mân pagelbēsi!

Tautvīda:

Aš gelbēti? — Kas tavo dārbas?

Verstis:

Nesistebēki!

Parsinešiau, kân tik sugriebiau,

keliaudamas po žmones.

Išpuošti, rodos, reikia

kapus, kur ilsis mūsū Botšiai!

Tautvīda:

Ar tu netverdavais kuomet

už kito ir svarbesnio dārbo?

Verstis:

Tegul! Kas buvo — buvo!

Dabar, kaip rodos, šis mân pareiga!

Žmogus tik negali iškopti

iš vaikiško paikumo!

Tas krāštas, kur jisai užgimes,

kaip dumblas limpa jām prie kojū!

Tautvīda nustebes žiūri i Versti.

Verstis tolîn kalbēdamas:

Tai eikš! Atliksiva tån draugiškai.

Toliau galēsiva ir tverties už —

pelningo dārbo. Jis manes belāukia

prie Vokietšiu, prie Lenkū, Rusū.

Pašauksiu ir tave po laiko.

Garbēs iġisiva irgi naudos!

Prie svetimū iš mudviejū

didvīriai ir gerādariai pastos.
Tik imk, darīk, kân aš liepiu!

Tautvīda sujudes:

Tu prabilai tikru būdu!
Manij pravērei zaizdā.
Ir plūsta iš širdies skausmai.
O po skausmais,
līg aprausta po pelenais,
sušvint karšta ugnis:
âugštâm veiklumui prievarta,
kurios širdij īra šaknis — —

Verstīs šipsodamos jām pertrāukia zodī:

Nesuprantu taves.
Vienok — līg daug.
Tiktai paklusk manes!

Tautvīda:

Ar tu tiki, kad puošiu kâpinius?

Verstīs:

Tik susiprask!
Tas dârbas tik paikutšiu dēlei.

Tautvīda jausmingai:

Têvînê! Oi, kokie jau jos vaikai!
Aš tai — tikrai prie jos pasilieku,
ir puošiu jâ — širdies krauju,
ne tais niekutšiais!
Atsiveria širdis, têvîne,
Tâu atiduoti visiškai
gīvibe tân, kuriâ Tu jai davei!
Nebe kapai — žali laukai —
vaisingi, kur tik žvelgsi —

5. Reginis.

Ainokas, Verstis, Tautvīda.

Ainokas išeidamas iš po dešinēs:

Kaip? Kaip? Kur tšia laukai derlingi?

Verstis:

Pasišaukiau jī ī pagālbā sāu
išpuošti šiuos kapus,
kaip pridera žmonēms,
kurie iš šito krāšto kile,
bet jis tai kalb, līg būt sumišes.

Ainokas apšizvalgīdamas:

Kapai? — Teisībē! Bet klausīkitēs!
Iš jū pasipelnīti galima.
Išrāuti reik tuos krūmus
ir kitā veisle tšia īveisti.
Už tokī dārbā mums svetimtautšiai
uzmoka pilnomis rieškutēmis.

Verstis:

Tai aš kalbu tā-pat.
I garbe jī kvietšiau,
o tu dabar ī pelnā.
Mane jis seks!

Tautvīda:

Klausīkit nors zodelī!

Ainokas jām zodī pertrāukdamas:

Nemisi vien tuštšia garbe!

Tautvīda:

Aš nebe vaikas!

Verstis:

Šinau, esi garbingu vīru!

Tautvīda smarkiai:

Negāl manes vilioti
 nei pelnas, nei garbē!
 Nenoriu daugint tū Lietuviū skaitšiaus,
 kuriems garbēs dalīkas
 tarnāut svetimtautšiams,
 o tik ne broliāms, ne tēvīnei.
 Jūs pasitaise esate išrāuti;
 bet āugt patiems irgi āuginti,
 to nesuprantate.
 Ar nesijautšiate, kaip velkat jungā?
 Kaip svetimūjū esate vergais?
 Aš savo dvāsios īkinkīt neleisiu!
 Aš laisvas būti noriu šišon —
 tšia ant šventosios Botšiuū zemēs!

Iš gelmēs jām bekalbant skāmba lētūs balseliai.

Verstīs:

Nors liaukis šūkaves!
 Jau eisiu, eisiu.
 Kurs proto nebetekes,
 tām neīpilsī.

Eina kelis zingsnius gilumon ir sustoja atsigreždamas.

Tautvīda:

O kur tu jo ir gāutum!

Ainokas ī Tautvīdā:

Pazīstamas pasididžiāvimas
 jau ir be šitū tavo zodziū!
 Tupēki savo plīnioje,
 kol nesupūsi!
 O kad užeis kaitra,
 gāl, tai tuomet sudziūsi!

Taisosi eiti su Verstšiu.

6. Reginis.

Kiūtra, Ainokas, Verstis, Tautvīda, Duobkasīs.

Kiūtra iš gilumos po dešinės atbėgdamas:

O tik sustokite, sustokit!
Pasikalbėjote smagiai.
Oi, buvo tai mām džiaugsmas!
Tiktai kad nesusipešėt — —

Ainokas atsigreždamas ir atbuls eidamas:

Netinka peštis su plikiu! —

Verstis taipojau atsigreždams:

O kām kalbėsi su kvailiu?

Duobkasīs iškila, jiemdviem bekalbant, už jūdviejų nugaros.

Verstis tolin kalbėdamas:

Per gīvąjį pasauli
aš vaikštiojau —

Duobkasīs slaptšiai ir gramzdžiai:

I prâgarâ!

Verstis ir Ainokas akimojūje atbulu dingsta kâpuose, po
jūjų leidžiasi ir Duobkasīs.

7. Reginis.

Kiūtra, Tautvīda.

Tautvīda, aniems beeinant ir dingstant, Kiūtrai:

Iš Lietuvos gīvibê duota,
dêl Lietuvos tur bûti ir naudota.

Kiūtra:

Taip! Taip gerai!
Girdėjau ir kām jau pirmiau sakei!
Tu supranti tēvînės reikalus!
Visi mes turim dirbt,

visi tautos, tēvīnēs lābui!
 Karštai kalbējai.
 Draugijai mūsū tu tinki!
 Eikš, mūsū darbe dalīvauk!
 Taip āugs mums draugija,
 o tuom ir tarps tēvīnē!

Tautvīda:

Tu taip kvieti širdingai,
 kad jau ir eitšiau —

Kiūtra:

Nēra, kodēl uztrukt reikētū!

Tautvīda:

Pirmiau turi pazinti dārbā,
 kad nori veikti pasekmingai!

Kiūtra:

Tik eikš! Nelaikas daug apmāstinēti!
 Bī-koks veikims dabar nēra naudingas!

Tautvīda:

Veikimas būti tur visoks,
 jei tik širdis ir jausmas būs vienoks.
 Skāmba aiškiau iš gelmēs.

Kiūtra:

Kas vis jausmū dār pasiklāus,
 tas abejoti nesiliaus,
 ir dirbti ne taip veik pagāus.

Tautvīda:

Tik tas veikims tēvīnei tederēs,
 kurs plūsti iš vidaus pradēs!
 Vēl suskāmba
 ir toliau nuolatai girdimas tīlus skambējims.

Kiûtra:

A, suprantu!
Tu nori bût, kaip vamzdis koks,
kuriuom gaidas tik bešvilp gênijus.
Labai gerai! Vienok tuom tarpu Lietuvai
tokiû dâr visiškai nereikia,
o gênijus ir ne kuom-noris veikia.

Tautvîda:

Ak, gênijus tikrai kiekvienu veikia,
kurs dirba nuoširdziai ir atsidêjes,
kurs vis irgi visur apreiškia,
jog svetnaudîbe pergalêjes.

Kiûtra:

Žmogau, nors tik pabusk!
Per daug jau Lietuvoj
sapnuotojû priviso!
Mums puolas veikt ir vis tik veikt!
Iš vien tikt dirbt ir dirbti!
Žmonêms reik duonos, reik ir laisvês!
Svajonêmis nei vieno nepasotîsi.

Aiškiai suskamba iš gelmês ir toliau skambêjimas lieka aiškesnis.

Tautvîda:

O visiškai tame sutinkava!
Iš tavo žodžiû sprâgsi kibirkštis!
Ir manîje liepsna sušvito!

Kiûtra:

Na, nors galiausiai žodis!

Tautvîda:

Tai eikiva tarnaut têvinei!

Kiûtra:

Stai, mano tâu ranka!
 Draugijai mûsû bûk draugu!
 Ir zengkiva artîn prisiekt Sventai,
 kaip tai draugijos liep îstâtimai,
 prie Ŗio paminklo, kurs —

Tautvîda, staiga:

Prie to — paminklo?
 Ar nematai, kad tai kapû paminklas?

Kiûtra:

Kur tŖia kapai? Gi spêka, medega,
 tai pâmatas gîvenimo!—
 Be to nuo mûsû pats atsiskiri!

Tautvîda:

O tik netarki taip kietai!
 AŖ tokiu bût tiktai galiu,
 kaip kokiu pats Ŗirdij jautŖiuos.
 Ir taip têvînei tegaliu tarnâuti.

Kiûtra:

Koksai ir kas tu, nesvarbu!
 TŖia klâusimas, ar nori nusilenkt
 ar ne prieš tân, kân sutarêm visi?

Tautvîda:

Jûs be vergîbês apsieit negâlît.
 Vos svetimûjû numetête jungâ,
 ir sâvâjî draugâms tuoj uzdedat.

Kiûtra jâm vos îskalbêjus:

Svajok ir svaitŖioki, kiek nori —
 anapus Lietuvos kraŖtû!

Ir neišdrisk skaitities jos vaiku!

Tokiū jai kvailiū nebereikia.

Su paniekinimu atsikreipia ir zengia gilumon.

Sušvinta akies mirksnī paminklo antrašas kruvina šviesa.

T a u t v ĭ d a ī nueinantijī tardamas:

Kad nenusilenkiu prieš juos,

tai mânot, aš tėvīnei jau prapuolės!

O aš dabar tikrai jautšiu,

kaip jau gīvībės pilnas sugrīštu,

kaip jī karšta mân gīsliose,

kad verstinau net privertšia

mirties paminklā sudaužīti.

Šmogau, dievaitī savo apsaugok!

Švalgos, išvīdes paliktā Verstšio spātā, ima daužīti paminklā.

Iš āugštosios gilumos krinta ant paminklo balta šviesa. Ir paminklas pradeda iš visū kampū baltai šviesti. Dār aiškiau suskāmba iš apatšios.

8. Reginīs.

Duobkasīs, Tautvīda, vėliau Mergaitė.

D u o b k a s ĩ s tuom tarpu iškīla iš kapū ir, atsisėdes ant kāpo krāšto, skāmbina kankles.

T a u t v ĭ d a, belaužīdamas pyramīdā, tāria:

Tenīkst mirtis tėvīnėje!

Tetvīst kaip tvānas jai gīvībē!

Ir vien tik jai aš noriu gīvu būt!

Ne gīvas sāu, bet gīvs tėvīnei,

jā savo gīvumu gaivinti!

Tesie kaip zaibas mân dvāsia!

Teuzdega jī šventā ugnī!

Lai apsiautš visā Lietuvā

gīva, šventa širdies liepsna!

Balsas girdimas:

O Tautvīda! O Tautmīla!

Duobkasīs beskāmbindamas kankles:

Ir iškasiau, prikēliau!

Tikra gīvībē stojasi

iš Probotšīūn kapū!

Tai tesirand šviesa!

Lai skāmb aldējimas!

Nebereikēs jums vārīmo!

Jus ves āugštīn pavidalas šviesos!

Gīvībē iš kapū prisikelia!

Dingsta kanklēmīs skāmbindamas ir zodzius tardamas:

Gīvībē Probotšīūn vēl pasistos!

Tautvīda, kurs nustebeš ir atsigrežeš klausēs:

Tai tu māt, tu senasis ir tamsusis,

pasiilgimo skāmbinai aidas,

kad su graudziu džaugsmu tave

vēl atjautšiu? — O vēl dingai?

Kas būs māt tavo vietoje?

Kas bus širdis veikimo mano?

Kreipiasi ī paminklā, kurs pradeda griūti ir vis aiškiau iš kampū sviesti.

Balsas girdimas:

Aš, Tautvīda! Aš, Tautmīla!

Tautvīda:

O kas māt tšia prisimena?

Ir līg apglob mane visai

palaima ir pilnībē neapsākoma!

Līg māt sugrīštū vēl sena gīvībē!

O ta tatšau jāuna, skaistšiai jāuna!

Paminklas visiškai dingsta. Jo vietoj lieka skaidrioj, iš apatšios
prasimušantšioj šviesoj

Mergaitė, su šviesiu žiburiu rankoj. Ji apsitaisiusi baltai ir taip išrodo kaip Daiva, tik plaukų sutaisymas ir papeties papuošimas primena Lietuvaite.

Iš augštosios tankumino gilumos švietšia rausva šviesa, kuri tuoj persikeitšia į geltoną, toliau į mėlyną, ir vėl į rausvąją ir tt. Mėlynoji vis ilgiau pasilieka bešvietšianti.

Tuom tarpu ir skąmbėjimas iš apatšios tampa galingesnis. Jau netiktai vienos kanklės, bet kanklių daugybė girdisi. Gaida iš pradžios sunki, liūdna, išlėto pastoja lengva, linksma, ir vėl prasideda liūdnoji jos dalis, kurią pakeitšia linksmoji.

Ukanos junda ir sàlinas. Švilgiui atsiveria plėnia.

9. Reginis.

Mergaitė, Tautvėda.

Tautvėda akies mirksni nustebes:

Tšia — Tu? Sugroviau Táu kalėjimà?

Ir — Tu grįsti, Tu mīlimoji!

Ar aš to vertas? Aš?

Iš atminties ir iš širdies

buvau tave kuo neprapuldes!

Mergaitė, àugštai iskeldama žiburį, prisiglaudžia prie jo ir taria:

Kaipgi galėčiau būt negrįzusi!

Labai o su skausmu mīlėjusi!

Susiradai beveikdamas save,

susiradai taip ir tēvīnėje,

susiradai tuom ir mane!

Stai, imki šitą žiburį!

Laikiki jį kaip meilės vidurį!

Irgi klausikis mano ausimis!

Regėki aiškiai mano akimis!

Jau veriasi žiedinga ateitis!

10. Reginis.

Žmonės, Mergaitė, Tautvėda.

Mergaitė prisiglaudusi prie Tautvėdos. Abu, augštai iškėlusiu, laiko žiburį ir žiūri į gilumą. Mėlinoji Sviesa dar ilgiau pasilieka bešvietšianti.

Plėnios gilumoj matyti augštoki medukai. Vidurįj keli stuobriai. Ant jų mātomi švietšiantieji antrašai, pasimirusiųjų Lietuvos veikėjų vardai.

Žmonės telkiasi pakraštšiais ir gilumoj. Kiekviena ir kiekvienas turi rankoj ar židintšia gėlele ar žalią šakelę. Visi žiūri stebėdamos į Sviesą.

Mergaitė, valandele lūkėjusi, taria:

Tai, mat, kaip mūsų plėnioj
 stebėtini jau augo medžiai,
 tikri mėlėtojai tėvėnės,
 kurie ir žūdami nezuvo!
 Svajonių jau žaltvėkslės nebklaidis!
 Škaidri Sviesa visur platšiai prasklīs!

Tautvėda:

Jau rodos, kad ir žmonės jos pamilo!
 Kaip renkasi visi būriais!
 Ateina net iš tolimiausio šilo!
 Visi, visi nor būti apšviestais!

Mergaitė:

O ir Sviesa daugiau sušvinta,
 kur taip ji jieškoma ir mėlima!
 Todėl tik vis laikiki su džiaugsmu

âugštai iškêles Sventâ žiburî!

Nês tai dabar bûs tavo âmžiaus dârbas.

Taip tardama atsitrâukia išlengvo nuo Tautvîdos.

Iš apatšios tarp jûdviejû kîla tamsiai - mêlîna debesis.

Mergaitê be sustojimo tolîn târia:

Ir tik tuomet bûs pabaigtas jisai,

kad susilies širdies šviesa

su âmžinâja visiškai. —

Tai šišon palieku dabar tave. —

Toliau jau beveik mêlînos debesies apklotâ, târia:

Ten po darbû vêl bûsiva abu

šviesîbêj toj, bet viena aš ir tu!

Visai dingsta už debesies, kuriai pakilus, Mergaitê nebemâtoma.

Girdimas jos balsas âugštai iš gilumos:

Kreipk žvilgî nuolatai šviesîbên!

Tautvîda:

Mielai aš seksiu vis Tave,

save surast pilnai šviesîbêje!

Žiburî âugštai iškêles, žengia lig regîklos vidurio.

Balsas iš gilumos:

Kreipk žvilgî nuolatai šviesîbên,

ir be paliaubos šviesk žmonêms!

Tautvîda:

Klausîti noriu ir tarnâut šviesîbei,

dorîbês, žmogiškumo bût paveikslu —

ant vietos, kur likimo pastatîtas!

11. Reginis.

Daiva, Tautvîda, Žmonês.

Skambėjimas nuolatinis. Žmonês vis daugiau susirenka. Pakraštšiai visur pilni. Pradeda mesti gēleles ir šakeles gilumon už Tautvîdos, iškur mirgantšioji šviesa skleidžiasi.

Tautvîda laiko žiburį augštai iškēles ir žvelgia į jį. Vēliau, Daivai bekalbant, pradeda po žmones žvalgīties ir, līg nuilses, žiburį žemīn leisti; tuomet ir tēmsta.

Daivos balsas iš gilumos aiškiai girdimas, vēliau išlēto tampa tīlesniu. Taip kalba:

O švents ūra atsiminimas!

Atsiminimas Probotšiuŋ!

Atsigavims tikros esībēs!

Atsigavimas ūmžinos gīvībēs!

Jame susipin, kas ūra,

kas buvo ir kas būs!

Jis tvirtina gīvenimā. —

Sirdij sušvinta kibirkštėlē,

kaip sūulēje raselē,

ir blizga kaip žvaigždē,

sukīla kaip ugnis,

kol pagaliaus nesutvirtēja

gīvosios meilēs sūulē.

Ta spindi tad ir lieja

šviesībe į visas šalis.

Ir kaip žiedeliai

taip širdīs verias,

ir kvepia maloniu kvapu
 grozībē līgai kaip ir geras,
 ir viskas, kas teisu.
 Tatai Sventa, Sventa ugnis.
 Taip tad atgīja Lietuva,
 ir išvaduojama tauta.
 Tikra tšia Probotšiuņ tvirtībē,
 nebe šešēliai, tikrenībē.
 Išnīksta tai tamsumas,
 Išnīksta priešingumas.
 Tšia jau vienībē,
 kur meilē žinosi,
 ir aušt giedri diena.
 Istātīms pildosi.
 Gīva, gīva tauta!

Tautvīdai ī žmones žiūrīnt ir žiburī nuleidus,
 Žmonēs meta ant jo gēleles ir šakeles.

Balsas iš gilumos:

O Svents īra atsiminimas!

Sauniai sutemus, žmonēs nustoja mēte gēles ī Tautvīdā
 ir skirstosi.

Tautvīda dairos ir švaisto žiburiu labai nerīmastingai.

Skambėjimas vos tik girdimas.

Balsas iš gilumos visai tīliai:

O Svents īra atsigavimas!

Tautvīda sujudes tāria:

Neduokime užgesti!

Neduokime nutilti

O kurstikim!

Balsingai Svieskime!

Nuolatai žvalgėdamos tãria skausmingai, vėliau karštėiau :

Nei vienas, kaip tik aš!

O aš — bene patsai ir gesinau.

Ak! pasiilgstu

Taves, Sviesa!

Taves, Augstibės aidija!

Ak neapleisk manes!

Dãr vis ir suprantu, kad Tu,

Alva, pati esi Sviesa,

pati Tu mĩlima Daiva!

Vėl augsťai iškeldamas žiburĩ žiũri ĩ jĩ ir tãria tolin :

O dãrbas mano tšia

augint stebũklã:

vienĩbės liepsnã kurstĩti,

vien tik ĩ jã vis žiũrint,

širdingai atsidėjus,

ir niekũ nieko neatbojant.

Abiem rankom laikėdamos žiburĩ:

Ji tai Sventa ugnis.

O Lietuva, tẽvĩnẽ,

paskirta mãn vieta,

kur tur bũt sergima

šita Sventa liepsna,

kaip kitã kart senovẽje!

Suteiki mân maloniai tân tarnîbâ!
Iš sielos mân teplûst Šviesa!
Ir tesilieja iš Širdies gîvîbê!
Lai âuga noras vis vien kurstît jâ!

Iš naujo sušvinta gelmėje dâr vienâ kartâ visa spalvû eilê, o toliau
nuolatai tik mêlinoji.

Ir vėl pradeda skambêti, bet iškilmingiau, kaip pirmiau.

12. Reginîs.

Daiva, Tautvîda, Duobkasîs, Šmonês.

D a i v a iš gilumos vėl aiškiu balsu:

O Švents îra atsiminimas!
Atsigavimas âmžinos esîbês:
Atsigavimas ProbotŠiûn gîvîbês!
Negrimski î ŠeŠêlius niekuomet!
Laikîk âugštai ir garbink Šviesâ!

T a u t v î d a:

Per gîslas tesilieja noras mân,
kad kaip ugninga ir gîva srovê
jis vîkintû tikt žmogiškumâ,
kad sâu-žmogum kiekvienas bûtû;
îvîkintû vienîbe,
kad nesišâlintû nei viens nuo kito,
kad bûtû vienŠirdziais tautos vaikai,
ir žmonija gîventû broliškai!
Lai susiranda roPbotŠiû kiekvienas!

Lai susiranda gēnijūj tautos,
 galiausiai gēnijūj žmonijos!
 Tvirtai aš tām tarnāusiu visados!

D a i v a :

Tai žengk āugštšiausiā žingsnī!
 Aukok save ant meilės aukuro!

T a u t v i d a :

Kaip Tu liepi, taip aš klausau!
 Tenįksta iš akiū niekībē!
 Testojas āmžina esībē!
 Aš atiduodu visiškai save!
 Tesie tėvinē didis lauzas!
 Tepradedu liepsna liepsnoti,
 irgi apkloti pāšalius visus!
 Tšia aš nudingti noriu,
 jeib ji pakiltū lig dangaus
 ir savimi visas žemes apklotū!
 Išnīkti tur, kas dār tamsu!

Sviesa aiškiau sušvinta, ir skambėjimas aiškiau suskamba.

Ž m o n ė s, įpatšiai jauni, telkiasi iš naujo labai didžiu skaitliu
 visose šālīse.

D u o b k a s iš apatšios:

Vīsuomis — jāunas širdīse!
 Tenįksta jo šešēlis visiškai!
 Gīvībē prisikēlē iš kapū!
 Galingai veikia širdīse jāunu!

Vīsuomis dārbā savo pabaigē.
Jau Svinta be kraštū Sventa ugnis!
Vīsuomis jāunas visuomis!

Kīla kelios pilkos ir mēlīnos debeselēs iš kapū ir išņiksta ī šalis,
tartum tai būtū duobkasio pavidalas.

Tautvīda tuom tarpu stodamos ī jū tārpa:

Dabar teskāmba āmžinos aidijos!
Lai Svietšia ir visi pasāulīai!
Tegied, kas gāl apreikšt gīvībe,
žmogaus, tautos, žmonijos giesme!
Ji tepakīl liepsnodama dangun!
Irgi liepsnū sparnai tepakelia mane!
Aukoju meilei visiškai save!

Meta savo žiburī ī Sviesā, kuri iš apatšios Svietšia, ir dingsta, ap-
klotas tamsiai mēlīnos kīlantšios debesies.

Suskāmba galinga gaida*) ir stojas iš gilumos skaidri sūulē, ī kuriā
žiūrēti negalima. Jai pasirodžius matīti apatšioj po ja:

Daiva ir šale jos **Tautvīda**, ant vieno kelio klūpantis. Po
valandelēs sumirgsta prieš juodu Sviesa īvairiose spalvose ir
tuojau žemiau sūulēs matīti didi žvaigzdē, o po ja mažesnē.
Daivos ir Tautvīdos nebematīti. Veikiai mažesnioji žvaigzdē
kīla ir dingsta didesniojoj, ir toliau toji dingsta sūulēj.

Skāmbantšioji gaida prasideda iš naujo, ir visa žmoniū daugībē, kuriū
sklidini visi pakraštšiai, gieda:**))

*) Kaip antai: Hymnus, kurī komp. L. van Beethoven.

**) Žodžiai pritaikinti minētām Hymnui.

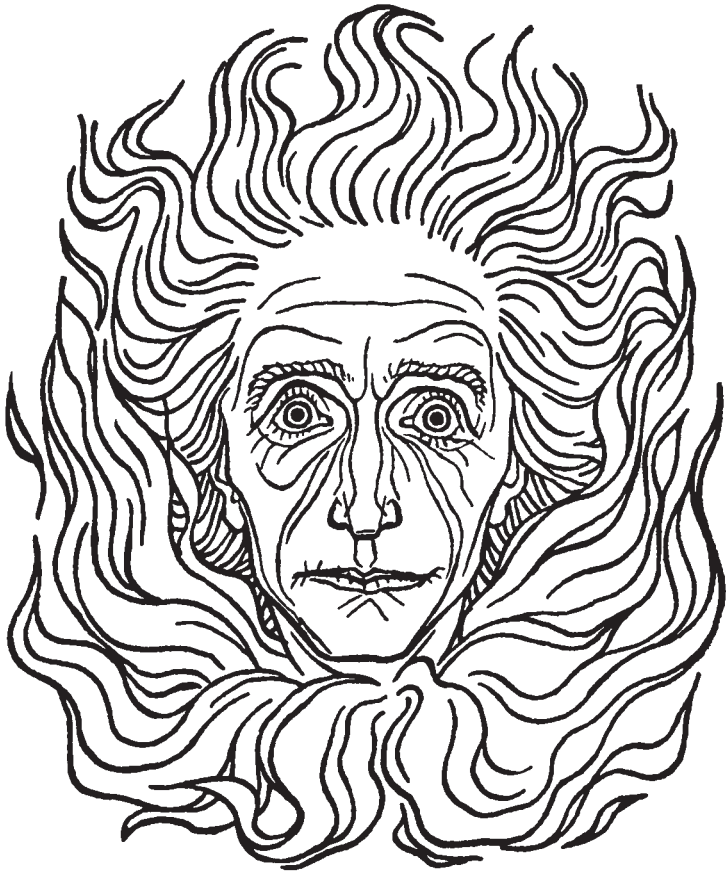


Sāule mūsūn,
Tu Probotšiūn siela,
kaip āmziūn jūros Tu gīva!
Taip valdo, veikia
nemirštama meilē,
taip zēri išminties liepsna!

Ji pildo Sirdī!
Jos klausome balso!
Nušvinta Lietuva visa!
Ir tarpsta, āuga
zmonijos vienībē!
Valia taip valdo āmžina!

U z d a n g a.





:: Veikalâ Sitâ spâudê ::
Otto v. Mauderode
:: :: :: Tilzêje :: :: ::

Paskutiniųjų metų Vydūno Rąštai

Pasaulio Gaisras

5 veismų Tragaidė su leiga ir lšeiga 1928 mt. . . . 10.00 Lt.

Sveikata - Jaunumas - Grožė

Aiškinimai kaip sveikai gyventi 1928 mt. 5.00 Lt.

Avelė

vieno veiksmo komaidelė 1929 mt. 1.00 Lt.

Siebenhundert Jahre deutsch-litauischer Beziehungen

Kulturhistoriški aiškinimai 1932 mt. (Paimta) 10.00 Lt.

Rozės ir Lelijos

Rūtos Atminimo raštėlis su vaizdais 1933 mt. 3.00 Lt.

Tikroji Motinelė

Vieno veiksmo Vaidinys 1934 mt. 1.50 Lt.

Pasveikimas

Trijų veismų pašėpos vaidinys 1934 mt. 2.00 Lt.

Laimės Atošvaita

5 veismų Tragaidė su Atvarta ir Uzvarta 1934 mt. . . . 5.00 Lt.

Jūraitė

3 veismų vaidinys skiriamas operai 1934 mt.

(Ruošiamas) 3.00 Lt.

Rūta

Tilsit, Clausiusstr. 27a, Villa Sonne.

ISBN 978-609-419-268-5



9 786094 192685